פרשת **כי תשא-פרה** תשפ"ו לפ"ק | גליון א'תמא, שנה ל'

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

כי תשא את ראש בני ישראל

אחוז שרעפים משוטט בעולמות העליונים ישב לו הרה"ק ר' יצחק מנעשכיז זי"ע בחדרו שבעליית הגג והיה מתבודד שם בינו לבין קונו, שם למד סתרי תורה בקדושה ובטהרה, כשהוא מצוה למשמשו באזהרה חמורה שלא יפריעו ולא יכנסו לחדרו, רק פעם ביום פתח בעצמו את הדלת ואז היו הכל נכנסים לחדרו בחרדת קודש לקבל ברכתו ולהוושע בעצתו.

בין האנשים היו שני סוחרי בקר שלא עשו צעד בלא ברכתו ולפני כל קניה או מכירה שאלו בעצתו, ואכן הצליחו בכל מעשיהם, פעם פרצה מגיפה בעדרי הבקר, פרות ושוורים חסונים מתו כזבובים, עדרים שלמים נימחו מעל פני האדמה, חרדו שני הסוחרים לגורל עדריהם, ומיהרו אל הצדיק שיעתיר עבורם שלא יהיה בהם נגף.

כאשר הגיעו לבית הצדיק ורצו ליכנס בבהלה אל תוך הקודש פנימה, עצר המשמש בעדם באמרו שהרה"ק אסר עליו להכניס אנשים אלו, יהיה מי שיהיה, ואיככה יוכל להמרות פיו, על כן הוא מייין להם להמתין עד אשר יפתח הרה"ק בעצמו את הדלת, ואז בוא יבואו ברינה.

האנשים התחננו על נפשם ואמרו: כל רכושינו עלול לרדת לטמיון,בכל רגע ורגע מתים שוורים לעשרות, בעדרינו מושקע הונם של אלמנות ויתומים שהם שותפים בעסקינו ויישאו אתנו בהפסדינו, פג לב המשמש ופינה את הדרך, עלו הסוחרים בסולם, נקשו בדלת ופתחוה, ונכנסו לחדרו של הצדיק.

באותו זמן ישב הרה"ק בחדרו עטוף בלית ומוכתר בתפילין ועסק בסתרי תורה, כששמע שהדלת נפתחת נשא ראשו וראה את הבאים ועיניו קמו, פיו נפער בתדהמה, וחיוורון כיסה את פניו, כעבור רגע ארוך התעשת, שמע את זעקתם, וברכם כמבוקשם.

לאחר שהלכו לדרכם קרא הרה"ק את המשמש ואמר לו: תדע לך שכשאני לומד מצוי אני בעולם שכולו אור וזוהר רוחניות והתעלות, ועלי להכין את עצמי ולרדת עשר מעלות אחורנית כדי לקבל קהל הפונים המצויים בעולם של חולין וגשמיות, כשהם פתחו את הדלת ונכנסו מבלי הודעה והכנה מוקדמת כמעט והתעלפתי לפתע ראיתי שוורים לבושים כבני אדם, והרהרתי בבעתה: מאימתי יודעים פרות לעלות בסולם...

והנמשל מובן, דכתב באוהה"ק עה"פ "כי תשא את ראש בני ישראל", שהאדם הולך בקומה זקופה כשראשו למעלה, שואף לרוחניות ולהתעלות, ואילו הבהמה הולכת כפופה וראשה למטה, שואפת לגשמיות, כאשר האדם חוטא יתכן שעל אף שבפועל הולך הוא על שתי רגליו, מ"מ במהותו הרוחנית הושפל לארץ ונמשל כבהמות נדמו, לפיכך נצטוה משה רבינו לשאת את ראש בני ישראל, לזקוף את קומתם הרוחנית ולרומם קרן ישראל.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דגש תפרים ~ לקיטת תפרים ..... ב
קדוש"ש יאפ"ר כ"ו ..... ג
בשפתי צדיקים ~ לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה ~ דורש טוב ..... ה
חוקים להורותם ..... ז
לשכת סת"ם ..... ו
לוח ההילולא ..... ח
דרך בעתו ..... ט
פשולחן מלכים ..... י

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

ברכות עד בלי די

באותות הוקרה והודאה, נברך בזה מעומקא דליבאה, ברכת מזלא טבא וגדיא יאה, קדם מעלת כבוד ידידינו היקר המהולל בתשבחות, כליל המעלות והמידות, נודע בשערים, שבחו בפי ישרים, לבו ער וחם לכל דבר שבקדושה, במידה מרובה וגדושה, עסקן נמרץ לכל קדשי בית סאטמאר, בכל אתר ואתר, איש חי ורב פעלים לתורה ולתעודה, כל פה אליו יודה, ה"ה

הרבני היקר והנכבד

יואל
מו"ה

יאקאבאוויטש
הי"ו

גבאי נאמן ביהמ"ד בית מנחם צבי דקהלתינו הק' וומסב"ג

ובהזדמנות זו נודה לשמו ונהללו מעומק לבבינו. דבר אין בפינו ומילה בלשוניגו, להביע רגשי תודתינו על אשר עמד לימינינו זמנים טובא במסירות ונאמנות יום וליל לא ישבות למען הצלחת השבת המרומם של קהלא קדישא, בצילא קדישא, באתרא קדישא מירון

נרשם שמחת אירוסי בתו בסימן טוב ומזל טוב

יה"ר שיזכה לראות ולרוות מכל יוצ"ח רב תענוג ונחת דקדושה, במידה מרובה וגדושה, מתוך בריות גופא ונהורא נפישא, אושר ועושר והרחבת הדעת, רב ברכות ושובע שמחות, תמיד בכל עת, וכל טוב סלה.

וועד הנסיעה

שב"ק פרשת תולדות באתרא קדישא מירון

להמשיך ישועות ע"י הזכרת כח מסי"פ המוטבע בנו

כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם וגו' ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם. יש לפרש, כי הנה הטבע המוטבע באיש הישראלי הוא למסור נפשו על קדושת שמו יתברך (כמבואר בכמה מקומות בספרי הרה"ק בעל בני יששכר זללה"ה). והוא אשר רמז הכתוב: **"כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם"** רצ"ל כשתרצה להרים קרנם ולפקוד אותם בדבר ישועה ורחמים, **"נתנו איש כפר נפשו לה' – בפקוד אותם"** רצ"ל, תזכיר זה לפני השי"ת, אשר כל איש ישראל מוכן למסור נפשו על קדושת שמו יתברך, ואז **"ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם"** לא יהיה שום מניעה וחסרון מלהשפיע להם כל טוב בעת פקדו אותם.

אמרי יוסף

דרך נפלא ומקודש למשכילים, הנלמד משבת קודש

אך את שבתותי תשמורו כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדישכם. מלמדינו על שמירת שבת איך יהיה, דלכו"ע חלקהו חציו לה' וחציו לכם, וזהו: אך חלק כו' (עי' פסחים ה.), על דרך זה: **את שבתותי תשמורו**, לא כולו לה' ולא כולו לכם. ויאמר: **'כי אות היא ביני וביניכם'** כו', **עפ"י דברי הרב מורינו הרב ר' יעקב יצחק** (הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע) **נ"ע, בפסוק 'לא תעשון כן לה' אלקיכם'**, דיש אדם שמהזיק בעובדא אחת בקבע, כמו תענית בכל יום, או טבילה בכל יום וכדו', ובאם מחמת סיבה לא יעשה דבר זה לפעמים, הוא בעיניו כמתעתע, כי כבר נשרש בלבו שעובדא זו מביאה לו היראה והקדושה, ובאמת לא כן הדרך האמיתי שהרי זה כעובד לעובדא זו. והגם באמת ארז"ל (תענית יא:) היושב בתענית נקרא קדוש, וכמו כן טבילה מביאה הארה, אך עכ"ז הכל מה', ופעמים נותן קדושה ע"י תענית, ולפעמים דוקא אם אכל ושתה אז טוב לו כמו בערב יוכ"פ. וזהו: **'לא תעשון כן', ר"ל דוקא כן, וחבן חיטב כי זה שורש גדול בעבדות ה'.** וזהו מאמר הכתוב: **אך** כו', והיינו דבעינן דוקא לכם גם כן, דאך חלק. וזה **אות**, כי לא התענית הוא המקדש, כי הרי בשבת שכל הקדושות נובעין ממנו, בו צוה ה' דוקא לכם. וזהו אומרו: **'כי אות היא ביני וביניכם'**, ר"ל לכם השבת יהיה לאות ביני וביניכם, **'כי אני ה' מקדשכם'** ולא התענית דוקא, **וחבן חיטב, כי דרך נפלא ומקודש הוא למשכילים, נראה לי.**

נועם מגדים

נתינת צדקה למעלה מכוחו, קורע גזר דין ומרבה חיים

זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל וגו'. יבואר ע"פ מה שפירשתי מה שאנו אומרים (בברכת יוצר שחרית שבת) "טובים מאורות שברא אלקינו", הנה ראש וסוף תיבת 'מאורות' אותיות מ'ת', ותיבת 'אור' מפסיק ביניהן, כי כן כח הצדיק להפריד בין האותיות האלו להפוך אותם לטובה (ע"ש פר' שקלים ד"ה כי תשא) והנה, גם בתיבת **'מחצית'** תיבת **'חצי'** מפסיק בין אותיות **מ'ת'** שבראשו וסופו, **"כי המחצית השקל היה לכפרת בני ישראל להצילם ממות לחיים. לכן גם עתה בזמן הגלות שאין לנו המצוה הזאת, התקנה לזה [היא] נתינת הצדקה יותר מכדי יכולתו'** כמו שפירשתי **'וחצו את כספו וגם את חמת יחצון'** דאם מנדבת לבו נותן צדקה אף בחצי עשרו אזי גם את ה'מת' יחצון מ'חצ'ת ו'מ'אור'ת כנ"ל **להציל ממות נפשו ויזכה לחיים ארוכים.**

תפארת שלמה

כפי עשירות האדם בדעת, כן ידע לו כי עדיין עני הוא

העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט, יש לפרש על פי מה שמצינו בחז"ל (כתובות סח.) ד'עשיר' יכונה העשיר בדעת, ו'דל' יכונה הדל בדעת. **והנה, זאת ידוע, דכל מה שהאדם מוסיף אומץ בתורה ועבודה, ידמה לו אשר עדיין לא התחיל, ועודנו עומד מבחוץ.** ולאדם אשר עוד לא התחיל ולא טעם מתיקות אור העבודה, ידמה לו אשר אינו חסר לנפשו כלום, והוא כבר בתכלית השלימות בתורה ועבודה. וזהו: **'העשיר'** היינו עשיר בדעת, **'לא – ירבה'** היינו שהוא מרבה הבחינת **'לא'**, כי עדיין לא התחיל כלל. **'הדל'** היינו הדל ועני בדעת, הוא בדעתו שכבר הגיע לתכלית ולשלימות האמת, **'לא – ימעיט' הוא ממעט הבחינת 'לא', ונדמה לו שכבר חשוג תכלית העבודה".**

שובע שמחות

(להרה"ק רמ"מ אב"ד סטריזוב זצ"ל, תלמיד הרה"ק הרבי מלובלין, והרה"ק הרמ"מ מרימנוב זללה"ה)

ע"י מחילת החטא במדבר, נמשך מחילה לדורות עולם

וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם על ידי החסד שנתעורר אז במה שויתר לנו הקב"ה על עון העגל **"יכולים להמשיך מחילת עוונות כמו בחודש אלול עד אחר יוה"כ שאז נמחל עון העגל ועל כן נקבעו לימי רחמים ורצון.** (טואו"ח תקפ"א) **וכן תמיד בזה".** וזהו: **'וביום'** רומז על חסד שנתעורר על ידי **'פקדי'** לשון חסרון (מלשון הכתוב "ולא נפקד ממנו איש", וברש"י שם: "לא נחסר") היינו שהיסרתי עון העגל, ובזה: **'ופקדתי עליהם חטאתם'** אחסר מהם החטאים שעליהם.

דברי אמת – לובלין

ע"י התקרבות לצדיקים זוכין ליראת שמים

ויראו מגשת אליו, יש לפרש על דרך אמרם ז"ל דיר"ש לגבי משה מילתא זוטרתא היא, עי"ש, דר"ל **ד"לגבי משה" מי שנתקרב לגבי משה, על ידי זה עלתה לו בנקל לחשוג מדריגת היראה, ומילתא זוטרתא היא על ידי ההתקרבות למשה רבינו** ע"ה (עי' בס' בעש"ט, עקב יד) וזהו: **"ויראו"** שהשיגו מדריגת היראה על ידי **"מגשת אליו"**, מתוך שנגשו אליו כאמור.

מחזה אברהם – בוטשאטש

ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת וגו'. ויבואר עפי"מ שאחז"ל אלמלי שמרו ישראל שני שבתות מיד היו נגאלין, וכתבו המפו' הטעם משום דלא הוי שומר שבת כהלכתו אלא אם שובת אחרי ששה ימי המעשה, נמצא דבשבת הראשון לא הוי כראוי כיון שהוא אחרי מאות ואלפים ימי המעשה, ולכן צריך לשבות בשבת הראשונה ואחר כך מתחילים אחריו ששת ימי המעשה ולאחמ"כ ביום ה'שביעי' שבת לחי אלוקיך, וז"ש ושמרו בני ישראל את השבת, ר"ל שצריכין לשמור שבת אחד כדי "לעשות את השבת", בכדי שיעשו את השבת הבאה לשבת, לדורותם ברית עול"ם, כי אז יהיו נגאלין ויהיה יום שכולו שבת.

(ישמח משה)

☆

למה הי יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בכח גדול. ונראה בהקדם לבאר ענין מחצית השקל באופן פשוט דהנה אמרו חז"ל לא היו ראויים ישראל למעשה הענל אלא להורות תשובה לרבים, נמצא כי אנוסים היו בדבר מן השמים דבני ישראל לא היו חוטאים מעצמם, אלא שזה רק להחוקר לב אבל לעיני בני אדם הרואים ואינם יודעים מחשבות הי' חילול שם שמים בדבר וצריכים כפרה על המעשה לבד, ועי"ז זה סגי במחצית השקל לכפר על המעשה לבד, וידוע דאיתא במדרש עה"פ והמים להם חומה שנתמלא עליהם שר של ים חמה ואמר מה נשתנו אלו מאלו הללו והללו עבדו ע"ז, א"ל שוטה אתה דן שוגג כמזיד ואונס כרצון נמצא שבנ"י ישראל ניצולו מלהטבע בים סוף מכח טענת אונס כי היי לבבם שלם עם ה', ובזה יבואר ויאמר למה הי יחרה אפך בעמך דהרי לא חטאו במחשבה כלל, אשר הוצאת מארץ מצרים בכח גדול וגוי בטענת אנוסים ושוגגים היו וא"כ למה יחרה אפך.

(ייטב פנים)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, ע"ל רבות יה"ק עצי התמרים

מה שעולה בדעת הצדיק עצה עפ"י דברי חז"ל במקום אחד, אף שממקום אחר משמע להיפך, זה גופא הוא רוח הקודש

ואמלא אתו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה. ופירש"י בד"ה 'ובדעת'. **רוח הקדש.** ידועה העובדא מק"ז הישמח משה זלה"ה שפעם אחת שאל ממנו הרה"ק מליסקא זלה"ה עצה אודות מסחר יין אם לעשותו או לא, והשיב לו ק"ז זלה"ה שלא יעשה המסחר, ותמך יתידותיו על מקום אחד בש"ס שמשם הוכיח כן. וכאשר יצא אמר אני חשבתי שיאמר רוח הקודש, והנה אמר לי גמרא, אף אני יכול להוציא מדברי הגמרא במקום אחר שהמסחר הזה טוב ואוכל להצליח בו. וכן עשה ששלח ידו במסחר הלז, ובסופו של דבר הפסיד מעותיו. **נענה הרה"ק מליסקא ואמר: "עתה ידעתי כי זה בעצמו הוא רוח הקדש, שתעלה בדעתו הגמרא אשר הוא האמת לענינינו".**

דברי יואל (פר' בהעלותך עמ' רע"ז)

והשינה משובחת, כדת נפש משיבת

ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורתם ברית עולם. פי' הרה"ק מסאטמאר זללה"ה על זה שאמרו חז"ל (ילקוט ראובני פרשת ואתחנן) 'שינה בשבת תענוג', היינו כשנרדמים בשבת ומתעוררים ונזכרים ששבת היום, וואס פאר א תענוג איז דאס, [וזהו שינה בצירוף עם השבת שנזכרים, הוה תענוג].

מזקנים אתבונן (עמ' תקכח אות י')

למימינים בה סמא דחיי, והבוחר ברע ג"כ ימצא ליישב ח"ו דרכיו עפ"י תורה

ויפן וירד משה מן ההר ושני לחת העדת בידו לחת כתבים משני עבריהם מזה ומזה הם כתבים. שמעתי ממורי בעל קדושת יו"ט ז"ל שפירש לוחות כתובים משני עבריהם מזה ומזה הם כתובים, אשר לכל אחד ואחד ניתן לו הבחירה ללמוד מן התורה כרצונו הטוב, ולהיפוך ח"ו, **ואך ורק ההתגלות בתורה תלוי ברצון ובחירת האדם, שאם בוחר בטוב, ורוצה לילך במצות השי"ת כרצון התורה, אז תמיד מתגלה לו דרך הטוב בכתובים, ולהיפוך ח"ו מתגלה לו בכתובים ללמוד הפיכם,** וזהו שאמר מזה האיש, ומזה האיש, המבקשים כבחירתם, הם כתובים ודפח"ח וש"י.

מאזני צדק (חוקת על הפסוק זאת התורה)

כי תשא את ראש בני ישראל. במדרש איתא הה"ד ואתה הי מגן בעדי כבודי ומרים ראשי, ויתבאר עפימ"ש ביערות דבש כי יש בי אופנים בעונשין, האחד שמגיע לאדם בכוונה מהי לעונשו על חטאיו, ואופן הב' כי איש מזלו רע רק שהי מגן בעדו וכאשר יחטא מסלק הקב"ה ממנו, וההבדל הוא, דבאופן ראשון ינקה מעונו ואז טוב לו לעוה"ב, אבל באופן השני הרי הוא כטבעו ועונשו עדיין בשלימות, עכ"ד, ובזה י"ל מאמה"כ הי מה רבו צרי, כלומר רבים הם הצרות שלי, אכן רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו, הכוונה שע"י היסורים לא יהיה לו שום כפרה על החטאים, כיון שהוא באלוקים סלה, שכל הצרות המה רק מפאת הטבע [אלהים בגימ' הטבע], אבל אין הדבר כן רק ואתה הי מגן בעדי, שכל הצרות האלה מאת הי הוא אשר מגן בעדי לכפר על עוני וזהו דאסמכי' הך קרא לכי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם [מלשון חסדון וצער כמ"ש וביום פקדי ופקדתי], כי ע"י הצרות תתרומם קרן ישראל, כי ונתנו איש כופר נפשו שע"י הצער יהיה לכפרת נפשו, והטעם כי להי בפקוד אותם, כי כל התלאות באים מאת הי, ועל כן לא יהיה בהם נגף בפקוד אותם, ע"י הצרות חי"ו, כי הוא בא לכפרה על עוונותיהם.

(קדושת יו"ט)

☆

זה יתנו כל העובד על הפקודים מחצית השקל בשקל הקודש. ובמדרש אי' נתקשה משה במחצית השקל והראה לו הקב"ה מטבע של אש, ויתבאר לפי הידוע מה שאמר הייטב לב כשבא לבקר את המהרי"ם שיק דהנה כתיב וקוי הי יחליפו כח, והכוונה דאנו קונין את הכח מאת השי"ת בקנין חליפין, עכדהי"ק, וכעין זה יש לומר לגבי מצות מחצית השקל, כי מבואר בגמרא שמחצית השקל בא לכפר על עון העגל, והנה כאשר נכשלו ישראל באותו החטא, ביקשה מדת הדין למחותם מספר החיים ולכלותם מעל פני האדמה, ולכן צוה הקב"ה שיתנו מחצית השקל, ועל ידי זה יקנו בני ישראל בקנין חליפין חיים טובים מאת החותך חיים לכל חי, ולא יהיה בהם נגף, אכן לכאורה יקשה מהא דקי"ל אין מטבע נעשה חליפין, אך י"ל על פי מה שאמרו שם בגמרא בטעם הדבר שאין מטבע נעשה חליפין, משום דדעתיה אצורתא, והקב"ה לא נתכוין לחקנות להם לישראל חיים חק נתינת צורת המטבע, אלא עיקר המכוון הוא המחשבה והכוונה בקיום המצוה, לעשות נחת רוח למי שאמר ונעשה רצונו, ואם כן שפיר יוכלו לקנות בחליפין על ידי מחצית השקל חיים טובים ומתוקנים, וזה שדרשו במדרש נתקשה משה במחצית השקל, שהיה קשה לו למשה רבינו האיך יועיל מחצית השקל לקנות על ידו חיים בחליפין, והלא קי"ל אין מטבע נעשה חליפין, הראה לו הקב"ה מטבע של א"ש, וביארו בספרים שהכוונה על ההתלהבות והכוונה במעשה המצוה. ורמז לו הקב"ה בזה דדעתיה לאו אצורתא כלל, אלא על המחשבה וההתלהבות בקיום המצוה, ושפיר נקנה בחליפין.

(ברך משה)

☆

זה יתנו כל העובד על הפקודים מחצית השקל בשקל הקודש. כבר האריכו בספרי קודש בטעם הדבר שצוה השי"ת לתת מחצית השקל ולא שקל שלם, ואף אנן נימא בה מילתא, ונראה עפי"מ דאיתא בגמי אמר רב הונא אמר רב מודה בקנם ואח"כ באו עדים פטור, וכתב הרמ"ע מפאנו כי מטעם זה מועיל התשובה והוידוי לכפר החטא מכח מודה בקנם ואח"כ באו עדים להעיד על החטא הרי הוא פטור, עכ"ד, אמנם כתב בעיר דוד כי באמת יש לעיין מדוע יש לחטא ופשע דין מודה בקנם ולא דין מודה בממון דחייב, אך אחז"ל שבני ישראל נמשלים לצאן ובקר, וא"כ יש להם דין כשור תם שהזיק, כמ"ש ויעקב איש תם, ותם משלם חצי נזק, ונקטינן פלגא נזקא קנסא, ע"י"ש בדבריו, וכעין זה יש לומר לגבי מצות מחצית השקל, כי מבואר בגמרא שמחצית השקל בא לכפר על עון העגל, ומעתה יש לומר כי מטעם זה צוה הקב"ה לתת מחצית השקל דוקא ולא שקל שלם, לרמז שהתשובה מהני מטעם שיש לנו דין שור תם שמשלם רק חצי נזק שהוא קנם, ועל כן מהני לנו תשובה דמודה בקנם פטור.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לשבת פרה

רמז בתורה על חיוב קריאת פרשת פרה

כתב המג"א (סי תרפ"ה) 'גם **לא ידעתי היכן רמיזא פרשת פרה בדאורייתא**', ואני שמעתי טעם הגון כמדומה בשם הגאון ישמח משה, דבמעשה העגל כתיב 'זכור אל תשכח', ולא רצו חכמים לתקן קריאתה בציבור מטעם שכתב המג"א בסי' ס' **משום הכי תיקנו פרשת פרה דאתי לקנח צואת העגל, ובזה מקיים מצות עשה דאורייתא הנ"ל, ושפתיים יושק.**

שו"ת ערוגת הבושם (או"ח סי' ר"ה)

פנינים מתורתן של מרן רבי"ק בעל דברי יואל זי"ע מספר "קדושת יואל" אשר על מכבש הדפוס

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל לתת את תרומת ה' לכפר על נפשותיכם (ל טו). ויש לעיין למה הקדיש הכתוב אזהרת העשיר לאזהרת הדל, הרי מסברא יש לו לעני יותר גדול שלא להפחית ממחצית השקל, כיון שבקישוי עלה לו להביא מחצית השקל, מה שאין כן העשיר לא הוצרך להתייגע על זה כלל, אם כן היה לו להקדים אזהרת הדל שלא ימעיט לאזהרת העשיר שלא ירבה.

ויש לומר כי בשעה שהעושר מוסיף בממונו על מחצית השקל, הרי הוא עובר על כל תוספי (דברים יג א), וזה הוא עון בקום ועשה, אבל כשהעני פוחת ממחצית השקל, הוא עובר רק בשב ואל תעשה, ומצווה בתלמוד (זבחים פ.) לעבירה בקום ועשה תמיד יותר מעבירה שהיא בשב ואל תעשה, על כן הקדים הכתוב אזהרת העשיר שהיא בקום ועשה לאזהרת הדל שהיא בשב ואל תעשה.

דרשה שב"ק תשא תש"ו בבית המדרש 'יבנה חסידים' בעיר תל אביב יצ"ו
(נתייסד בשנת תרפ"ו לפ"ק)

ויתן אל משה ככלותו לדבר אתו בהר סיני שני לוחות העדות וגו' (לא יח). ובמדרש רבה (פמ"ג ס"ק) אמר ר' שמואל בר נחמן מאי היה לגבותינו לקבל את התורה ולומר כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע (לעיל כד ז), שמע מאי היה להם לומר אלה תלהיך ישראל (להלן לב ד), תמהתי. ויש להבין תוכן שאלתו שמע מאי היה להם לומר וכו', וכי הוא זה רק דבר גלוי מאי, הלא הוא דבר מכוער ורע ביותר.

ונראה על פי מה שפירשו (תלמוד ערוך שמות לב ט) כי רומס מצוי ישראל לע כיוונו בעשיית העגל לעבודה זרה חלילה, רק כוונתם היו שיהיה להם מנהיג במקום משה. ומעתה כיון שהיו חפצים במנהיג במקום משה, גדולי היו חפצים במנהיג שיהיה כבמיתתו של משה רבינו, אשר ידריכים ויעזור להם לעבודת ה', וכן גדולי היתה כוונתם בזה לשם שמים. אך היה להם להעלות על הדעת שיש ביניהם גם חצים מועטים שכוונתם לעבודה זרה, ובכי המי גוונא אסור לעשותו, וכמו שלע הסכימו לכך שבט לוי (להלן לב כו ורש"י שם), ואף הנשים הבינו שאין זה רעיון טוב ויפה, ולכן לע רצו ליתן נזמיהן לעשיית העגל (פרד"ע פמ"ה).

וזהו ביאור המדרש, שאה היה לאגותינו לקבל את התורה ולומר כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, לפי שבדיבורים הללו אין שום מקום לכוון לעבודה זרה, אך שמע שאה היה להם לומר אלה אלהיך, תמהתי, הלא בזה יכולים לכוון גם לעבודה זרה, ואם כן אין זה אלא מילתא דתמיה אין שטעו בכך לדבר ליבורים כאלו, ואף כי גדולי היתה כוונתם לשם שמים, אכל אקום כיון שהיה בהם חצים מועטים שכיוונו לעבודה זרה, שוב אין זה דבר שאה אף לאלו שכיוונו בזה בתמת לשם שמים, ולכן היה להם להתרחק מרעיון הלזה עד קצה האחרון.

ס"ג תשא תשכ"א

וירא אהרן ויבן מזבח לפניו (לג ה). איתא בגמרא (סנהדרין ז.) אמר רבי תנחום בר חנילאי לע נאמר אקרא זה אלא כנגד מעשה העגל, שנאמר וירא אהרן ויבן מזבח לפניו, מה ראה, אמר רבי בניימין בר יפת אמר רבי אלעזר ראה מור שזבוח לפניו, אמר אי לע שמענא להו השתא, עבדו לי כדעבדו בחור, ומיקייס בי (מיכה ג ב) אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא (פירש"י, אהרן כהן ונביא היה) ולע הוא להו תקנתא לעולם (פירש"י, דהא סופן לעשות בן בזכריה בן יהוידע, ויהרג בית המקדש על ידו), מוטב דליעבדו לעגל, אפשר הוא להו תקנתא בתשובה.

והעיר במהרש"א אם בחילוקי גדות כי הגם דלע ניתנה עליין אז הכהונה לאהרן, ואו שלע היה אז מקדש ומשכן כלל, אם כן מה זה שאמר להם לעבודת ה', וכן גדולי היתה כוונתם בזה לשם שמים. אך היה להם להעלות על הדעת שיש ביניהם גם חצים מועטים שכוונתם לעבודה זרה, ובכי המי גוונא אסור לעשותו, וכמו שלע הסכימו לכך שבט לוי (להלן לב כו ורש"י שם), ואף הנשים הבינו שאין זה רעיון טוב ויפה, ולכן לע רצו ליתן נזמיהן לעשיית העגל (פרד"ע פמ"ה).

וזהו ביאור המדרש, שאה היה לאגותינו לקבל את התורה ולומר כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, לפי שבדיבורים הללו אין שום מקום לכוון לעבודה זרה, אך שמע שאה היה להם לומר אלה אלהיך, תמהתי, הלא בזה יכולים לכוון גם לעבודה זרה, ואם כן אין זה אלא מילתא דתמיה אין שטעו בכך לדבר ליבורים כאלו, ואף כי גדולי היתה כוונתם לשם שמים, אכל אקום כיון שהיה בהם חצים מועטים שכיוונו לעבודה זרה, שוב אין זה דבר שאה אף לאלו שכיוונו בזה בתמת לשם שמים, ולכן היה להם להתרחק מרעיון הלזה עד קצה האחרון.

ס"ג תשא תשכ"א

ומיקייס בי מס יהרג במקדש ה' כהן וגו', מלמ שמהרן היה הכבור, והרי העבודה היה בכורות (זבחים קיב:), על כן הוי ככהן במקדש ה', עכ"ד. למעס לכאורה יש לעיין דמציעו בכמה מאמרי חז"ל שמהרן לא היה הכבור, רק מריס היתה גדולה ממנו, מס כן איך יקשה למה קרע מת עצמו כהן.

ואפשר לייבד כי בעת ההוא לא נקבע עדיין הלכה זו כי בכור לעבודה צריך להיות פטור רמס דייקת, רק הגדול שבאחים עשה העבודה, ולכן מהרן כיון שהיה הבכור שבאחים, על כן היה לו הדין של בכור לעבודה, ובשביל כן היה ככהן במקדש (ועי' בבעל הטורים במדבר ג ח), ולכן שפיר קאמר על עצמו ומקייס בי מס יהרג במקדש ה' כהן וגבית.

מפי הרה"ג ר' מאיר שטערן שליט"א, ששמעו מפי רבינו ז"ל בימי הקיץ דשנת תשי"ט בארץ ישראל

ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת (לב לב). וצריך ביאור דמה ענין מחיית שמו של משה לסליחת חטאתם של בני ישראל.

ויבואר על פי דברי המדרש (שמו"ר פ"ג סכ"ו) ותקרע שמו משה כי מן המים משיתהו (שמות ב י), מכאן אתה למד שכאן של גומלי חסדים, דלף על פי שהרבה שמות היו לו למשה, לא נקבע לו אס בכל התורה אלא כמו שקראתו בתיה בת פרעה. ויש לומר הטעם בזה, כי אי אפשר לעולם ומלואו להתקייס לולא מדת החסד הרחמים (ב"ר פי"ב סט"ו), לכן נקבע בתורה אס משה בלחוד, כדי לעורר בזה מדת החסד והרחמים על בני ישראל.

והנה לאחר חטא העגל נתעורר חרון אף ה' בישראל, ומשה רבינו רצה לעורר עליהם מדת הרחמים, לזה אמר אס תשא חטאתם, ובזה אתה מראה גודל רחמיך, אז מובן למה נקבע שמי משה בתורה, בכדי לעורר בזה מדת החסד והרחמים על בני ישראל, אבל אס אין, אלא תרחם עליהם למחול עוסס, מחני נא שמי משה מספרך אשר כתבת, דהא ממילא אין אתה מתנהג עס ישראל במדה זו, רק תקרע חותי בחסד משאר השמות שיש לי.

ליל שב"ק תצוה תש"ב, ס"ג תצוה (זכור) תשכ"ו, וס"ג תשא תשכ"ז

ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה (לג ז). מימע בשם ס' סנהדרין (דף קי.) אמר רבי שמואל בר נחמני ע"ר יונתן שחשדוהו למשה מחשת פים, שנאמר (תהלים קו טז) ויקנאו למשה במחנה [לההרן קדוש ה'], אמר רבי שמואל בר יצחק מלמד שכל אחד ואחד קנא את חשבו ממשה, שנאמר ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה, ופירש"י יצא מחוץ למחנה שלא יחשדוהו עוד. משמע דרק על משה רבינו דיברו סרס, אבל אהרן לא חשדוהו, ובטעמא צעי.

אולם המכוון הוא, כי משה רבינו היה מנהיג ישראל, והיה גודל גדר ועומד בפרץ, והוכיח את ישראל על כל פירצה ועל כל נטיה שנטו מהדרך המקובל, על כן לא הוה מרחמין ליה משום דמוכח להו בחילי דשמיא (ע' בחובות הלבבות שער הבטחון פ"ו), ובשביל כן דיברו עליו סרס, אבל אהרן שלא היה מנהיג ישראל, ולא הוצרך להוכיחם על כל הנעשה, והיה אוהב שלום ורודף שלום (אבות פ"א מי"ב), היו שפיר שבעי רצון ממנו, ולכן לא דיברו עליו סרס. וזה שאמר הכתוב ויקנאו למשה במחנ"ס, היינו בשביל שעמד בפרץ המחנה להיות להם למורה דרך ולהוכיחם בחילי דשמיא, מה שאין כן לאהרן קדוש ה', כלומר שהיה עבודתו בקודש להקטיר ולהקריב קרבנות, לא דיברו עליו סרס.

פ' אמור דרשה לפני קריאת התורה באחת מערי המדינה באירופא, והובא בתורת התמורים פ' אמור עמוד שיד

ונצבו איש פתח אהלו והביטו אחרי משה (לג מ). בירושלמי (בכורים פ"ג הל"ג) מלמד שחשדוהו בחשת פים. ותמוה מיך אפשר שחשדו את משה בדבר זה. ונראה דידוע דכנסת ישראל נקראת חשת פים של הקב"ה, על דרך דכתיב (ישעיה מ"ח ה) כי בוגדנך בוגדת ה' מבטן נאמר אמו (פירש הרד"ק, מי שהיה מדותיך הוא עושיך, ומי שעשאך וכוננך הוא יהיה בוגדנך). והנה הקב"ה אמר למשה רבינו (דברים ט יד) ואשמידם וגו' ואעשה אותך לגוי גדול, ובני ישראל חשדו את משה שנתרצה לכך, ובשביל כן לא התפלל על בני ישראל כראוי, כדי שיצא ממנו הגוי הגדול. וזהו כוונת אמרס ז"ל מלמד שחשדוהו בחשת פים, היינו שחשדו את משה שלא התפלל כראוי על כנסת ישראל שנקראת חשת פים של הקב"ה.

תמר יפרח הג"ה אות קה ד"ה ופירש פעם

סיפורי צדיקים, גליונות הפסוקים
הפלאים זיו ונוגה מפיקים

פרשת כי תשא

שאלו להגה"ק מאוסטראווצע למה שני הפרשיות הראשונות (כהן ולוי) ארוכות מאוד ושאר הפרשיות קצרות וענה דקיי"ל (בשו"ע או"ח סימן קל"ח ס"ק ד' במגן אברהם) שמי שהוא בעל מום אינם רשאים לקרותו בפרשה שמדברת מבעלי מומים כדי שלא לביישו, ושבט לוי לא נטלו חלק בעגל, ולכן בפרשיות של עגל לא יקראו ישראלים, רק כהנים ולויים שלא עשו העגל ולכן הוצרך להאריך בשני הפרשיות עד סוף מעשה העגל ורק אח"כ יקראו הישראל לעלות לתורה.

קח לך סמים נטף וחלבנה

פע"א איחר הבעש"ט הק' להכנס לתפילת נעילה ביום הקדוש, עד שכבר הי' לילה ובכל בתי הכנסת בעיר כבר גמרו להתפלל תפילת נעילה והבעש"ט הק' עדיין לא נכנס, ואחר זמן רב נכנס לבית המדרש והתפלל נעילה בהתלהבות עצומה, כשגמר תפילת נעילה ומעריב והבדלה, אמר לתלמידיו סיבת איחורו, וסיפר להם, שהי' בעולם רשע גדול מאוד שלא הניח עבירה שבתורה שלא עבר עליה, ואתמול כשהגיע היום הקדוש וראה איך שהיהודים לבושים בקיטל ועטופים בטלית ורצים לבית הכנסת בשברון לבב, נזכר שגם הוא יהודי כמותם, וננכנס בלבו הרהור תשובה, אך דחה מיד את הרהורי לבו והמשיך בדרכו הנלוזה, כך נשנה הדבר ביום הכיפורים בבוקר, כאשר ראה שוב איך שהיהודים הולכים לבית הכנסת ואימת היום נסוכה על פניהם, אבל הוא המשיך בשלו, כך היה גם כשראה אותם הולכים לתפילת מוסף, אמנם בהגיע שעת תפילת נעילה, ושוב ראה איך שהיהודים הולכים לבית הכנסת לתפילת נעילה, נשבר לבו בקרבו, כשעלה בדעתו שגם הוא יהודי וגם הוא צריך להתפלל להקב"ה, או אז התחיל לערוך חשבון הנפש על כל מעשיו במשך ימי חייו והתחרט עליהם מעמקי הלב, וקבל על עצמו לשנות את דרכו מהיום והלאה, והלך לבית הכנסת והתעטף בטלית, והתחיל לבכות בבכי מר מתוך חרטה גמורה ותשובה שלימה, הקהל עמד להתפלל תפילת נעילה, ואילו הוא המשיך בבכיות עצומות ולא היה יכול להתפלל, ורק אחר שהקהל גמר להתפלל וכל אחד הלך לביתו עמד להתפלל תפילת נעילה, וסיים הבעש"ט הק' את דבריו ואמר לתלמידיו, תדעו שהרבה תפילות נדחות, שלא עלו מזה כמה מאות שנים, היתה להם עליה עם תפילת בעל תשובה זה, וזו היתה הסיבה ששהיתי מלהכנס לתפילת נעילה, כי מאחר שרציתי להתפלל ביחד עמו, על כן נתעכבתי עד שיעמוד להתפלל, ובזה פי' הרה"ק מהרי"ד מבעלזא דברי רשיז"ל בפרשתן: חלבנה בושם שריחו רע ומנאה הכתוב בין סמני הקטורת ללמדינו שלא יקל בעינינו לצרף עמנו באגודת תעניותינו ותפילותינו את פושעי ישראל שיהיו נמנין עמנו, ולכאורה יש לדקדק על כפל הלשון ברש"י "שלא יקל בעינינו לצרף עמנו, שיהיו נמנין עמנו, אך לפי הנ"ל יובן דהכוונה על פושעי ישראל השבים בתשובה שלימה, שמלבד הטובה והתועלת לפושעי ישראל עצמם בהצטרפם עמנו, הרי זו טובה ותועלת גם עבורינו שיהיו נמנין עמנו, שעי"כ יתעלו תפילותינו עם תפילותיהם ויתקבלו לרצון.

(שיח שרפי קודש)

פסל לך שני לוחות אבנים

פעם אחת כשהעמידו יין על שולחנו הטהור של הרה"ק ר' מרדכי מקאזמיר זצוק"ל קפצו החסידים כדי לזכות ממנו אולם הגבאי לא רצה למסרו לאחרים בטרם שהוא עצמו ישתה ממנו, כשהבחין הרה"ק מקאזמיר זצוק"ל נענה ואמר למשה "פסל לך" ואילו בעבודה זרה שהיא מקור הקדושה נאמר למשה "פסל לך" ואילו בעבודה זרה שהיא מקור הטומאה גם שם נאמר לא תעשה "לך פסל" ורק ההבדל הוא היכן כתוב ה"לך", בלוחות כתיב ה"לך" אחרי "פסל" וזהו מקור הקדושה לדאוג לאחרים קודם שדואג לעצמו, אמנם בעבודה זרה כתיב ה"לך" קודם "פסל" ומכאן אנו למדין שהדאגה בשביל עצמו הוא סימן בלתי טהור ויש להתרחק ממנו כדי להגיע להקדושה.

(מאמר מרדכי)

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו וישרים, בדרך צחות וטלי צהנאמרים

ונקה לא ינקה וגו'. אפשר לומר בדרך צחות, על פי מאמר הק' מריזין זי"ע, דמשום הכי אנו מברכין בתפלת יוה"כ '**ברוך אתה ה' מלך מוחל וסולח**', דעי"ז ימחול לנו השי"ת כדי שלא יהיה ברכה לבטלה עבדה"ק. וז"ש (תהלים פה, י) '**למען שמך ה' וסלחת לעוונינו כי רב הוא**', פי' למען לא יהי' שם ה' לבטלה, וסלחת לעוונינו, וא"ת מהיכן הבטחון שה' יסלח לנו כדי שלא נכשל ח"ו בעוד עבירה אחת, על זה אמר '**כי רב הוא**', עבירה זו של מוציא שם שמים לבטלה, היא עבירה גדולה שנאמר בה בעשרת הדברות '**כי 'לא ינקה' ה' את אשר ישא שמו לשוא**, וממילא מובטחים אנו כי כביכול לא יכשילנו בה.

וזה מרומז כאן בפסוק '**ונקה**', פי' השי"ת ינקה אותנו מהחטאים, ומניין, על זה אמר כי הוא ית' '**לא ינקה**', רומז למוציא שם שמים לבטלה ח"ו כנ"ל, ולכן ימחול הקב"ה כדי לא לגרום לעבירה גדולה זו. וזה שנאמר בהמשך הכתוב (תהלים שם) '**מי זה האיש ירא ה'**, ר"ל זה האיש אשר השי"ת סולח לו, הוא ירא ה' מלהוציא שם שמים לבטלה, (עיין תמורה ד.) דאת ה' אלהיך תירא אזהרה מלהוציא שם שמים לבטלה, וממילא '**שומר מצרות נפשו**' שהקב"ה מוחל לו עוונותיו, וזה ג"כ נרמז בפסוק (משלי כא), '**שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו**', דאם הוא שומר מלהוציא שם שמים לבטלה, כביכול סולח לו שלא לגרום להוציא ח"ו שם שמים לבטלה, וכנ"ל נמחלין עוונותיו ברחמים רבים.

שארית מנחם

כי תשא את ראש בני ישראל. איתא במדרש הה"ד רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו באלקים סלה ואתה ה' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי וי"ל עפי"מ דאיתא (ויק"ר ד' ו') א"ר אלעשא גוי אחד שאל את ר' יהושע בן קרחה כתיב בתורתכם אחרי רבים להטות אנו מרובים מכם מפני מה אין אתם משוין עמנו בע"ז, אמר לו יש לך בנים אמר לו הזכרתני צרתי אמר לו למה אמר לו הרבה בנים יש לי בשעה שהן יושבין על שולחני זה מברך לאלהי פלוני וזה מברך לאלהי פלוני ואינם עומדים משום עד שמפצעין את מוחן אלו את אלו אמר לו ומשוה אתה עמהן אמר לו לא אמר לו עד שאתה משוה אותנו לך השוה את בניך נדחף והלך לו, והנה המפר' תירצו שישראל מרוב חשיבותם הם דבר שבמנין ודבר שבמנין אפי' באלף לא בטיל, וז"ש "רבים אומרים לנפשי" הגוים אומרים אנו רבים לכן "אין ישועתה לו באלקים סלה" רק תשוו עמנו בע"ז וע"ז אנו אומרים "ואתה ה' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי" ע"י שאמרת כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם והוה דבר שבמנין ודבר שבמנין אפי' באלף לא בטיל.

(מדרש יהונתן)

☆

ונתנו איש כופר נפשו. איתא במדרש (במד"ר י"ב ג') כששמע משה מהקב"ה "ונתנו איש כופר נפשו" הרתיע לאחוריו, וקשה מדוע פחד משה ממצוה זו יותר ממצוות אחרות, וי"ל דהנה איתא במדרש כשמנה דוד את ישראל כתיב שנפלו שבעים אלף מישראל במגיפה אמר ר' שמעון לא מת אלא אבישי בן צרויה אנשים אין כתיב כאן אלא איש, ידוע שמשה נקרא איש כדכתיב "והאיש משה" וגם רש"י פירש על הפס' "וישתחו איש לרעהו" איש זה משה וכאן שאמר הקב"ה "ונתנו "איש" כופר נפשו" וסבר משה שהכוונה היא אליו והפשט יהיה "ונתנו (את) איש (הייט משה) כופר נפשו" בעד ישראל לכן פחד משה עד שהראה לו הקב"ה מטבע של אש שזה יהיה הכופר.

(ילקוט האורים)

☆

ונתנו איש כופר נפשו. ונראה דאיתא בגמ' אמר לה רבי חייא לדבית'הו כי אתי עניא אקדימי ליה ריפתא כי היכי דלקדמו לבניך (בכדי שיתנו לבנים שלך) אמרה ליה מילט קא לייטת להו אמר לה קרא קא כתיב כי בגלל הדבר הזה ותנא דבי רבי ישמעאל גלגל הוא שחוזר בעולם, והנה תיבת "ונתנו" נקרא גם מהסוף להתחלה גם "ונתנו" ללמד כי הנותן של היום יכול ליהפך לעני והוא יהיה המקבל, וגם הנגיבה על תיבת "ונתנו" הוא קדמא ואזלא כמ"ש ר' חייא הקדם ותן לחם לעני שילך לפניך צדקך שלא יתגלגל הגלגל על בניך.

(הגר"א)

☆

וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם. וי"ל דהנה ידוע ששני מיני חוטאים היו במעשה העגל אלה שעשו העגל בפועל ואלה הרגו בני לוי ונגפם הקב"ה ואלה שלא עשו בפועל רק לא מיחו וחטאם היה שלא מיחו בעוברי עבירה ועברו על עשה של הוכח תוכיח, וידוע מה שאמרו חז"ל דרך בזמן דאיכא ריתחא ענשין על עשה ובאותה שעה שעשו העגל היה עידן ריתחא על עושי העגל בקש הקב"ה לכלות אותם ועליהם התפלל משה והועילה תפלתו של משה שלא נענשו תיכף ואח"כ כבר לא היה עידן ריתחא, וז"ש הכת' "וביום פקדי" שיעשו חטא אחר ויהיה עידן ריתחא להעניש אותם על החטא האחר "ופקדתי עליהם חטאתם" אני מעניש אותם גם על חטא זה שלא מיחו ועברו על מצות עשה של הוכח תוכיח.

(אמרי שפר)

דורש טוב

בפסוק ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם וכו', מה שכתוב 'לעשות את השבת' צ"ל מהו העשיה את השבת.

ונ"ל לפרש **עפ"י מה שכתב הרב הקדוש בעל אור החיים** (פר' בראשית ד"ה כי בו שבת) על מה שאמרו רז"ל כל האומר ויכלו וכו' כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית (שבת קיט ע"ב), והוא לכאורה דבר מתמיה לומר כזאת, ופירש בזה הרב הקדוש הנ"ל זצוק"ל על פי מה שאמר הכתוב **כי ששת ימים עשה י"י** וכו' ולא כתיב 'בששת', והוא ז"ל אמר, **כי השי"ת לא ברא רק ששת ימים, ושוב ברא את יום השבת, ושוב על ידי שומרי מצותיו קדושת יום השבת נברא שוב ששת ימים,** וכן עד סוף כל הדורות, ואילו יצוייר ח"ו שלא היה שומר שבת בעולם היה מתבטל העולם, וזהו שאמר הכתוב כי ששת ימים עשה י"י ולא כתיב בששת, להורות אשר השי"ת לא ברא רק ששת ימים, **ושומרי מצותיו יום השבת בקדושת היום נברא עוד ששת ימים, וכן כל ימות עולם, נמצא השומר שבת ואומר ויכלו כאילו נעשה שותף** וכו', שבאמת הוא כעין שותף, שהשי"ת ברא ששת ימים, וזה על ידי שמירתו ואמירתו בכח קדושת היום בורא ג"כ ששת ימים, עיי"ש באור החיים באריכות וקצרתי וסמכתי על המעיין שם.

ועתה יובן לך הפסוק הנ"ל ג"כ 'ושמרו בני ישראל את השבת', היינו בני ישראל 'ישמרו את השבת בכדי 'לעשות את השבת לדורותם', שיתנו כח העשיה ביום השבת לדורות עולם **שיצאו מן הכח אל הפועל שוב ששת ימים, וזה הוא לדורות עולם,** הבן והרחב הדברים ומצוא דברי חפץ, נחמדים הדברים כו'.

בני יששכר, שבתות מאמר ד, אות ד

וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חַטָּאתָם וְאִם אַיִן מְחֵנִי נָא מִסִּפְרְךָ אֲשֶׁר כָּתָבְתָּ

(פרק לב פסוק לב)

וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חַטָּאתָם. לְשׁוֹן רַשִׁ"י אִם תִּשָּׂא חַטָּאתָם חֲרֵי טוֹב וְאֵינִי אוֹמֵר לְךָ מְחֵנִי, וְאִם אַיִן מְחֵנִי, וְזֶה מִקְרָא קָצָר, וְכֵן הַרְבֵּה. מִסִּפְרְךָ, מִכָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ עָלַי שֶׁאֵינִי כְּדַאי לְבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים. וא"כ מַה תְּשׁוּבָה הֵשִׁיבוֹ הקב"ה 'מִי אֲשֶׁר חָטָא לִי אֶמְחֶנּוּ מִסִּפְרִי', וְאֵין אַחֵר לִמְחוֹת מִסִּפְרוֹ[א]. וְאוּלַי יֹאמַר אֵין אֲנִי מוֹחֶה אֶלָּא מִי שֶׁחָטָא לִי וְאַתָּה לֹא חָטָאתָ לִי, וְזֶה אֵינֶנּוּ נָכוֹן.

וְרַבִּי אַבְרָהָם אָמַר כִּי מִסִּפְרְךָ אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ, כְּמוֹ דִּינָא יְתֵב וְסִפְרִין פָּתִיחוּ (דניאל ז י). וְהַסְּפָרִים לְדַעְתּוֹ הֵם מַעֲרֻכוֹת הַשָּׁמַיִם שֶׁגְּזֵרוֹת הַשָּׁפָלִים תְּלוּיִין בָּהֶם, וְאָמַר מִי אֲשֶׁר חָטָא לִי אֶמְחֶנּוּ מִסִּפְרִי, לוֹמַר לֹא אֶמְחֶה אוֹתְךָ רַק אֶמְחֶה מִן הָעָם הַחֹטְאִים אֲשֶׁר חָטְאוּ לִי בְּמִחְשַׁבְתָּם וְלֹא נֶהֱרְגוּ, וְהוּא מַה שֶּׁאָמַר (בפסוק לה) וַיִּגֹּף ה' אֶת הָעָם.

וְאֵינֶנּוּ נָכוֹן בְּעֵינַי, כִּי מִלְּבַד הַנֶּהֱרָגִים בְּחֶרֶב בְּנֵי לֵוִי וְהַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה הָיוּ רֹב הַקָּהָל חוֹטְאִים לוֹ כַּאֲשֶׁר כָּתַבְתִּי (בפסוק ז).

וְלִפְּי דַעְתִּי, כִּי מֹשֶׁה אָמַר וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חַטָּאתָם, בְּרַחֲמֶיךָ, וְאִם אַיִן מְחֵנִי נָא תַּחְתָּם מִסִּפְרְךָ חַיִּים וְאֶסְבּוֹל אֲנִי עָנְשָׁם[ב], כָּעִנְיָן שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (ישעיהו נג ה) **וְהוּא מְחֻלָּל מִפְּשָׁעֵינוּ מְדֻכָּא מֵעֲוֹנֹתֵינוּ, מוּסַר שְׁלוֹמֵנוּ עָלָיו וּבַחֲבֻרָתוֹ נִרְפָּא לָנוּ, וְהקב"ה הֵשִׁיבוֹ, הַחוֹטֵא אֶמְחֶה מִסִּפְרִי וְלֹא אוֹתְךָ שֶׁלֹּא חָטָאתָ.**

וּמֹשֶׁה יִקַּח אֶת הָאֹהֶל וְנָטָה לוֹ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה הַרְחֵק מִן הַמַּחֲנֶה וְקָרָא לוֹ אֹהֶל מוֹעֵד וְהָיָה כָּל מְבַקֵּשׁ ה' יֵצֵא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד (פרק לג פסוק ז)

וּמֹשֶׁה יִקַּח אֶת הָאֹהֶל[א]. כָּתַב רַשִׁ"י (לְהַלָּן בְּפִסּוּק יא) הַרְבֵּה הָיָה מֹשֶׁה נוֹהֵג מִיּוֹהַ"כ עַד שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן לֹא יוֹתֵר. שֶׁהֲרֵי בְּי"ז בְּתַמּוּז נִשְׁתַּבְּרוּ הַלּוּחוֹת, בְּי"ח שָׂרַף אֶת הָעֵגֶל, וְדָן חֲטוֹאִים. בְּי"ט עָלָה וְעָשָׂה שָׁם אַרְבָּעִים יוֹם. בר"ח אֱלוּל נֶאֱמַר לוֹ (לְהַלָּן לד ב) וְעָלִיתָ בַבֹּקֶר לְקַבֵּל לוּחוֹת שְׁנִיּוֹת, וְעָשָׂה שָׁם אַרְבָּעִים יוֹם אֲחֵרִים, בְּעֲשָׂרָה בְּתִשְׁרֵי נִתְרַצָּה הַקָּבָ"ה לְיִשְׂרָאֵל, וּמָסַר לוֹ לוּחוֹת הָאֲחֲרוֹנוֹת, וְיָרַד הִתְחִיל לְצַוּוֹת עַל מְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן, וַעֲשָׂאוּהוּ בְּאֶחָד בְּנִיסָן, וּמִשָּׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן לֹא נִדְבַּר עִמּוֹ אֶלָּא מִשָּׁם. וְכֵן דַּעַת רַבִּי אַבְרָהָם שֶׁהָיָה כָּל זֶה אַחַר שֶׁהוֹרִיד אֶת הַלּוּחוֹת הַשְּׁנִיּוֹת, וְאֵין מֻקְדָּם וּמְאֻחָר בַּתּוֹרָה[ב].

וְאֵינוֹ נָכוֹן בְּעֵינַי, כִּי מָה טַּעַם לְחַזְּרוֹ זֶה בְּכָאן בְּאֶמְצַע הַפָּרָשָׁה, וְדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ בְּכָל הַמִּדְרָשִׁים שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה זֶה בַּעֲבוֹר חֵטְא הָעֵגֶל דָּרַשׁ מֹשֶׁה מְנֻחָה לָרֹב מְנֻחָה לַתַּלְמִיד, וּכְמוֹ שֶׁהִזְכִּיר רַשִׁ"י (שם)**, אֲנִי בְּכַעַס וְאַתָּה בְּכַעַס, א"כ מִי יִקְרָבֵם, וְאִם הָיָה הוֹצָאַת הָאֹהֶל אַחֲרֵי יוה"כ, הֲרֵי גַּם הקב"ה גַּם מֹשֶׁה בִּרְצוֹן הָיוּ.**

מעשה חש"ב

א פירוש שאין אחר שחטא בעגל שאפשר למחות שמו מן התורה, כי הרי אינו כתוב בתורה. והנה לכאורה שמו של אהרן כתוב בתורה, וא"כ היה יכול למחות את שמו. ומכאן ראיה שאהרן לא חטא בעגל, כפי שפירש רש"י על הכתוב (שמות לב ה) 'ויקרא אהרן ויאמר חג לה' מחר', שכוונת אהרן היתה לשם שמים, שבתוך כך יבוא משה רבינו ויהיה באמת חג לה'.

ב רבינו מפרש בקשת משה רבינו 'ואם אין מחני נא מספרך', שביקש אם לא תסלח להם ברחמיך מחני מספר החיים, ואסבול אני ענשם, וכלל ישראל ינצלו.

והנה בחינה זו שמיתת צדיקים הרי הוא כפרה לכלל ישראל איתא באור החיים הקדוש (כי תשא פרק ל יג – טו) שמפרש בדרך רמז הכתוב 'כי תשא את ראש בני ישראל', "פירוש, אם תראה שיסתלק ראש בני ישראל בלא עת וכו', והטעם הוא לפקודיהם, על דרך אומרם ז"ל בפסוק אשכל הכפר דודי לי, ואמרו ז"ל איש שהכל בו, הוא כופר נפשם של ישראל . והוא אומרם לפקודיהם לשון חסרון, על דרך אומרו ולא נפקד ממנו איש, **כי לצד חסרון ישראל שנתחייבו, לזה אני נוטל את ראשם בעדם לכפר נפשם שלא ימותו כל ישראל".**

אֲבָל הַנִּרְאֶה[ד] כִּי בְּיוֹם רִדְתּוֹ בי"ז בְּתַמּוּז שָׂרַף הָעֶגֶל וְדָן עוֹבְדָיו[ה] וַיְהִי מִמָּחֳרָת אָמַר לָהֶם שֵׁיַעֲלֶה אֶל ה' לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם, וְעָלָה אֶל הָהָר שֶׁשָּׁם הַכָּבוֹד, וְזֶהוּ וַיָּשָׁב מֹשֶׁה אֶל ה' (לעיל לב לא) וְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה קְצָרָה אָנָּא חָטָא הָעָם הַזֶּה, וְהַשֵּׁם עָנָה אוֹתוֹ מִי אֲשֶׁר חָטָא לִי וַעֲתָּה לֵךְ נְחֵה אֶת הָעָם וְהֵחֵל בָּהֶם הַנָּגָף (פסוקים לג–לה) וְצִוָּה לוֹ לֵךְ עֲלֵה מִזֶּה אַתָּה וְהָעָם (פסוקים א–ג), וְהוּא הַגִּיד זֶה לְיִשְׂרָאֵל וַיִּתְאַבְּלוּ וַיִּתְנַצְּלוּ אֶת עֶדְיָם (פסוקים ד–ו), אָז רָאָה מֹשֶׁה כִּי הַדָּבָר אָרְךְ מְאֹד וְלֹא יָדַע מַה יְהֵא בְּסוֹפוֹ וְלָקַח הָאֹהֶל וְנָטָה לוֹ חוּץ לַמַּחֲנֶה (פסוק ז) שֶׁתִּהְיֶה שְׁכִינָה מְדַבֶּרֶת לוֹ מִשָּׁם כִּי אֵינֶנָּה שׁוֹרָה בְּקֶרֶב הָעָם, וְאִם יִהְיֶה הָאֹהֶל בְּקֶרֶב הַמַּחֲנֶה לֹא יִהְיֶה לוֹ הַדִּבּוּר מִשָּׁם, וְאָמַר (שם) וְהָיָה כָּל מְבַקֵּשׁ ה' יֵצֵא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד הַנִּצָּב מִחוּץ לַמַּחֲנֶה, וְהָיָה כָּל מְבַקֵּשׁ ה' יֵצֵא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד הַנִּצָּב מִחוּץ לַמַּחֲנֶה, וְהָיָה כְּצֵאת מֹשֶׁה אֶל הָאֹהֶל יָקוּמוּ כָל הָעָם וְנִצְּבוּ אִישׁ פֶּתַח אָהֳלוֹ וְהִבִּיטוּ אַחֲרֵי מֹשֶׁה עַד בֹּאוֹ הָאֹהֱלָה, וְהָיָה כְּבוֹא מֹשֶׁה הָאֹהֱלָה יֵרֵד עַמּוּד הֶעָנָן וְעָמַד פֶּתַח הָאֹהֶל וְדִבֶּר עִם מֹשֶׁה, וְרָאָה כָל הָעָם אֶת עַמּוּד הֶעָנָן עֹמֵד פֶּתַח הָאֹהֶל וְקָם כָּל הָעָם וְהִשְׁתַּחֲווּ אִישׁ פֶּתַח אָהֳלוֹ, וְדִבֶּר ה' אֶל מֹשֶׁה פָּנִים אֶל פָּנִים כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וְשָׁב אֶל הַמַּחֲנֶה וּמְשָׁרְתוֹ יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן נַעַר לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל (פסוקים ז–יא), וְכָל מַה שֶּׁהָיָה בְּעוֹד הָאֹהֶל שָׁם עַד שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן וְהוּא מיוה"כ עַד אֶחָד בְּנִיסָן עַל דַּעַת רַבּוֹתֵינוּ (שבת פז):

מעשה חש"ב

א סדר עליותיו של משה בהר, לפירוש רש"י: שלוש פעמים עלה משה אל ההר ושהה שם ארבעים יום. פעם הראשונה עלה בז' סיון עד שבעה עשר בתמוז, שאז עשו את העגל וירד משה ושיבר את הלוחות, וביו"ח שרף את העגל, ודן את החוטאים. פעם השניה עלה בי"ט תמוז עד ר"ח אלול. ובפעם השלישית עלה בר"ח אלול עד יום כיפור שאז נתרצה לו הקב"ה ומסר לו לוחות האחרונות וירד.

ב רבינו מפרש בדעת רש"י הזמן שנטה משה את אהלו מחוץ למחנה היה לאחר יום הכפורים, שבסוף ארבעים יום השלישי, שבו ירד משה עם לוחות האחרונות, ומאותו היום עד להקמת המשכן נועד ה' עם משה באותו אהל. ואף שירידה זו עדיין לא נזכר בקרא, ונזכר רק לקמן פרק לד פסוק כט, רש"י לשיטתו שאין מוקדם ומאוחר בתורה.

ג רבינו מקשה על פירוש רש"י ב' קושיות: א' אם זה היה אחר ארבעים יום השלישי, למה נזכר כאן, כשעדיין לא נזכר בקרא ירידה זו. ב' הרי סיבת יציאת משה מחוץ למחנה היה משום שהיו מנודים למקום מחמת חטא העגל, והרי לאחר יום הכפורים כבר נתרצה ה' לישראל, ושוב לא היו מנודים לפניו.

ד רבינו מפרש סדר עליותיו של משה באופן אחר, ו שעלה משה להר בפעם השני בי"ח בתמוז והתפלל תפלה קצרה, והשיבו ה' לך נחה את העם וכו', וירד והודיעם דבר זה. וכאשר ראה משה שכפרתם מתאחרת ולא ידע מה יהיה בסופה, אז נטה אהלו מחוץ למחנה, כי אז עדיין לא נתכפרו. ולמחרת בי"ט בתמוז עלה לארבעים יום, וירד ושוב עלה לארבעים יום. והמשיך לשבת באהלו מחוץ למחנה עד יום הקמת המשכן. ולפי"ז נכתב פסוק הזה כסדרן, כדעת רבינו שכל התורה כסדרן נכתבו.

ה נחלקו רש"י ורבינו מתי שרפו את העגל ודנו את חוטאיו, שלפי פירוש רש"י בי"ז בתמוז נשתברו הלוחות, ורק למחרתו ביום י"ח שרפו את העגל ודנו את חוטאיו, ולפי דעת רבינו כבר בי"ז בתמוז נשרף העגל ודנו את חוטאיו.

ואפשר לומר שמחלוקת רש"י ורבינו האם דנו את חוטאיו באותו יום שעשו העגל או רק למחרתו הם לשיטתם. דהנה רש"י (לעיל פסוק כז) עה"כ 'ויאמר להם כה אמר ה' אלקי ישראל שימו איש חרבו על ירכו וגו' והרגו איש את אחיו', מפרש רש"י והיכן אמר זבח לאלהים יחרם, וכפי המבואר ברש"י (שם פסוק כ) שהיו שם שלוש מיתות, אם היו עדים והתראה נידונו בסייף, כמשפט אנשי עיר הנדחת מכיון שהיו מרובין.

אמנם דעת רבינו (שם פסוק כ) שלא נתחייבו מיתת בית דין, לפי שחטאו שלא בהתראה, אלא נצטוו משה מפי הגבורה כהוראת שעה, שאחר שהתפלל לבטל את הגזירה, אמר לו הקב"ה אם אינך רוצה שאכלה את ישראל, הרוג אתה את עובדי העגל בסייף.

ולפי"ז אפשר לומר שרש"י לשיטתו שהיו בעדים ובהתראה, היו צריכים להביאם לפני משה או הסנהדרין, ואשר מצאוהו בעדים ובהתראה הרגוהו, לכן הרגו אותם רק למחרתו עד שיקבלו העדים, או משום שכן הדין שלא ממיתים באותו יום שגומרים את הדין, משא"כ לפירוש רבינו שהיה רק הוראת שעה, ולא היו צריכים עדים, אז הרגו כבר באותו יום.

כמה נפ"מ בין רש"י לרבינו: א. מתי שרפו את העגל, ודנו את חוטאיו. לדעת רש"י היה בי"ח בתמוז, למחרת עשיית העגל. ולדעת רבינו היה בי"ז תמוז, באותו יום שעשו את העגל.

ב. הזמן של 'ויהי ממחרת ויאמר משה'. לדעת רש"י היה י"ט בתמוז, שהרי בי"ח שרפו את העגל. ואז כבר עלה לארבעים יום האמצעיים. ולדעת רבינו 'ויהיה ממחרת' היה בי"ח בתמוז, שהרי בי"ז בתמוז כבר נשרף העגל. ואז עלה להר והתפלל תפילה קצרה, וירד באותו יום. ובי"ט בתמוז עלה לארבעים יום האמצעיים.

ג. לדעת רש"י עלה משה שלשה פעמים להר לארבעים יום. ולדעת רבינו נתוסף עוד עליה קצרה, שלפני העליה האמצעיים לארבעים יום, עלה עוה"פ ליום אחד.

קול ששון וקול שמחה בשכונות סאטמאר ומוסדותיו בארה"ק תי"ו

קול צהלה ורינה, שפתותינו תרננה נברך לאלוקינו,
שהשמחה במעונינו עת הזמיר הגיע בגבולינו

ובהדרת קודש ובאותות כבוד ואהבה, נשגר בזה ברכת מזלא טב"א, אל מול פני הדרת גאון מאורינו ומאליפנו, המסור מריחוק מקום וקירוב הלב למענינו, שר התורה והיראה, לוחם מלחמת ה' בעוז ובגבורה, משריש בלבות רבבות אלפי ישראל מסוף העולם ועד סופו השיטה הברורה, מלהיב לבבות בני ישראל בדברים אהובים, היורות זיקים ושביבים, חסידא ופרישא, בוצינא קדישא, נהורא נפישא

כבוד קדושת מרן רבינו הגה"ק שליט"א

• לרגל השמחות שבמעון קדשו •

בהולדת הנכדים בסימן טוב ובמזל טוב

אצל נכדו

הרב הערשל מייזליש שליט"א

בן חדב"נ הגה"צ רבי שמעון זאב מייזליש שליט"א

רב דביהמ"ד "שמח משה" בקרית יואל יע"א

ואצל נכדו

הרב מנחם שלמה אשכנזי שליט"א

בת חדב"נ הגה"צ רבי חנוך העניך אשכנזי שליט"א

רב דביהמ"ד "אבני צדק" בקרית יואל יע"א

ומצלאין אנו לחיי מלכא מרנא ורבנא, יזכהו השי"ת לנהל את עדת מי מנה, מתוך נחת והרחבת הדעת, על מי מנוחות ינהלינו ובמעגלי צדק ינחינו, ויזכה לרוות רוב נחת דקדושה, לראות שלשלת הזהב נמשכת במדה גדושה, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, עדי נזכה במהרה לרגלי מבשר צדק משמיע ישועה, ומלכינו מרן רבינו שליט"א בראשינו בב"א

המברכים בקידה חמש מאות

הנהלת קהילות ומוסדות סאטמאר

בארה"ק

ירושלים • בני ברק • בית שמש

מאמר המשך:

יערוך אותו אהרן ובניו מערב ועד בוקר לפני ה' (ב)

(שמות כז, כא)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

אנו ממשיכים בביאור לימוד התורה בלילות, במה שכבר הי' אמרינו בשבוע העבר פ' תצוה, שמצינו שהיו מדליקין את המנורה בין הערבים והי' המנורה דולקת עד הבוקר, ככתוב (שמות כז, כא) באהל מועד מחוץ לפרכת אשר על העדת יערך אתו אהרן ובניו מערב עד בקר לפני ה'. וידוע דברי ה'אבן עזרא' בפרשת בהעלתך, וז"ל: "ביום שהוקם המשכן נאמרה לפי שבאותו יום התחילו להדליק לאחר שכלה להקים את המשכן הוזקק להצטוות בהדלקת המנורה ללמדך שאף בלילה היה הדבור כי שם היה הנר תמיד דולק" וכו', עי"ש. וב'רמב"ן' שם העיר בזה"ל: "וזה איננו ככה על דעת רבותינו ז"ל שאמרו (מכילתא מס' דפסחא א') והלא לא נדבר עמו אלא ביום, ואלו ידע רבי אברהם מה בין נבואת משה רבינו לנבואת שאר הנביאים לא חשב כן, והוא מה שאמר הכתוב במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו לא כן עבדי משה, שאין נבואתו בחלום כי החלום בלילה ממש" וכו', עי"ש.

והנצי"ב בחומש 'העמק דבר' פרשת בהעלותך מיישב דברי האבע"ז, וז"ל: "אבל כבר ביארנו ריש פרשת תצוה ובפרשת אמור דהמנורה תכליתה לפלפולה של תורה, וזה הלימוד היה בלילה, כמבואר בשמות רבה פ' כי תשא, שבלילה חזר משה בעצמו והיינו תורה שבע"פ עם סיוע מהשמים, והיה משה בא לאהל מועד גם בלילה, בשביל תורה שבע"פ, ומשום הכי בא הסמיכות של הנרות", עי"ש. ונבאר קצת מאי למד משה רבינו עם הקב"ה ביום ומאי למד בלילות, ונפק"מ לדידן אי לומדין מקרא או תורה שבע"פ בלילה, והמסתעף לזה דין אמירת תהילים בלילה, ומנהג רבותינו הק' בזה.

וכעת נמשיך בענין זה להלכה. הנה ב'באר היטב' סימן רל"ח (סק"ב) מביא בשם האריז"ל שלא לקרוא מקרא בלילה עי"ש, והמקור הדברים הוא בספר 'שער המצות' (ואתחנן) וז"ל: "ובליל ששי תקרא כ"ו פסוקים מן הפרשה עצמה, אבל בשאר לילי השבוע אין ראוי לקרא מקרא לפי שהמקרא הוא בעשיה, והלילה עצמה הוא בחינת עשיה והכל הוא דינין ואין ראוי לעורר הדינין, אבל בליל ו' כיון שיום ששי מכין לשבת והרחמים מתעוררים בו לכן יכולים לקרא מקרא אף בלילה", עי"ש, וכן מבואר בספרו הק' 'פרי עץ חיים' (שער הנהגת הלימוד פ"א) עי"ש.

גם הרה"ק ר' יעקב צמח ז"ל בספרו 'נגיד ומצוה'

(תיקון חצות) כתב בלשו"ק: "בלילה לא תקרא מקרא לפי שהוא סוד עשיה, וגם בלילה שולטת העשיה ואין לעורר הדינין, והנה בליל ו' יש קצת מציאות שיוכל לקרוא מקרא, כי הוא מכין לשבת והרחמים מתעוררין", עי"ש.

ואגב, מרן ה'ישמח משה' ז"ל כתב בזה דבר נפלא (בפ' משפטים) בתוך ביאור הענין שמצינו בלשון התורה שבכתב כתיב עין תחת עין, ומשמע דנוטלין עין ממש, ובתורה שבע"פ פירשו חכז"ל דהיינו דמי עין, וא"כ למה לא כתב התורה בפירוש דישלם ממון, וביאר הענין בזה"ל: "ונראה לי על פי מה שכתב האר"י זצוק"ל דתורה שבכתב הוא דין מפי הגבורה שמענו, ותורה שבעל פה הוא רחמים אם כן שורת הדין היה עין ממש רק שבעל פה מיקל מצד הרחמים על כן לא נכתב בפירוש והבן", עי"ש. וכ"כ בפרשת אמור: "והנה הענין דהלכתא ודאי לקולא אתי הוא על פי המבואר בכתבי האר"י זצוק"ל דתורה שבכתב הוא דין ושבעל פה הוא רחמים, ולכן כפי הכתוב הוי חומרא והוא כפי שורת הדין הגמור, אבל תורה שבעל פה מצד רחמים וק"ל", עי"ש.

ובשו"ת 'אבני צדק' (יו"ד סימן ק"ב) מבאר ג"כ ענין זה, וז"ל: "ולי אפשר לומר דהנה טעם הדבר מבואר במשנת חסידים מסכת השכיבה (פרק א אות א') כי המקרא עומדת בעשיה מקום תגבורת הדינים ואין ראוי לעוררם בזמן שליטתם שהוא לילה, ויש להוסיף תבלין על פי מה שכתב האר"י ז"ל במקום אחר, כי תורה שבכתב הוא דין ותורה שבעל פה הוא חסד, כדמצינו בגמ' סוף מכות (כב:) בספר תורה כתיב ארבעים ואתי רבנן ובצרו חדא, ובספר תורה כתיב עין תחת עין ורבנן פירשו דמי עין, לכן ביום שהוא חסד כדכתיב יומם יצוה ה' חסדו, קורין מקרא שהוא דין, ובלילה שליטת הדין קורין משנה שהוא חסד לאכללא זה בזה ולהמתיק הדין", עי"ש.

שוב ראיתי בספר הנפלא 'אוצרות ייטב לב' שמעתיק כתי"ק ממרן הייטב לב ז"ל הגהות על הזוה"ק פרשת ויחי, וז"ל שם: (בדברי הזוה"ק פ' ויחי רמ.) לבן שנים מחלב, דהא אורייתא יין וחלב, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, וכתב שם בהגהות: "יין תורה שבכתב דין, וחלב תורה שבעל פה חסד, ע"ד אתו רבנן ובצרו חדא כמבואר בדברי האר"י ז"ל, וכ"מ להלן שאמר דבש תורה שבעל פה ומעז תורה שבכתב", עי"ש.

ובספר 'תפארת יעקב' על התורה (להגאון ר' שבתי ליפשיץ ז"ל דומ"ץ אורשיווא) בפרשת בראשית כתב: ודע שמה שכתב מרן ז"ל בספרו אבני צדק וכו' וצ"ע על זה מזוהר הקדוש פרשת בחוקותי דף קי"ז, ועיין בהקדמה לתיקוני זוהר דף י"א ע"ב כד אתנטלית מחסד אתקריאת תורה שבכתב וכד אתנטלית מגבורה אתקריאת תורה שבעל פה עיין שם, ועיין עוד שם תיקון כ"א דף מ"ח בגין דאורייתא דבעל פה מסטרא דגבורה עיין שם, ומבואר דאדרבה תורה שבכתב הוא מחסד, ותורה שבע"פ הוא דין עי"ש, ובאמת בישמח משה הנ"ל כבר מבואר כן,

וע"ע בספר 'תפארת צבי' על הזוה"ק (ח"א דף כ' בהערות על הקדמת הזוה"ק) דהאריך לבאר דברי רבותינו הישמח משה והייטב לב וכתב שם: ודבדי האריז"ל שהביאו הישמח משה והאבני צדק חיפשתי איה מקומם ולא מצאתי ובודאי דנאמנים עדותם של הני גדולי הדור זי"ע שכן ראו בדברי האריז"ל", עי"ש.

ובשו"ת 'יוסף אומץ' להגאון החיד"א ז"ל (סימן נ"ד) נמי דן בזה, וז"ל: "וז"ל שער המצות

שסידר הרב מהר"ש ויטאל ז"ל בנו של רבינו מהרח"ו ז"ל בפרשת ואתחנן, בשאר לילי השבוע אין ראוי לקרא מקרא לפי שהמקרא הוא בעשיה והלילה עצמה היא בחינת עשיה והכל הוא דינין ואין ראוי לעורר הדינין עכ"ל, ולכאורה יפלא כי תורה שבכתב היא כנגד שם הוי"ה ותורה שבע"פ נגד שם אדנ"י כמ"ש בזוהר הקדוש בכמה מקומות ובכתבי האר"י ז"ל, וא"כ מקרא הוא רחמים ומשנה דין ונראין הדברים הפכיים ח"ו, וזה שנים רבות ששמעתי משם הרב עיר וקדיש מהר"ם פאפירש ז"ל דבחי' המקרא עליונה מאד ומתפשטת עד העשיה, וע"י לימוד מקרא מברר מן העשיה ולכן אין לקרא מקרא בלילה לפי שמבררת מן העשיה, והלילה בחינת עשיה ואין ראוי לעורר הדינין ע"כ שמעתי לפי הרשום מזכרוני, ולפ"ז בחינת המקרא היא רחמים מדת יום אך שיש לו כח לברר בעשיה ומשו"ה אין לעורר הדינין וזה שכתבתי הוא בקצ"ר אמיץ דרך רמז ואין להאריך", עי"ש.

וביאור ענין זה מצינו בדברי רבינו ז"ל ב'דברי יואל' (פרשת אמור) שהסביר למה תורה שבכתב הוא דין ותורה שבע"פ הוא רחמים, וז"ל: "עפ"י מ"ש חז"ל דמתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין שנא' בראשית ברא אלקים, וראה שאין העולם מתקיים והקדים מדת הרחמים ושתפה למדה"ד שנאמר ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים, והנה התורה קדמה לעולם ותורה שבכתב כבר הי' כתובה לפניו ית' אש שחורה ע"ג אש לבנה קודם שנברא העולם כמבואר במדרש, א"כ מקורה של תורה שבכתב מעולם הדין כי אז הי' רק שליטת הדינים בעולם, אבל תורה שבע"פ אעפ"י שנבראה ג"כ קודם בריאת העולם אבל לא באה לידי התגלות כי אם על ידי משרע"ה וחכמי התורה, ואז הי' כבר התגברות החסד בעולם, ע"כ מקורה בסוד החסד שנמתקו על ידו, ונשתנו ונתהפכו מדין לרחמים", עי"ש.

וב'דברי יואל' ליום שמחת תורה (אות ע"ח) כתב לבאר בזה"ל: "הענין מה שמרבין ביום שמח"ת יותר משמע"צ, אפ"ל ע"ד המבואר בזוה"ק פרשת פנחס דיום א' דר"ה הוא דינא קשיא ויום הב' הוא דינא רפיא, והענין אפ"ל דידוע דכל מה שהוסיפו חכמינו ז"ל על של תורה הוא הכל לטובתינו להשפיע ולהוסיף לישראל זכות ורחמים, וע"כ כל תקנת חכמים הם מצד הרחמים, וע"ד המבואר בכתבי האריז"ל דתושב"כ הוא דין, ותושבע"פ הוא מצד הרחמים, ומה"ט יום השני של ר"ה שהוא מצד תקנת חכמים הוא רק בבחינת דינא רפיא, דמאחר שחכמים הוסיפו עוד יום לר"ה לא באו להוסיף דינים על ישראל אלא פעלו בכוחם שיהיו הדינים יותר ממותקים ברחמים וחסדים, וענין זה אפ"ל גם בשמע"צ ושמח"ת, דבאמת יום שמע"צ יש בו ג"כ קצת בחינת יום דין שאז הוא זמן גמר מסירת הפתקין, ממילא כאשר הוסיפו חכמים על יום זה יו"ט שני של גליות הוסיפו בזה יום רחמים וחסדים, וע"כ אנו מרבין יותר בשמחה של מצוה ביום שמח"ת שהוא יו"ט שני של גליות דשמע"צ, כי אנו בטוחים שהשי"ת יוציא לצדק דינינו מתוך רחמים וחסדים", עי"ש.

ועי' בסידור 'קול יעקב' להרה"ק ר' יעקב קאפיל ז"ל שכתב לפני תפלת מעריב, בזה"ל: "וכן אין לומר שום תהילים או תמניא אפי קודם ערבית כי המזמורים הם מזמרים את הקוצים והחוחים, אבל עתה שהוא זמן שליטתן ואין זמן ביעורם, רק אומרים איזה פסוקים (פסוקי שיר המעלות) כנרשם לפניך למתק מעט דין הקשה שלא ישלוט יותר מדי כמו שהתבאר לעיל", עי"ש.

המשך המאמר בגליון שבוע הבא בס"ד

חוקים להורותם
הלכות ודינים, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ביאורים וטעמים שונים
נו"נ ע"י הרב האאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

הלכות הנהוגים שלושים יום קודם הפסח

לימוד הלכות פסח

שלושים יום קודם הפסח, מצוה על כל אחד שילמוד הלכות החג קודם החג עד שיהא בקי בהם וידע המעשה אשר יעשה.

בגמ' פסחים (ו.) איתא דל' יום קודם החג שואלין בהלכות הפסח, ובב"י (סי' תכ"ט) האריך הטעם בזה, ובשועה"ר (שם סעי' א) העתיק מסקנת דבריו דחכמים הראשונים תקנו בזמן שבית המקדש היה קיים שיתחילו הדרשנים לדרוש ברבים הלכות הרגל שלשים יום לפני הרגל, דהיינו שמפורים ואילך ידרשו הלכות פסח, שכל אחד ואחד הדר בארץ ישראל חייב להביא ברגל ג' קרבנות עולת ראייה ושלמי חגיגה ושלמי שמחה, וכל קרבן צריך להיות נקי מכל מום ומשאר דברים הפוסלים את הקרבן, לפיכך תקנו חכמים לדרוש הלכות הרגל ל' יום לפניו כדי להזכיר העם את הרגל שלא ישכחו להכין בהמות הכשרים לקרבן ויהיה להם שהות כל שלשים יום, ותקנה זו לא נתבטלה מישראל אף לאחר שחרב בית המקדש שכל חכם היה שונה לתלמידיו הלכות הרגל ל' יום לפניו כדי שיהיו בקיאים בהלכותיו וידעו המעשה אשר יעשון, ולהמון עם היו דורשים הלכות הרגל בשבת שלפניו, ע"כ.

בזמנינו

גם בזמנינו דהחכם דורש הלכות הפסח בשבת הגדול, גם כן מצוה לכל אחד לעסוק בהלכות פסח שלושים יום קודם.

דהנה עמד הב"ח דמנהגינו שאין אנו דורשין שלושים יום קודם פסח רק בשבת שלפני פסח שקורין שבת הגדול, ובחק יעקב כתב על דבריו דבאמת לא קשה מידי, וכמו שכתב הראב"ן פרק בתרא דמגילה, והרוקח (סי' רמ"א) וכלבו (סי' מ"ו) ובתניא (סי' לח) דלכך קורין פרשת פרה משום שאמרו חז"ל שואלין ודורשין בהלכות פסח שלושים יום מקודם, על כן קורין פרשת פרה הלכות טומאה וטהרה להזכיר שיעשה פסח בטהרה, וכן בפרשת החודש שהוא ענינו של פסח. הרי להדיא דיוצאין בקריאת פרשיות הללו, וכל שכן בפיוטים שיש בהם הרבה דינים והלכות, ומנהג של ישראל תורה היא, ובמשנ"ב (סק"ב) הביא בשם אחרונים דמ"מ מצוה לכל אחד לעסוק בהלכות פסח ל' יום קודם וכן בחג עצמו.

זהירות מחמץ

כל שלשים יום לפני הפסח טוב ליזהר ולעיין בכל דבר שעושה בתוך ביתו שלא ישאר דבוק בו חמץ באופן שלא יוכל להסירו בנקל כשיגיע ערב פסח. (מהרי"ל, ב"ח בשם האגודה, ומ"א ושועה"ר סוס"י תל"ו).

זהירות מחמץ בספרים

מי שמעיין בספר בעת האכילה תוך ל' יום קודם הפסח, נכון שמפורים ואילך יעיין שלא ישאר בו משהו חמץ כדי שלא ימצאנו בפסח וכן כל כיוצא בזה. (ערוך השולחן סוס"י תל"ו).

ביטול הבית והכלים

משמתחילין ל' יום קודם הפסח, דרך בני אדם לכבד החדרים ולהדיח הכלים, וכן בכל השלושים יום מנקרין ומכבדין את כל הבית וכלי הבית מן החמץ ומגררין כל מקום שידבוק החמץ, והיינו כל שאר כלי הבית.

מהרי"ל (מנהגים) שלושים יום קודם לפסח, אלא דיש לעיין דברמ"א סי' תל"ג סעי' י"א הביא בשם המרדכי דכל אדם צריך לכבד חדריו לפני בדיקת חמץ, ובמשנ"ב (סקמ"ו) כתב דהמנהג לכבד ביום י"ג, ומשמע דהכיבוד הוא רק ביום י"ג, אולם בפשטות הכוונה שם הוא כיבוד מלכלוך שמפריע את הבדיקה וכפי שמבואר בשועה"ר (סעי' ל"ח) ואין הכוונה לכבד החדרים מחמץ.

השתדלות בצורכי הפסח

מה שאמרו שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום לא סוף דבר שאלה בהלכות החג, אלא כל השתדלות של צורך החג בכלל זה, שראוי להתחיל ולהשתדל בצרכי החג קודם החג ל' יום. (מאירי ע"ז ה:).

היוצא מביתו עד לאחר הפסח [ואינו מוכר לגוי]

היוצא מביתו לעיר אחרת קודם הפסח, ודעתו שלא לחזור לביתו עד לאחר הפסח, או שדעתו שלא יחזור לעולם, ואינו מניח בביתו אדם שיוכל לבדוק בליל י"ד,

אם הוא יוצא בתוך שלשים יום לפני הפסח חייב הוא לבדוק כל הבית [בלא ברכה] בלילה שלפני יציאתו לאור הנר, ואם שכח ולא בדק בלילה יבדוק ביום לאור הנר, ומיד אחר הבדיקה יבטל כל החמץ שאין ידוע לו שלא מצאו בבדיקתו כתקנת חכמים.

שו"ע (סי' תל"ו סעי' א) והטעם בזה כיון ששואלין ודורשין בהלכות פסח חל עליו להזהר ולקיים כל מצות חכמים, ועל בדיקה זו אינו מברך על ביעור חמץ כדרך שמברכין על בדיקת ליל י"ד כיון שאינה בזמן העיקרי שתקנו לה חכמים דהיינו ליל י"ד.

היוצא מביתו ובדעתו למכור הבית לגוי

היוצא מביתו ובדעתו למכור ביתו במכירת חמץ, אינו צריך לבדוק ביתו, אולם צריך לקיים מצות בדיקת חמץ במקום שהוא דר שם, ואם אין ביכלתו לקיים שם בדיקת חמץ, כגון שאין לו מקום מיוחד לבדוק, צריך להשאיר חדר אחד בביתו ולקיים שם בדיקת חמץ.

דיש חיוב בדיקת חמץ כמבואר בשו"ע שם סעי' ג', ולגבי מקום שדר שם האם יכול לקיים המצוה, יש לברר בכל ענין בנפרד.

היוצא מביתו ומשכיר ביתו

היוצא מביתו ומשכיר ביתו לאחרים, מי שדר בבית בליל י"ד ניסן מחויב בבדיקת חמץ, ובעל הדירה יבדוק במקום שהוא דר שם, אם יש לו מקום לקיים המצוה, וישתדל שיוכל לקיים שם המצוה כתיקונה.

שו"ע סי' תל"ז סעי' א', וישתדל לקיים המצוה, דלכמה פוסקים זהו מצוה חיובית שצריך כל אחד לקיים.

המכנים ארון גדול וכדו' בביתו

המכנים לביתו ארון גדול או חפץ גדול שקשה להזיזו במקום שמשתמשים שם חמץ במשך השנה, אם מכניסו תוך ל' יום קודם הפסח חייב לבדוק את המקום לפני שמניחו שם.

שו"ע (סי' תל"ו סעי' א) לגבי העושה ביתו אוצר תוך ל' יום, דזקוק לבדוק קודם, ואח"כ כונס אוצרו לתוכו, קודם ל' יום אם דעתו לפנותו קודם הפסח צריך לבדוק, ואם אין דעתו לפנותו קודם הפסח אין צריך לבדוק. ולפי זה לכאו' ה"ה המכנים ארון גדול למטבח שלושים יום קודם הפסח, חייב קודם לבדוק את המקום לאור הנר, ואח"כ יכנים את הארון, ואם לא בדקו קודם איתא במשנ"ב (ס"ק יב) שצריך לפנותו ולחזור ולבדוק, ויעו"ש בשער הציון (ס"ק טז).

השכרת חפץ לגוי שישתמש בו חמץ בפסח

לכתחילה אין להשכיר לגוי כלי או שאר חפצים בתוך שלושים יום לפסח, בכדי שישתמש בו חמץ בפסח, ומצוי בהשכרת אויטא [קאר] דאין להשכירו לצורך הובלת חמץ.

אחרונים בסי' ת"נ ומובאים במשנ"ב (שם סק"ב וסקכ"ה) דנחשב משתכר באיסורי הנאה, כיון דהוא משתכר מזה שהגוי משתמש בו לחמץ, וזהו דוקא כשאומר לו להדיא שישתמש בו לחמץ, אבל סתמא מותר, ולהרבה פוסקים זהו דוקא בתוך הפסח, אולם דעת הב"ח ופר"ח ועוד ומובא במשנ"ב שם דזהו אפילו תוך ל' יום קודם הפסח.

הספד תוך ל' יום

כל ל' יום לפני המועד אסור להספיד על המת שנפטר יותר מל' יום קודם המועד.

שו"ע (סי' תקמ"ז סעי' ג'), והטעם כיון שאין המת משתכח מן הלב עד אחר שלשים יום ואם יספידו פחות מל' יום לפני הרגל יבוא ע"ז לבכות ולהצטער ברגל דעדיין לא שכחו, ועי' במשנ"ב (סק"ג) בשם תשו' עולת שמואל לגבי הספד על ת"ח והספד על אדם גדול.

ימים השייכים כבר לפסח

מפורים עד ט"ו בניסן, הם ימים השייכים לחג הפסח, ליום המקודש, שהרי שלושים יום קודם הפסח, חלה חובת ביעור.

של"ה מסכת יומא פרק דרך חיים תוכחת מוסר, עפ"י דבריו שם דכל ימי השנה שייכים לקדושות ימים אלו.

פדיון בכל יום משומאת עמלק

בס' חסד לאברהם כתב דבכל שנה ל' יום קודם הפסח, הקב"ה ברוב רחמיו ממציא פדיון לבניו, ובכל יום פודה חלק א' עד ליל י"ד שנפדו לגמרי.

בבני יששכר (מאמר ד' י') ביאר עפ"י דבריו דמקובל שלעתיד תהיה מלחמת עמלק ומחייתו בערב פסח, לכן בפורים שהוא יום מחיית עמלק, מתחילין בלימוד הל' פסח.

לימוד הל' פסח במשנתו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע

פעם אחת נתארח הרה"ק רבי אלימלך אצל רב חשוב, וכשנכנס לביתו ביקש הרב מהרבי ר' אלימלך שיטול ידיו לסעודה, והרר"א אמר קודם שיטול הבעה"ב את ידיו, והרב היה מתענה הרבה תעניתים, והודה שיושב בתענית, אז אמר לו הרר"א היתכן שהרב יתענה, רב העיר צריך ללמוד ד' חלקי שולחן ערוך, המחברים שעשו חיבורים על הלכות פסח יש להם טענות כי ערב פסח טרודים ואין לומדים בחיבוריהם, לכן נתהוו שאלות שיעיינו בחיבוריהם, ובזה שהרב לומד הלכות פסח ניצלת העיר משאלות בהלכות פסח, ואם לומד הרב יורה דעה ח"ב ניצלת העיר משאלות אחרות, אבל האיך יכול להיות שהרב יתענה, ופעל על הרב ונטל ידיו לסעודה, עיי"ש.

אוצר ישראל מע' בעל נוע"א אות ג'

קניה בתשלומים ביוקר [ב]

חפץ שיש לו מחיר קבוע, דהיינו שנמכר בכל מקום בסכום מסויים, אסור למכרו יותר ממחירו הרגיל אפילו במעט, בגלל שמשלם אחר קבלת החפץ, כנון שמשלם בתשלומים[1]. והוה ריבית דרבנן[2]. והאיסור בזה בין בשעת מכירה על שמתחייב לשלם יותר ממה שקבל, ובין בזמן הפרעון, שמשלם הרבית.

דוגמא:

לחם וחלב וכדומה שמחירם קבוע בכל החניות, אסור לשלם עליהם יותר בגלל תשלום מאוחר.

הפרש קטן במחיר

הוא הדין דברים שיש הפרש קטן עד גבול מסוים בין חנות לחנות, אסור למכרו יותר יקר מהמחיר הכי יקר בחניות, בגלל שמשלמים אחר קבלת החפץ[3].

רוב מוצרים שמוכרים בחנות ללא הזמנה מיוחדת, נכלל בהנ"ל. [חוץ מהמזמין הזמנה מיוחדת כגון ארון ספרים שיש בו פרטים רבים שאינו דומה לשל אחר, וכן שמלה בהזמנה מיוחדת, שאז מותר להוסיף עליהם מעט בגלל תשלום מאוחר, ודיניהם יבואר בס"ד].

דוגמא:

הקונה עירקאנדעשן / פריזידער וכדומה ב – 36 תשלומים, ובשביל זה משלם יותר ממחירו הרגיל, הרי זה אסור משום ריבית דרבנן. אלא אם כן בעל החנות עשה היתר עיסקא.

אפילו אינו מפרש

האיסור הנ"ל אפילו כשליכא אפשרות לקנות בתשלום במזומן, מ"מ כיון שמשלם יותר ממחיר רגיל, ניכר הרבית ואסור[4].

לשלם פחות במזומן

חנות שמוכר במחיר הרגיל בתשלומים [שזה מותר], ונבנם קונה עם מזומן, מותר למכרו במחיר זול יותר, שהרי אז אין בו שום הלואה[5]. אבל אם כבר אמר לו המוכר מחיר הזול אם הוא משלם במזומן, ואח"כ חזר הלוקח ורוצה לשלם בתשלומים, אסור למכרו בתשלומים[6].

אמנם רשאי המוכר לומר ללקוח כי הוא חוזר מהמחיר במזומן, ועתה אף אם הוא ישלם במזומן יהא המחיר כמו בתשלומים, אז מותר למכרו בתשלומים[7].

---

1 כתב בשו"ע (יו"ד סימן קעג ס"א) "מכר לחבירו דבר ששוה עשרה זהובים ביו"ב בשביל שממתין לו אסור". פירוש שהמוכר נותן את החפץ מיד, והלוקח פורע את המעות לאחר זמן, אסור. שבשביל הזמן שממתין המוכר להמעות מוסיף הלוקח ב' זהובים על שווי החפץ הרי זה רבית מדרבנן. וכתב בשו"ע (שם) "אפילו אם המוכר עשיר ואינו צריך למעות, ולא היתה הסחורה נפסדת אצלו. במה דברים אמורים בדבר שיש לו שער ידוע או דבר ששומתו ידוע וכו'". פירוש שאפילו באופן שמוכר לו חפץ שעתיד להתייקר עד זמן הפרעון, והוא חפץ שאינו נפסד, אסור ללוקח להוסיף על שווי החפץ העכשווי, ואין יכול המוכר לומר שהיה מרוויח ההתייקרות בלי הלוקח, שהיה ממתין למכרו עד שעת היוקר, ואיינו רק טובה ללוקח שנותן לו בזמן הזול. והטעם שאסור שאיה"נ שמצד המוכר אין רבית, מ"מ לגבי הלוקח יש רבית, שהרי אם היה לו מעות היה קונה כשער הזול. ומה שמוסיף הוא בשביל המתנת מעות.

2 משום שכל רבית שאינו בדרך הלואה, אלא בדרך מקח וממכר איסורו רק מדרבנן.

3 פשוט, שאע"ג שבכל חנות נמכר בהפרש מועט, עדיין לא נעשיית בשביל זה לאין שומתו ידוע, ולכן אסור להוסיף עליו יותר משויו בשביל ההמתנה, כיון ששומו ידוע שהוא בין הסכומים של כך וכך.

4 לא מיבעיא כשיש שני מחירים, מחיר למשלם במזומן ומחיר למשלם בתשלומים דהוה כמפרש שמשלם יותר בשביל המתנת המעות, דאסור אפילו בדבר שאין לו שער קבוע. אלא אפילו כשליכא שני מחירים, ואי אפשר לקנות אלא בתשלומים במחיר היקר, נמי אסור, שכיון שיש להם שער, הוי כאילו אמר המוכר בפירוש אם תפרענו עכשיו הרי היא לך בי' זהובים, ואם תפרעני לאחר זמן הרי היא בי"ב זהובים.

5 דהאיסור של ריבית כשיש שני מחירים, מחיר זול למשלם במזומן ומחיר יקר למשלם בתשלומים, האיסור רק כשקונה בתשלומים דאז יש איסור רבית משום דהוה כהלואה. אבל לשלם במזומן, דליכא בזה שום הלואה, מותר.

6 דכיון שאמר לו כבר המחיר למזומן, ואח"כ אמר לו מחיר יקר אם משלם בתשלומים, הרי הוא כמפרש שנוטל יקר יותר בשביל המתנת המעות.

7 חוות דעת (סימן קעג סק"ב). ומ"מ אינה מועלת עצה זו אלא אם חוזר בו קודם חלות המכירה, אבל לאחר חלות המכירה בזול, רוצה הלוקח לשלם אחר זמן שוב אינה מועלת עצה זו.

נו"ג ע"י הרה"ג ר' שמעון יואל בראך שליט"א
מו"ץ לענין סת"ם דקהלתינו הק' - מח"ס פתיחה תמה כהלכתה

לשכת הסת"ם

שאלות ותשובות בהלכות סת"ם
שהגיע בקרני ההוראה

שאלה: עי"ן גדולה ד'שמע' שעשה את ראשיו הרבה מעל השרטוט, האם כשרה?

תשובה: לכאורה נחשב ככתב שלא ע"ג שרטוט. ופסולה. אמנם להפוסקים הסוברים כשכתב רחוק מהשרטוט שמותר לקרב הכתב ע"י הוספת דיו. **אפשר שהכי נמי יכול להוסיף הרבה דיו בהראשים עד שיהיו הראשים על השרטוט.**

בדיני שרטוט

אופן כתיבת אותיות גדולת.

כתב בלשכת הסופר (סימן טז סק"ה) בשם בני יונה שצריך שתחתית גג האות הגדולה תסתיים בשווה לתחתית גג האותיות הפשוטות, אלא שעולה בעבייה מעל גבי השרטוט.

לכתוב ע"ג השרטוט / לקרב האותיות

כתב במשנת הסופר (סימן ג ס"ק טז) יש לדקדק לכתוב על השרטוט ממש, ואם הרחיק כשערה או ב' שערות נמי אין קפידא, אבל אם הרחיק הרבה אף שכתב ישר כסדר השרטוט י"א דפסול, ויש מקילים. ומכל מקום גם לדעת המחמירים רשאי לעבות ראשי האותיות לקרבם אל השרטוט.

ובשעה"צ (שם ש"ק כט) כתב מקור הדין שיכול לקרב האותיות היא הדעת קדושים, ומציין שבמקדש מעט (שם ס"ק לה) כתב ע"ז דצ"ע, אמנם לא פירש כוונתו דלכאורה הדע"ק מובן מאוד דכיון דבשעת כתיבה היה שם שרטוט, רק שלא הסמיך אז את הכתב לשרטוט, א"כ מדוע נפסול. ואין זה אלא כמי שמושך אות מלמטה כלפי מעלה, והפסיק באמצע ושוב קרבו בסוף אל השרטוט.

גרר תיבה ונמחק השרטוט

גרר תיבה ונמחק השרטוט, אע"פ שניכר מקום הגרר ישרטט מחדש (קה"ס סימן ג' סעיף ה). ואם לא שרטט וכתב שם יש להכשיר, משום שע"י המחיקה והגרר שעשה ניכר קצת, ויכול ליישר הכתב והוה כשרטוט (בני יונה). ודווקא שהמחיקה ישרה כעין שרטוט, דאי לאו הכי לא מהני (משנה"ס סימן ג שעה"צ ס"ק לח). ויש מפקפקין ע"ז דלמא לא מהני מה שיכול ליישר הכתב (עיי"ש במשנה"ס).

שרטוט על מטלית

גם כשכותב על מטלית צריך לשרטט. (פשוט).

לשכת הסת"ם כהלכתה
רח' ראדזימין 8 בני ברק [בתניה]
טל: 054-8362976
הלשכה אחוזה לשאלות בהלכה מדי יום ביומו
בין השעות 6:30-7:00 בערב

משמרת סת"ם

ניתן להבחן על ידינו
הבחינות של משמרת סת"ם
לתעודה 'קבלה'

קול הסופרים

שיעורים בהלכות סת"ם
[משנה ברורה סימן לב, לו, משנת סופרים, קסת הסופר סימנים י-יב]
079-520-5237

שיעורים בהלכות סת"ם

כל יום ראשון
בביהמ"ד אהל יהושע
רח' ברנדשטטר
בשעה 10:10 בערב

פיקוח על סת"ם

תזכורת:
הסופרים החשובים שנבחנו על ידינו במשמרת סת"ם במחזור א'. צריכים לחדש התעודה. והמחדשים התעודה עכשיו סגי בחידוש תעודה, שזה רק בחינה בע"פ. אבל אם עובר הרבה זמן, צריכים לעשות כל המבחן מחדש בכתב ובע"פ.

לעילוי נשמת

הרבני החסיד הנכבד רודצו"ח

הרה"ח ר' **אברהם שלאגער** ז"ל

בן הרה"ח ר' **אהרן משה יודא** ז"ל

נלב"ע כ"ד אדר א'

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו הרבני הנגיד הנכבד

רודף צדקה וחסד

מוה"ר **אהרן משה שלאגער** הי"ו

מראשי ונכבדי קהילתינו הק'

בוויליאמסבורג יע"א

יוצאים בקו"ל

מכתבים הערות והארות שנתקבלו על שולחן המערכת

בס"ד

למע"כ מערכת קול התאחדותינו החשובה

ברוב תודות על עבודתכם החשובה בכלל ומדור "**משולחן מלכים**" בפרט, אשר כבר קלסוהו רבנן ות"ח בשבח המגיע לכתבים, ולא באתי כי אם להוסיף על מה שהבאתם בגליון פ' יתרו **בשיחת קודש של כ"ק מרן רבינו שליט"א** עם כ"ק **הגאון הגדול רבי אליקים שלעזינגער** זצ"ל ראש ישיבה הרמה בלאנדאן יצ"ו בענין סדר לבישת הבגדים כדלהלן:

ר"י הרמה: מ'האט מיר געפרעגט א שאלה די פאריגע וואך, איינער איז געווארן א שטיקל בעל תשובה, אבער ער קען נישט אנהויבן אלעם מיט איינמאל, וואם ער זאל ענדערש טוהן, צו ער זאל אנהייבן קודם מיטן אנטון א קאפל צי מיט ציצית, וואם איז פריער. האט איינער מיר געזאגט אז מ'האט געפסק'עט אז מ'זאל פריער אנטון דעם קאפל און שפעטער די ציצית. האט ער מיר געפרעגט פארוואם? די ציצית איז דאך מער חיוב. האט איך אים געזאגט 'עפ"י לומדות ביסטו גערעכט, אבער ווי קען מען אנטון א ציצית אז מ'גייט נישט מיט א קאפל'...

רבינו: דער אמת איז דאך אבער אזוי עפ"י הלכה, אז אויב מ'האט נישט קיין בגד פון ד' כנפות איז דאך נישטא קיין חיוב.

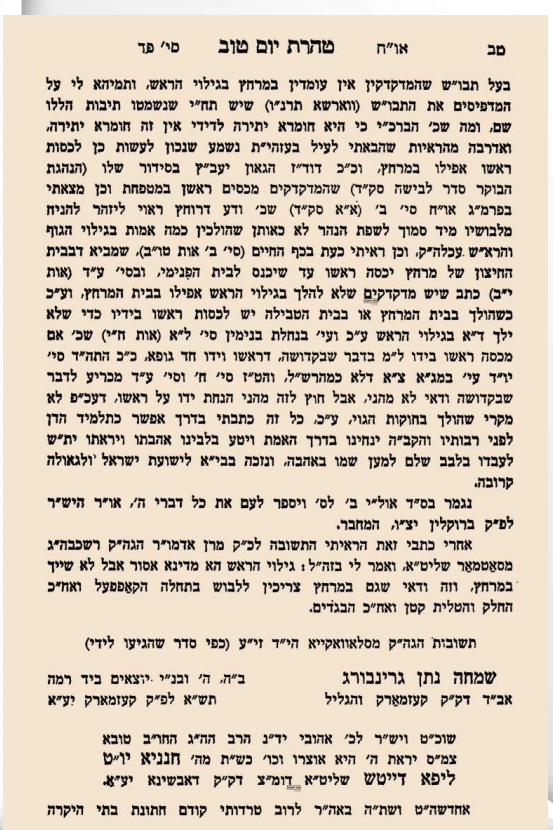
ולשלימות הדברים אציין מה שמובא בס' טהרת יו"ט (חלק י"א) שנדפסה בשנת תשכ"ג, ובעמוד מ"ב אחרי שכ' בירור הלכה בזה מש"ס ופוסקים, מסיים בזה"ל:

"אחרי כתבי זאת הראיתי התשובה לכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק רשכבה"ג מסאטמאר שליט"א, ואמר לי בזה"ל: גילוי הראש הא מדינא אסור אבל לא שייך במרחץ, וזה ודאי שגם במרחץ צריכים ללבוש בתחלה הקאפפעל ואח"כ החלק והטלית קטן ואח"כ הבגדים.

ואסיים בברכת כהן יה"ר שחפץ ה' בידכם יצליח להגדיל תורה ולהאדירה, מתוך הרחבת הדעת וכל טוב סלה.

בכבוד ובהערכה

יואל הכהן פר"מ

מכ או"ח **טהרת יום טוב** סי' פד

בעל תבו"ש שהמדקדקין אין עומדין במרחץ בגילוי הראש, ותמיהא לי על המדפיסים את התבו"ש (ווארשא תרנ"ז) שיש תחי' שנשמטו תיבות הללו שם, ומה שכ' הברכ"י כי היא חומרא יתירה לדידי אין זה תומרא יתירה, ואדרבה מהראיות שהבאתי לעיל בעזהי"ת נשמע שנכון לעשות כן לכתחלה ראשו אפילו במרחץ, וכ"כ דוד"ז הגאון יעב"ץ בסידור שלו (הנהגת הבוקר סדר לבישה סק"ד) שהמדקדקים מכסים ראשן במטפחת וכן מצאתי בפרמ"ג או"ח סי' ב' (א"א סק"ד) שכ' ודע דרוחץ ראוי ליזהר להניח מלבושיו מיד סמוך לשפת הנהר לא כאותן שהולכין כמה אמות בגילוי הגוף והרא"ש עכלה"ק, וכן ראיתי כעת בכף החיים (סי' ב' אות טו"ב), שמביא דבבית החיצון של מרחץ יכסה ראשו עד שיכנס לבית הפנימי, ובסי' ע"ד (אות י"ב) כתב שיש מדקדקים שלא להלך בגילוי הראש אפילו בבית המרחץ, וע"כ בשהולך בבית המרחץ או בבית הטבילה יש לכסות ראשו בידיו כדי שלא ילך ד"א בגילוי הראש ע"כ ועי' בנחלת בנימין סי' ל"א (אות ח"י) שכ' אם מכסה ראשו בידיו ל"מ בדבר שבקדושה, דראשו וידו חד גופא, כ"כ התה"ד סי' י"ד עי' במג"א צ"א דלא כמהרש"ל, והט"ז סי' ח' וסי' ע"ד מכריע לדבר שבקדושה ודאי לא מהני, אבל חוץ לזה מהני הנחת ידו על ראשו, דעכ"פ לא מקרי שהולך בחוקות הגוי, ע"כ. כל זה כתבתי בדרך אפשר כתלמיד הדן לפני רבותיו והקב"ה ינחינו בדרך האמת ויטע בלבינו אהבתו ויראתו ית"ש לעבדו בלבב שלם למען שמו באהבה, ונזכה בביא"א לישועת ישראל 'ולגאולה קרובה.

נגמר בס"ד אול"י ב' לס' ויספר לעם את כל דברי ה', אור"ח הישי"ר לפ"ק ברוקלין יצ"ו, המחבר.

אחרי כתבי זאת הראיתי התשובה לכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק רשכבה"ג מסאטמאר שליט"א, ואמר לי בזה"ל: גילוי הראש הא מדינא אסור אבל לא שייך במרחץ, וזה ודאי שגם במרחץ צריכין ללבוש בתחלה הקאפפעל ואח"כ החלק והטלית קטן ואח"כ הבגדים.

תשובות הגה"ק מסלאוואקייא הי"ד זי"ע (כפי סדר שהגיעו לידי)

שמחה נתן גרינבורג ב"ה, ה' ובנ"י יוצאים ביד רמה
אב"ד דק"ק קעזמאַרק והגליל תש"א לפ"ק קעזמארק יע"א

שוכ"ט ויש"ר לכ' אהובי יד"נ הרב הה"ג החר"ב טובא
צמ"ס יראת ה' היא אוצרו וכו' כש"ת מה' **חננ'א** יו"ט
ליפא דייטש שליט"א דומ"צ דק"ק דאבשינא יע"א.

אחדשה"ט ושת"ה באה"ר לרוב טרדותי קודם חתונת בתי היקרה

הילולא רבא

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורי קודש יקרים
מצדיקים קדושים וטהורים, בעלי ההילולא זי"ע

י"ט אדר

הגה"ק רבי דוד מדינוב זי"ע
[בעמח"ס "צמח דוד"]

ואלה תולדות

נולד לאביו הגה"ק בעל ה"בני יששכר" זי"ע כצעיר בניו, ונקרא שמו בישראל דוד ע"ש החסיד המפורסם ר' דוד מליזענסק זי"ע שמסופר עליו גדולות ונצורות, מסופר שכשהשיא הגה"ק ר' אלימלך מליזענסק זי"ע אחד מבניו, על החתונה הידוע בשם "די גרויסע חתונה" שהיו מסובים שם הרבה צדיקים קדושי עליון, והכריזו שם שמי שלא תיקון חטאת נעורים שלו לא ילך לרקוד, וקפץ אז ר' דוד הנ"ל ואמר: "אבל מי שלא הי' לו כלל חטאת נעורים יש לו רשות לרקוד", והתחיל לרקוד בהתלהבות נוראה, וע"ש חסיד זה יקרא שמו, לאחר זמן כאשר נחלה מאד ל"ע שלח אביו הבני יששכר להתפלל ולבקש רחמים על קברו של ר' דוד הנ"ל, ואז הוסיף את יו"ד על שמו להיות נקרא "דויד", והסביר ואמר שסגולה זו נמצאת בדברי חכז"ל (ברכות ה:) יהב ליה "ידיה" [דהיינו את יו"ד על שמו] ואוקמיה, על דרך רמז של הכתוב "השם עליהם יחיו", הגה"ק מהרי"א מזידיטשוב זי"ע סיפר שהגה"ק בעל הבני יששכר אמר פ"א להגה"ק רצ"ה מזידיטשוב זי"ע שהמשיך נשמתו הק' של בנו דוד מעולם האצילות, וסיים מהרי"א "אף שקשה להמשיך נשמה משם, אבל אם הרבי ר' הערש אלימלך אמר זאת בודאי שכן הי', הי' כל ימיו חלוש הגוף עד כדי כך שלא הי' יכול לסבול בגדיו שעל גופו והי' הולך עם בגדים קלים מאד, פ"א הי' הבני יששכר עם שני בניו ה"ה הרה"ק ר' אלעזר לאנצוטער והרה"ק ר' דוד אצל מהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע בהיותם עדיין צעירים לימים, שאל אותו מהרצ"ה: מהיכן לקח מחותני שתי נשמות יקרות כאלה לשני בניו, שהמה נשמות בלא גופים.

ימי ההילולא

י"ה אדר

- **רבי אלכסנדר זיסקינד ב"ר משה** (יסוד שורש העבודה) - **תקנ"ד**
- **רבי חנוך העניך מאלכסנדר ב"ר פנחס - תר"ל**
- **רבי אברהם ב"ר ישעי' מקערעסטיר - תרפ"ז**
- **רבי אביגדור שפירא מטשענסטחויב ב"ר שלום מפשיטיק - תרפ"ח**
- **רבי שלמה סופר מבערגסאס ב"ר אברהם שמואל בנימין - תר"ץ**
- **רבי נחם מרדכי מטשורטקוב ב"ר ישראל - תש"ו**

י"ט אדר

- **רבי דוד מדינוב ב"ר צבי אלימלך** (צמח דוד) - **תרל"ד**
- **רבי יעקב שמשון מקאסוב ב"ר חיים - תר"מ**
- **רבי אברהם דוד נפתלי יחזקיאל מפאריסאב ב"ר יהושע אשר - תרע"ב**
- **רבי יהודה גרינוואלד מסאטמאר ב"ר יהושע פאליק** (שבט מיהודה) **תר"פ**
- **רבי מאיר יחיאל הלוי מאוסטרובצא ב"ר אברהם יצחק - תרפ"ח**
- **רבי יוסף חיים זוננפעלד אב"ד ירושלים ב"ר אברהם שלמה - תרצ"ב**
- **רבי שמואל ענגל מראדימישלא ב"ר זאב** (שפתי מהר"ש) - **תרצ"ה**

כ' אדר

- **רבי יואל סרקיש ב"ר שמואל** (ב"ה) - **ה"א ת**
- **רבי יצחק מנחם מוואלברוים ב"ר פנחס מאפטא** [ב"ר מאיר בעל אור לשמים מאפטא] - **תרל"ד**
- **רבי צבי אלימלך שפירא מבערטש ב"ר אלעזר מלאנצוט - תרס"ד**

האיש מקדש

הבני יששכר רצה מאד לקדש את בניו בגיל מקודם מאד, כשהי' ר' דוד בן שמונה שנים אמר פ"א אביו הלא בפסוק נאמר מצא אשה מצא טוב, ולכאו' איזה מציאה שייך בזה, וע"כ החליט בדעתו לעשות אופן של מציאה, כי מי שיבוא עכשיו עם קוויטל אצלו, ויהי' לו בת הוגנת, יקחנה לבנו, יהי' מי שיהי', והגיע אז אליו עם פיתקא איש נגיד אחדסוחר יינות ושמו ר' ישעי' הירץ שהי' גר בטורקא, ושאלו הבנ"י אם יש לו בת, וכאשר ענה שיש לו בת צעירה מאד, אמר לו שברצונו להשתדך עמו, כמובן שהנגיד הסכים להשידוך וגמרו את השידוך בקנין גמור, כשהי' בן י"ב שנה והכלה היתה בת י"ג היו הנישואין, הבנ"ש הי' המסדר קידושין, לפני החופה אמר הבנ"ש לבנו שחכז"ל אמרו שאסור לקדש אשה עד שיראנה, וע"כ ילך לראותה, ענה ר' דוד"ל שטעם התקנה הוא רק שמא ימצא בה אח"כ דבר מגונה, אבל מכיון שאני בטוח שלא

אסתכל בה מעולם, א"כ אין מן הצורך לראותה... , ולפי נוסח מקובלת זו שהחתונה הי' כשהוא הי' בן י"ב שנה, נמצא שהלך שנה תמימה בטלית בלי תפילין, אולם לפי נוסחא אחרת החתונה הי' כשהי' כבר י"ד שנה, אחר חתונתו ישב אצל אביו כפי שהתנה אביו קודם החתונה.

על כס הרבנות

ארבעה בנים הי' להבני יששכר, הבכור רבי משולם זושא שנפטר בחייו ל"ע, הגה"ק ר' אלעזר לאנצעטער, רבי שמואל, ור' דוד, כשנפטר אביו הבני יששכר כבר הי' ר' אלעזר בלאנצוט, ולא רצה לבוא למלאות מקומו של אביו בדינוב, וע"כ הגיע הכסא לבנו ר' שמואל, אבל הוא ויתר את זה להרה"ק ר' דוד באמרו דרך צחות: שהוא בטלן וע"כ צריכים ליתן לו הרבנות, ואילו הוא יפתח לו בית מזיגה ליין, וכך עלה ונתעלה לכהן כרב בעיר דינוב למלאות מקומו של אביו, ועל שם העיר הזאת נקרא בישראל הרה"ק ר' דוד מדינוב, עד מהרה התדקבו בו חלק גדול מבני עליה שהסתופפו אצל אביו בראותם בו איש אשר רוח בו, אשר ראוי להנהיג עדה בישראל להורות את בני ישראל את הדרך אשר ילכון.

עבודתו בק'

עבד את בוראו בכל כחו ובכל נפשו במסירות נפש, ממש כאחד משרפי מעלה, אף כי הי' קצת שונה מאביו כגון תפלתו היתה בנחת, לעומת תפלתו של אביו הבני יששכר שהי' בהתלהבות גדולה, פעם אחת אכל ביום, וזה הי' רק תפוח אדמה צלויה וכוס קטן של י"ש, והרבה פעמים גם את זו הרחיק, והיתה הסדר שבכל יום הביאו אחד מבניו הק', ובכל יום ערך שולחנו הטהור והי' אומר דברי תורה בכל פעם, אחר פטירתו כאשר בנו הגה"ק ר' ישעי' הירץ זי"ע מילא את מקומו, נסע להגה"ק מצאנז זי"ע וביקש ממנו שילמוד אותו הענין של "ליינען קויטלעך", התחיל הרה"ק מצאנז לשאול אותו האם יודע מדריגה פלוני של אביו, ענה שאינו יודע, שאל על מדריגה אחרת שוב ענה שאינו יודע, עד שאמר לו ר' ישעי' הירץ שאינו יודע מאביו רק את זאת שישב לפניו בכל פעם בעת שאכל, אמר הגה"ק מצאנז "א"כ אין כבודו צריך לדידי, כבר יכול הוא לקבל פתקאות", גם בלילה אכל מעט מעט מידי דמיזן, ואח"כ לא היו יכולים ליכנס אליו לחדרו, והוא הי' יושב סגור ומסוגר לעבוד את עבודתו.

ימי ההילולא

כ"א אדר

- רבי אלימלך מליזענסק ב"ר אלעזר ליפמאן (נועם אלימלך) - תקמ"ז
- רבי פנחס ב"ר יהודה מאיר משפיטיווקא - תקפ"ז
- רבי יצחק אלחנן ספעקטאר אב"ד קאוונא ב"ר ישראל איסר (באר יצחק) - תרנ"ז
- רבי מנחם מנדל האלבערשטאם מפריסטיק ב"ר ארי' לייבוש מדוקלא - תרפ"ז
- רבי ארי' לייביש מצאנז ב"ר אהרן - תרצ"ג
- רבי משה דוד טייטלבוים מלאפאש ב"ר ישראל יעקב יוקל מוואלאווא - תרצ"ה

כ"ב אדר

- רבי יוסף בלאך מסטאנוב (תלמיד המגיד) ב"ר אברהם (גנזי יוסף) - תק"ג
- רבי שמעון מזאוויחוואסט ב"ר פנחס קצינעלנבויגן מאוסטילא - תרנ"ד
- רבי יצחק אייזיק מסוואליווע ומונקאטש ב"ר אברהם (בית יצחק) - תרס"ח
- רבי יחיאל מיכל הלוי עפשטיין אב"ד נאווארדאק ב"ר יעקב (ערוך השלחן) - תרפ"ז

כ"ג אדר

- רבי חיים חייקא מאמדורא ב"ר שמואל (חיים וחסד) - תרמ"ז
- רבי יוסף יוסקא משפיטיווקא ב"ר יהודה מאיר - תקס"ז
- רבי יצחק מאיר מגור ב"ר ישראל (חי' הרי"ם) - תרכ"ז
- רבי יעקב פרלוב מנובומינסק ב"ר שמעון מזאוויחוואסט (שופרא דיעקב) - תרס"ב
- רבי יצחק יעקב מביאלא ב"ר נתן דוד משידלאווצא - תרפ"א
- רבי מאיר משאץ ב"ר יואל
- רבי יחיאל מיכל ברנדווין מטורקא-סטרעטין ב"ר אהרן מפעלשטין - תרצ"ט

כ"ד אדר

- רבי יצחק ב"ר חנוך העניך דוב מאלעסק - תרס"ד
- רבי ברוך פנחס מסקאליא ב"ר אלעזר חיים - תר"פ

צדיק גוזר

הי' מפורסם לבעל מופת גדול מאד, ידוע מה שאמר פ"א הרה"ק מצאנז "עס זיצט א דאר איד'ל אין דינוב און איז בונה עולמות ומחריבן", הרבה סיפורים ידועים ממנו על גודל כח קדושתו בענינים למעלה משכל אנוש, בפרט כשהי' נוגע לעזור אדם מישראל אז ראו ששינה ממש סדרי בראשית, פ"א בא לפניו איש אחד בבקשה שצריך לשלוח עצים לדאנציג על פני המים, וע"כ הוא מבקש שהרבי יתפלל על גשמים הרבה כדי שיגדלו המים ויוכל לשלחו, כאשר יצא האיש נכנס איש אחר שהי' לו שדה, והזכיר את עצמו לפניו שיתפלל שלא ירד גשמים כדי שיוכלו לקצור התבואה, וישב אז לפניו אחד מחתניו, אמר לו הרה"ק מדינוב מי שיש לו חתן נבון הי' יכול לייעצו האיך יכולים למלאות שני הבקשות, אחד שואל שירד גשם כדי שיגברו המים שיוכל לשלוח העצים והשני מבקש למנוע הגשם, אבל האמת הוא שיש מציאות לקיים בקשת שניהם, נתפלל לה' שיתקיים הפסוק עינות ותהומות יוצאים

בבקעה ובהר, ויגברו המים בנהרות מבלי שילך גשם על פני הארץ, ולפלא שכן הי׳.

באותו הימים הי׳ קשה מאוד אצל צעירי ישראל ענין התיצבות לצבא המדינה, והרבה דפקו על דלתיו שיתפלל עבורם שינצלו, פ״א בא לפניו אחד בנידון זה העביר מטפחתו על ידו ואמר לו: הא שבור לגמרי, וכאשר בא האיש לבדיקות אצל הרופא הצבא, שיחררהו תיכף באמרו שידו שבור לגמרי, שוב פ״א בא אליו אחד באותו בקשה, התחיל הרה״ק מדינוב לקרותו ״צדוק״ אף ששמו לא הי׳ צדוק, וקרא לו כן במשך שנה ולא הבינו כוונתו, כשהגיע עתו להתייצב, אמרו לו שמשחררים אותו בגלל שהוא שמן מאד [צו דיק] ואז הבינו מה שפעל בקראו אותו ״צדוק״.

פ״א באו להזכיר לפניו שהרופאים כבר ייאשו אותו, נענה ואמר: הלא אמרו חכז״ל לאחר יאוש קנה... ועד למחרת היום עמד החולה ממיטתו בריא ושלום.

בשפתי צדיקים

הרבה לנסוע להרבה צדיקי דורו, וכלם רוממו ושבחו גודל קדושתו, הרבה פעמים הי׳ נוסע להרה״ק השר שלום מבעלז זי״ע, בכל פעם כשבא לבעלז כבדוהו עד מאד, פ״א אמר הרה״ק מבעלז להרבנית שתכין סעודה חשובה כי יש אצלו אורח חשוב והוא הרב מדינוב, שאלו הרבנית, הלא הרבה אנשים חשובים ורביים באים לכאן, ומה זה העסק זה דווקא עמו, ענה לו השר שלום: רבי׳ס ישנם הרבה, אבל ערליכע איד אינם בנמצא הרבה, פ״א אמר השר שלום כאשר הראה עליו: ״אם מניחים בן כזה יכולים לישן במנוחה בקבר״, גם נסע לקבל את פני הרה״ק מריזשין זי״ע, מסופר שבפעם ראשונה שהי׳ אצלו כבר הי׳ הרה״ק מריזשין סגי נהור, כשאחז את ידיו אמר לו תיכף אתם בנו של הצדיק מדינוב, רצוני לדבר עמכם ביחידות, ואחר כשפנה הקהל ללכת ישבו שני הצדיקים והמתיקו סוד במשך שעה ארוכה, כבר הביאנו למעלה שהי׳ בימי אברכותו אצל הרה״ק מהרצ״ה מזידיטשוב זי״ע ומה שאמר אז, מסופר כשהי׳ אז שם עשן הרה״ק מדינוב עם לילקע, ונכנס הרה״ק מהרצ״ה ואמר שהוא מרגיש ריח של קטורת, ורוצה לדעת מי זה המעשן, כאשר ברח הרה״ק מטאלנע זי״ע לגאליציע, ובאו כל הצדיקים לקבל פניו, גם הרה״ק מדינוב הי׳ ביניהם, אבל לא אמר לו מי הוא, שאל אותו הרה״ק מטאלנא מי אתם האם אתם ״גוטער איד, ענה ״איך וויל זיין א גוטער איד״, שאו אותו שוב ״הלא רואים על פניכם גדולות מי אתם״, ענה לו הנני בנו של הבני יששכר, ידידות גדולה שררה בינו ובין הרה״ק מצאנז והרבה ביקרו אחד אצל השני, פ״א הגיע לצאנז וביקש לסגור הדלת ואת החלונות ולילך לישון, באמצע הלילה בא הרה״ק מצאנז ודפק על החלון, שאל אותו מהיכן ידע שהוא נמצא בצאנז ענה הגה״ק מצאנז: ״אז מיין גוטער פריינד איז דא אין שטאט זאל איך נישט וויסן״, פ״א באו אצל הרה״ק מצאנז אנשים מחסידיו של הרה״ק מדינוב, לא רצה לקבלם וצוה עליהם שיסעו הלאה לדינוב כי ״הוא צדיק הדור״, פ״א אמר ״אין דינוב קען מען שעפן יראת שמים מיט עמערס״.

ובא השמש

כל ימיו הי׳ חלוש מאד אבל בשנתו האחרונה עלי האדמות נפל ממש למשכב, בשנה זו נפגש עם הרה״ק משינאווא אמר לו בדרך צחות הייתי בקרעטשמע זו, ושתיתי שם קצת, ואח״כ הלכתי משם ונכנסתי לקרעטשמע אחר עד שבא אחד ואמר לי: ״עטשמע״ [״לאמיר גיין״ בלשון פוליש] כשיצא הגה״ק משינאווא אמר שרמז לו על הסתלקותו, וביום י״ט אדר תרל״ד יצתה נשמתו בקדושה ובטהרה, בשעה זו התחיל הרה״ק מראזוואדאוו זי״ע בעירו לנגן אשת חיל בניגון דינוב, ואף שלא ידעו שם עדיין מפטירתו, ואח״כ בא הידיעה על הסתלקותו.

מורשתו הרוחנית

כאמור למעלה הרבה לומר הרבה דברי תורה כל יום בכל פעם כשסעד, והסיבה שלא נשארו לדורות רק מעט מן המעט, כי הי׳ לו איש חסיד שהי׳ גר בכפר סמוך לדינוב שהי׳ רושם את דברי תורתו, וכבר הי׳ אצלו הרבה כרכים מדברי תורתו, פ״א בא הרה״ק מדינוב לבקרו, וניגש אל ארון הספרים שלו והוציא ספר אחד, ראה שזה כתב יד מדברי תורתו, הוציא עוד ספר ועוד ספר וכולם היו מכתב יד מתורתו, שאל את החסיד מהיכן אתה יודע שזה הי׳ כוונתי, וכאשר שמע החסיד דברים אלו אמר בלבו אם לא כוונתי לדעתו ואין זה דברי תורתו, א״כ למה טרחתי כל הטירחא ומה לי הספרים הללו, ונכנס לבית המבשלות וזרק כל הספרים להאש הבוער שם, קודם פטירתו שאל הרה״ק מדינוב: ״איז עפעס דא פון מיר״ ואז מיהרו וליקטו מדברי תורתו כל אחד מה שזכר ומזה נתהווה הספר ״צמח דוד״.

כ׳ אדר

הגה״ק רבינו יואל סירקיש זי״ע
בעל ״בית חדש״ - [הב״ח]

ואלה תולדות

רבינו יואל סירקיש, הב״ח, נולד בשנת שכ״א, בעיר לובלין, לאביו הג״ר שמואל יפה 'החסיד' – כפי שרבינו מכנה אותו, את תורתו קיבל מפי אביו ומפי רבותיו הגאונים, רבי שלמה ב״ר לייבוש, אב״ד לובלין, רבי צבי הירש שור מבריסק ורבי משולם פייבוש אב״ד קראקא, בהיותו עדיין צעיר ועול ימים יצא שמו לתהילה כגאון עצום ואיש אלקים ונקרא לכהן פאר כרב ואב״ד בעיר פרישאני שבגליל סלאנים, אח״כ התקבל לאב״ד בעיירות לוקוב מעזיבוז, בעלוא, לובמיל, שידלוב, בריסק דליטא, בה שימש ברבנות ארבע שנים ומשם עלה ונתעלה למלאות מקום רבו ברבנות העיר הגדולה כרכ״א דכולא ביה עיר ואם בישראל ק״ק קראקא.

בכל מקומות ישיבתו יסד ישיבות שהיו בית יוצר למאות תלמידים מופלגים, והרביץ להם מנועם תורתו, כשהוא מחדש יחד

איתם את חידושיו הבהירים, אשר מאוחר יותר העלם עלי ספר, הנודע לכל בשם "בית חדש" בערוב ימיו חשקה נפשו לעלות לארץ הקודש, אולם הדבר לא עלה בידו, ונשאר בקראקא, שמה נסתלק לשמי רום ביום כ' אדר א' שנת ת"א, זקן ושבע ימים בהשאירו אחריו דורות ישרים, בנים תפארת אבותם, הג"ר יהודה לייב אב"ד האנטשין הג"ד שמואל צבי אב"ד פינטשוב, מבין חתניו הגאונים מפורסם ביותר רבי דוד הלוי בעל הטורי זהב זי"ע.

"בית חדש"

קדושתו וגדולתו הנשגבה של רבינו הב"ח היתה לשם דבר ובכל תפוצות ישראל היה מפורסם כעמוד ההוראה ביותר נתקבלו פסקיו אצל רובה"ק מאורי החסידות, ואף במקום שבא להקל נגד אחרים, וכפי שידוע מפסקו להתיר חדש בזמן הזה (או"ח סי' תפט יו"ד סי' קצג) וכפי שמסופר על מרן אור שבעת הימים הבעש"ט הק' זי"ע ששאל בחלומו, חדש בזמן הזה איך הדין, וענו אותו, שלאחר פטירת הב"ח צינו את הגיהנום ארבעים יום, מחמת שהיו צריך זה לכבוד הב"ח (ראה להלן) ובבוקר עמד הבעש"ט זלה"ה ושלח להביא שכר מן החדש ושתהו, ואמר כדאי הב"ח שמתיר לסמוך עליו (זכרון טוב).

כן מספר הגה"ק האבני נזר מסאכטשוב (בתשו' חו"מ סי' קטו) בבית הרבי מלובלין זי"ע היו נותנים על השולחן כוסמת של חדש, כי הרבי אמר מאחר שזקנו הב"ח מתיר אין לו לחוש (ועי"ש בהמשך דבריו).

ידוע עד כמה שהפליגו בשבחו של הב"ח, בלימוד תורתו שהיתה באופן נעלה עד מאוד, וכה דיבר פעם בקודש הרה"ק רבי חיים מאיר יחיאל ממאגלניצא זי"ע, כי חולה שהיה מתקרב לי' אמות של הלכה בעת לימודו של הב"ח היה מיד נושע ברפואה שלימה, ואף הוסיף לומר בשם היהודי הק' מפארשיסחא זי"ע כי מה שדברי הב"ח נמצא בכמה מקומות מוקשים, אין זה אלא מפני גודל ועוצם דביקותו בהשי"ת בעת כתבו את חידושיו (תולדות הנפלאות).

על אף שחיבר ספרים רבים בכל מקצועות התורה נקרא שמו בפי כל ע"ש חיבורו הגדול "בית חדש" על הטור והן הן הדברים שחיבר כשמצא "את שאהבה נפש – תלמידים חשובים מופלגים מקדרים בהרים, הררי נמרים, מאירי כספירים עוקרי טורי"ם, ורובים נעשו ראשי ישיבתו הורים ומורים, המה מטיבי ארץ, העומדים בפרץ, גודרי גדרים, מאירים לארץ ולדרים, והתאספו כולם עדרים עדרים, לשתות במצא דבריו הישרים כמסיני נמסרים, כי תורת אמת בפיו כנודע בשערים, ולא מעשה חידודים וציורים, כי אם דברי אלקים חיים אדיר באדירים, והוא גם הוא, כאשר ראה אותם פני להבים פניהם, הסביר להם פנים מאירות, והנעים להם אמרים טהורים, וראה ושמח לבו והתחדש כנשר נעוריו, ולמד עמהם בחדרי חדרים, כל הארבעה טורים לא פעם אחת ושתים, כי אם הרבה פעמים ואז חיבר החיבורים (מתוך הקדמת בנו הג"ד שמואל צבי להב"ח טואו"ח).

בהקדמתו לחלק חו"מ נתן רבינו טעם לשבח "בית חדש" כי לא האספתי בביתי, ובחיבורי זה לא הבאתי דברי הגדולים שמעולם כי אם בשביל דבר שנתחדש בהם או קושיא ופירוקא או פירוש חדש, או פסק דין כאשר יראה המעיין.

הוסיף עליו הרה"ק רבי חיים חייקא מאמדורא זי"ע כי לכך נקרא שמו בית חדש יען כי נשמה חדשה שכנה תמיד בקרב מחברו, כי כפי שקיבלה צח ונקי כן החזירה (שערי אריה).

סיפר הרה"ק רבי אברהם מפאריסוב זי"ע, כאשר התכונן הב"ח להדפיס את ספרו, מסרו קודם להגהתו של אחד מהל"ו צדיקים נסתרים שבדור, כשחלף זמן רב והלה עדיין לא החזיר לו את הכתבים, פנה אליו רבינו ושאלו לפשר הדבר ענהו הנסתר את ספרך מצאתי בתכלית השלימות, ועל כן ראוי הוא לעלות על שולחן מלכים, ברם זאת תדע כי בהפצת ספרך בעולם תסתיים ותושג מטרת ירידתך לעולם ותהיה מוכרח להסתלק מן העולם, ולפיכך מעכב אני אצלי את החיבור כי הדור עדיין צריך למעלתו – לשמוע הדברים נענה רבינו ואמר אם כן הוא הדבר הריני מוסר למסור נפשי עבור הפצת תורתי בעולם ותיכף החזיר לו הצדיק את הכתבים (זכותא דאברהם).

ואכן כשסיים רבנו להדפיס רוב חלקי ספרו נסתלק למרום, וכפי שכותב החיד"א בשה"ג ושלשה חלקי הבית נדפסו בחיי הרב, ובעוד שהיו מדפיסים חלק או"ח שנת ת' נסע הרב ארח חיים לאור באור החיים.

בנו הג"ר שמואל צבי מספר בהקדמה הנ"ל אבי השביע אותי שבועה חמורה שלא לנגוע מהונו אפילו חוט השערה עד אשר ידפסו הספר עד גמירא.

ספרים רבים השאיר בכתי"ק ורק חלק מהם ראו את אור הדפוס וביניהם הגהותיו על ש"ס וראשונים, שו"ת הב"ח, פי' על כל התפילות ע"פ קבלה, "משיב נפש" על מגילת רות, ועוד.

אודות חיבת הצדיקים לספרו זה האחרון מצאנו עדותו של עד נוכח, הרה"ג ר' חיים ישכר גראס ממונקאטש שכותב במכתב להרה"ג ר' יהונתן הלוי אייבשיץ דומ"ץ בוואשא אספר מה ששמעתי מאדומו"ר הגאוה"ק רשכבה"ג מרן רבי ישכר דוב רוקח זצ"ל האבד"ק בעלז, בהיותו פה מונקאטש בחודש סיון תרע"ט דרש אחר ספר 'משיב נפש' להשיגו, והודעתיו כי נמצא הספר אצלי, והבאתי אליו וקרא בו והיה לו למשיב נפש, וסיפר לי כי האדומו"ר הקדוש מו"ה מרדכי מטשערנאביל זצ"ל (חותנו זקינו) השתוקק להשיג הספר משיב נפש הנ"ל (כי לא היה שכיח כלל בימים ההם כידוע) ויהי היום הביא לו אחד הספר הנ"ל, אז לקחו הרה"ק הנ"ל ועיין בו לערך שתי שעות רצופות, ואח"כ החזיר לו הספר ואמר אדומו"ר שמה שהחזיר לו הספר ולא ביקש ממנו שישאירו בידו היה חידוש גדול ע"כ שמעתי מפי קדשו.

רבנותו ונדודיו

רבינו ישב כאמור על כס הרבנות בקהילות רבות, בהם העמיד את הדת על תילה והרים את קרן התורה שהיתה מונחת שם בקרן זווית, עד שהפכו מקומות אלו להיות לתל תלפיות שהכל פונים שמה, באמת אמרו שאחד מנימוקי מרן הבעש"ט הק' זי"ע שאיזה לימים את העיר מעזיבוז למושב לו היתה יען כי הב"ח בעת כהונתו שם השפיע בה טהרה וקדושה יתירה (שערי אריה).

ביקש רבינו לישב בשלוה אך דא עקא קפץ עליו רוגזם של כת מתנגדיו שמירדו את חייו, עניות רדיפות ומכאובות היתה מנת חלקו בשנת רבנותו, עד שהגיע אל המנוחה ואל העשירות בכהנו בק"ק קראקא, ביותר סבל בשנים שע"ב שע"ד, כששימש בעירת בעלז ומסופר שפעם בערב שבת שמע בחצר ביתו, קול ציוץ צפרים, ומיד נכנס לביתו וציוה להכין סעודה מספקת לשלושה

אנשים באמרו שזה עתה בישרוהו הצפרים כי משלחת של שלשה אנשים עתידה להגיע אליו ובאמתחתם כתב רבנות מק"ק קראקא.

באותו יום כתבו פרנסי העיירי מכתב פיטורין ונתנוהו לשמש הקהילה שימסרהו לו כשאזהרתם בציזו לבל יהין לבוא בשבת לביהמ"ד השמש שלא אבה לצערו בערב שבת, לא מסר לו את המכתב ביום השבת, כשהגיע רבינו אל התפילה, ובעלי המחלוקת רצו לעשות בו שפטים, עיכב בעדם השמש, באמרו כי הוא הוא האשם יען שלא קיים את דבר השליחות.

במוצאי שבת נכנס אליו השמש למסור את המכתב וסיפר לרבינו את הדברים כהוויתן גילה לו הב"ח כי כבר מוכן מקומו בקראקא, והוסיף לומר אלו שרדפוני וגרמו לי לטלטול וצער רב, לא יזכו לבוא אל המנוחה ואל הנחלה, אף לאחר מותם.. ואתה שמסרת נפשך עבורי וחסכתי ממני עגמת נפש בשבת קודש יברכך השי"ת בבן גדול וקדוש. ואכן, נולד לו בן ויקרא שמו בישראל יצחק לימים התמנה לאב"ד בעלזא, והתפרסם כאיש גדול וקדשו, הרה"ק רבי חנוך העניך דוב מאלעסק זי"ע בעל הלב שמח חתנו של כ"ק מרן מהר"ש מבעלזא זי"ע היה נכדו בן אחר בן.

בשנת תר"ו רצו השלטונות לסלול מסילה חדשה שתעבור דרך בית החיים בבעלזא ויצאה הגזירה מאת המלכות לפנות את חלקת ביה"ח ולהעביר את הטמונים אל מקום אחר על אף מאמציו הכבירים של מרן מהר"ש זי"ע לבטל את הגזירה, נחרש ביה"ח ולא נשאר שם קבר עד אחד, הוא קברו של הרה"ק רבי יצחק אב"ד בעלזא זי"ע שנולד בזכות ברכתו של הב"ח.

ציוה מרן ז"ל שיקחו את כל העצמות שנעקרו ממקום מנוחתם, עם העפר שסביבם, ויניחום בעזרת הנשים של ביהמ"ד, בלילה ההיא שמעו קול רעש גדול מעזרת הנשים באו בבהלה אל מרן מהר"ש וסיפרו לו את הדבר ענה להם מרן אל לכם להיבהל, מתים אלו הם אלו שציערו בשעתו את הב"ח, והוא אשר ברכם שלא יזכו למנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב...

לאחר שגמרו לסלול את הדרך ציוה מרן זי"ע להחזיר את כל העצמות עם העפר ולקברם סמוך למקום שהיו מקודם, והוא המקום הידוע שהיה נקרא בפי תושבי העיר "ביה"ח הישן".

עוד יסופר כי כשנולד בן להגה"ק מאלעסק זי"ע ציוה וקינו השר שלום לקרוא לו בשם יואל בהטעימו הרי נכדי הב"ח אנו הילד גדל והפליא את עין כל רואיו בחריפותו המופלאה וכולם ניבאו לו גדולות ונצורות אולם לדאבון כל לב, נקטף באיבו בהיותו בן שבע שנים כשניחמם מרן פנה אל בתו השבורה ואמר לה בזה"ל בתי האם לא טוב לך שהב"ח הקדוש שכן אצלך שבע שנים..."

בהעלותו למרום

הגה"ק בעל ה'תוספות שבת' כותב בהקדמה לספרו אודות, פרשת גדולת בעל הבתים (רבינו הב"ח) אשר גדלו המלך האמיתי כבר נודע בשערה", ומספר שבהעלות ד' אותו לשמים בסערה הכריזו עליו פנו למקום לר' יואל מקראקא הבירה ודבר זה נתגלה על ידי רוח אחד שהיה מסיח לפי תומו את המאורע.

עובדא מפולאה סיפר קדוש ישראל מרוזין זי"ע בהעלות הב"ח לעולם העליון לא מצאו בו שום שמץ פגם ונחתך דינו להיכלי הצדיקים בגן עדן, עם נתינת פסק הדין נאספו ובאו נשמת החוטאים בטענה לפני השי"ת, כי לו היה הב"ח עובר לכה"פ דרך פתחה של גיהנום היה ודאי מוציאם משם לחרות עולם, מיד הגיע המקטרג כשבאמתחתו עבירה אחת שמצא אצלו והוא כי פעם בעברו בשוק ליד עגלה שהיתה רתומה לשור וחמור יחדיו שהם כלאים, נתעטש הב"ח ומחמת כן התחילו אלו ללכת מעט, ואמנם מיד נגזר עליו לעבור דרך פתחה של גיהנום, וצינו את הגיהנם למשך מ' יום.

ובכך המשיך הרה"ק מרוזין לפרש את מאמר הפיוט (יוצר לפר' פרה) "לטהר טמאים לטמא טהורים באומר קודש" לטהר טמאים, כשרוצה השי"ת לטהר את אלו החוטאים בנפשותם, אזי לטמא טהורים, מחפש הוא איזה עבירה אצל הטהורים הצדיקים, שהוא לפעמים באומר קדוש, עבירה שנגרמה על ידי הקדוש רק באומר. (נר ישראל)

עוד סיפר משמו בנו הרה"ק ר' דוד משה מטשארטקאב זי"ע כי הב"ח נשבע פעם שלא יכנס לגן עדן, עד שיושעו בני ישראל בגאולה שלימה אחר הסתלקותו, בהגיע לעולם שכולו טוב, שכח משבועתו זו ונזכר בה רק לאחר שנכנס שלם ברגלו האחת, ונשאר לעמוד על עמדו כשרגלו האחת בפנים והשניה בחוץ, והחל לשאת דרוש מתוק מאוד ונתקבצו אליו הרבה נשמות ומשרתי עליון וכך הוא עומד עד היום ואומר דרשות (דברי דוד טשארטקוב).

כעין דברים אלו מביא בהקדמה לשער הגלגולים להרה"ק רבי צבי מאיר, ששמע מאביו בעל התפארת שלמה בשם הרה"ק רבי דוד מלעלוב שכאשר נסתלק הב"ח לעולמו כיבד אותו בביה"ד של מעלה, לדרוש ברבים והסכים לכך רק בתנאי שיצננו את הגיהנום למשך שלושים יום לטובת הרשעים שנידונו שם.

כ"א אדר

הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע
בעל "נועם אלימלך"

צור קודש מחצבתו

נולד בשנת תע"ז לאביו הצדיק רבי אליעזר ליפא ז"ל ולאמו הצדיקת מרת מירל (עיין בס' תורת הרבי ר' זושא דף יב שהרה"ק הר"ר זושא העיד ששרתה שכינה במקום שאמרה אמו ברכות השחר) שזכתה לבנים צדיקים שהאירו פני תבל בשכר צניעות יתירה שהי' בה, כי אביה הי' לו בית מזיגה, והיא היתה עומדת שם כל היום לספק משקה להבאים לקנות, וכדי להרחיק את הערלים השיכורים מעמה, כסתה מקצת פני' בצעיף, ודברה אליהם כמתנמנמת (פארשלאפן), ועוד פעולות שונות, וגילו לה מן השמים שבשכר זה תזכה למנורה של שבעה נרות, היינו שבעה צאצאים צדיקים [עי' יומא דף מז ע"א שקמחית זכתה לשבעה בנים כהנים גדולים בזכות צניעותה] (י"ג אורות).

ולא נודע לנו רק ששה מהם, הרבי ר' אלימלך, הרבי ר' זושא, רבי נתן אבד"ק סטיטשין, רבי אברהם מ'קעניגסבורג, אחותיהם: זקנתה של הרה"ק הבני יששכר, והרבנית מ' עלקא, זו' של הרב בכרך מטיקטין, הרר"ז הי' גדול בשנים מאחיו הרר"א, אחד מאחיהם הי' נוהג לרשום עם עופרת עלי נייר את כל דיבור

ומחשבה שלא הי' כראוי במשך היום, ובלילה עשה תשובה בבכיות עד שנמחק הכתב על ידי דמעותיו.

השר שלום מבעלז זי"ע אמר פ"א הכרתי יהודי שהכיר את אמו של רבי אלימלך זי"ע, ולולא זאת לא הייתי מאמין שהרבי ר' אלימלך היתה ילוד אשה (אוצר ישראל).

יש עוד קבלה בין החסידים איך זכה לבנים הקדושים אלו, והיא, שדרכו של ר' אליעזר ליפא הי' שבכל פעם כשנסע על הדרך עם העגלה שלו אז כל איש ואשה אשר פגש בדרך לקח אותו על העגלה שלו, פ"א כשדנו אותו בב"ד של מעלה, וגבר מדת גמילות חסדים שלו ודנוהו לכף זכות וגמרו את דינו לטוב, אבל הבעל דבר אמר כי הוא ינסהו על ככה, פ"א נסע על איזה יומא דשוקא בא הבע"ד לקראתו מלובש בבגדים קרועים ושקו אשר הי' קשה מנשוא על כתפיו, ר' אליעזר ליפא עצר את מרכבתו ליד הזקן וביקש ממנו לעלות על המרכבה, אולם העני סירב לעלות, ואמר לו כבר הלכתי כמה וכמה פרסאות ברגל, ולא אמרת לי מאומה, ועכשיו נזכרת, ר' אליעזר ליפא ניסה להצטדק בפניו שלא ראה אותו אלא עכשיו, אבל עני עמד בדעתו ולא רצה לעלות בשום אופן, והוסיף ואמר הלא עד העיר הגדולה יש עוד כמה וכמה כפרים אשר הוא רוצה לעבור ברגל ולקבץ נדבות, ואם יסע עמו עד העיר הגדולה יפסיד הכסף, אמר לו ר' אליעזר ליפא כי הוא ישלם לו זאת בכפלי כפליים רק כי יבא עמו על העגלה, אבל האורח מיאן גם בזה, ואחר רוב הפצרות שלא כדרך הטבע נענה להניח לכה"פ שקו אשר יבוא אח"כ לקחתם ממנו, וגם זה בשכר, כאשר בא ר' אליעזר ליפא לעיר כבר מצא את העני שהמתין על חבילתו, אז גילה עצמו לפניו שהוא הבעל דבר וכי לנסותו הוא בא, ויען כי עמד בנסיון, זכה בדינו, והוסיפו לו עוד שנה מן השמים, ועתה יש לו שהות לשוב בתשובה שלימה, שעי"ז יוכל לנחול עוה"ב, חשב ר' אליעזר ליפא א"כ איפה מה לו לנסוע על יומא דשוקא ילך וישוב אל ביתו, וכן עשה, ופנה מכל עסקיו, ופשפש שנה שלימה בתשובה ומע"ט, בצאת השנה חזר הבעל דבר אליו ואמר לו כי עכשיו מבשר טוב הוא, כי יען חשבת דרכיך לכן הוסיפו לך עוד כ' שנים, ותוכל לבחור או עשירות או בנים טובים, ובחר בנביאים טובים, וכך זכה לבניו הקדושים אשר בזכותם אנו קיימים (דברים ערבים).

יש נוסחא אחרת לגמרי, כי לר' אליעזר ליפא כבר הי' לו ג' בנים, ותמיד הי' עוסק במצות "פדיון שבויים", פ"א בא אצל אדון אחד אשר לקח בתפיסה יהודי אחד, שהי' חייב לו כמה אלפים, ורצה ליתן אלף כסף בעד היהודי השבוי, והאדון רצה ג' אלפים, ובניו הק' אמרו תהלים ובקשו לד' כי האדון יקח מאתו הסך אלף כסף, ואמר להאדון מה לך מן היהודי הנתפס, הלא בזה לא ישתלם לך החוב קח נא את האלף כסף, והפציר בו מאד עד שהסכים לקחת את הכסף, ושחרר את היהודי, ואמר לו האדון, אם אתה מוכן לתת אלף כסף בעד אחיך ע"כ אני רואה עליך שאתה איש ישר, ועתה איעצך תסע למקום פלוני אצל גיסי האדון, וקח מאתו הפשתן אשר יש לו למכור, ואני אתן לך מכתב כי ימכרם לך בזול באשר כי אתה איש טוב, אמר לאדון הלא אין בידי מאומה כי כל הכסף אשר הי' לי נתתי לך, אז החזיר לו האדון את האלף כסף וגם נתן לו מכתב לגיסו, ונסע שמה וראה את הפשתן כי טוב הוא מאוד, והאדון אמר לו מחיר מוזל מאוד, והוליך אותו לבתי אוצרות שלו אשר היו מלאים פשתן, ויהי כאשר הלך באוצרות ביתו שמע קול נהי ויליל, שאל את שומר הבית מי הוא שמה, אמר השומר הבית וכי חי הוא עודנו, הלא שמה נאסר יהודי אחד זה כמה ימים ולא ניתן לו שום מזון והיאך יוכל עוד לחיות, הלך אל האדון ופדה אותו ולקחו אל רופא שירפאהו וכדו', אח"כ שאלו האדון האם יקח מאתו הפשתן, ענהו, האיך אוכל עשות מסחר עם אדם כמוך אשר תוכל עשות מעשים כאלה עם בן אדם, אמר לו האדון, אם כן הוא הדבר הנני להבטיחך לבלי לעשות עוד מעשים כאלה, ועבור זה הנני נותן לך את הפשתן עוד בזול יותר מכאשר אמרתי לך וגם הכסף אשר נתתי לי אבא בחשבון לפרעון דמי הפשתן, למען כי ידעתי כי את מעותיך הנחת על קרן הצבי לפדות איש ישראל, ולקח הפשתן והרויח אצלם הון רב, וכאשר בא לביתו הלכו לקראתו בניו האחים הק' ושאלוהו: אבי אבי האם קיימת שמה מצות פדיון שבויים, כי מאז רוח הקודש הופיע עליהם וידעו כי אביהם נשלח שמה מן השמים לקיים מצות פדיון שבויים, [דברים ערבים].

סיפר הגה"צ ר' מאטיל סלאנימער זצ"ל שר' אליעזר ליפמאן, פגש פעם אתח בדרך נכרי שסוחב יהודי שקשור לזנב הסוס, ניגש אל הנכרי וביקש ממנו שיעזוב את היהודי והוא ישלם לו מה שמגיע לו ממנו, אבל הנכרי לא הסכים, עד שהבטיח לו שיתן לו כל הכסף אשר נמצא אתו, ונתרצה הנכרי והתיר את היהודי, וביקש היהודי מר' אליעזר ליפמאן שיגיד לו איזה שכר רוצה שישלם לו עבור זה, ולא רצה כלום, אז ענה היהודי ואמר אני אקח עלי עונשי הגיהנם מה שמגיע לכבודו, והסכים ר' אליעזר ליפא, ועבור איזה שנים בא היהודי הנ"ל לר' אליעזר ליפא, ושאל אותו ר' אליעזר ליפא מה מבוקשו, ענה, שכבר בא מעולם האמת וחלק הגיהנם שמגיע לי כבר קבלתי, ועתה צריך אני לקבל חלק הגיהנם שקבלתי מכבודו, ובהיות שהיסורים נוראים מאד, לכן באתי לבקשכם לוותר על זה, אז ענה ר' אליעזר ליפא בוודאי הננו מוותר, וחלילה שיענש ויסבול יהודי עבור עונותיי, ויצא כרוז מן השמים כי בשכר זאת בניו יוציאו יהודים מהגיהנם (אוצר ישראל).

כשהגיע לפרקו נשא לאשה את בת הגה"ק ר' אהרן מרגליות זצ"ל, אחיו של הגה"ק ר' אלעזר רוקח זצ"ל מאמסטרדם, בעל "מעשי רוקח".

אזי אל"י–מלך שמו נקרא

הגה"צ האדמו"ר מהר"י מפשעווארסק זצ"ל אמר בשם צדיקים, שלא מצינו את השם "אלימלך" מימות אלימלך במגילת רות עד הר"ר אלימלך, דכפי הנראה לא הי' צדיק וגדול הדור מפורסם בשם אלימלך, והנה אלימלך ההוא במגילת רות, הי' עשיר וברח מא"י למואב בשנת רעבון כי לא רצה לפרנס עניים ולתת צדקה, וצדיקים היו אומרים שאולי תיקן הר"ר אלימלך את חטאו ע"י צדקת פזרונו בישראל, שהרי הר"ר אלימלך פזר נתן לאביונים במדה גדולה, וכפי שרואים ממכתב שכתב הר"ר אלימלך שבו מבואר אודות מנהגו שמקפיד שלא ילין פרוטה בביתו, ("ג אורות).

בת אחותו של הר"ר אלימלך זי"ע הלא היא אמו של הרה"ק ר' צבי אלימלך מדינוב זי"ע בעל בני יששכר בא לפני דודה הר"ר אלימלך שיברכה בבן זכר, הבטיח לה בן שיאיר את העולם בתורתו ובקדושתו, ותקרא את הבן הנולד בשם "אלימלך" על שמו, ובשנה ההיא נולד לה בן, וכאשר הי' קשה לה לקרות על

שמו של דודו שהי' עוד בחיים חיותו, על כן קראה שמו "עבי אלימלך", וכאשר גדל הילד הביאוה להר"ר אלימלך ויאמר לה הר"ר אלימלך "א הירש איז נישט קין מלך" אילו היית קורא אותו אלימלך הי' כמוני, ועתה הוא חציו, אבל בכל ואת זה הקטן גדול יהי' ויאיר בתורתו וקדושתו בכל העולם, וכן נתקיים ברכתו כידוע (עשר צחצחות).

ובין החסידים מקובל שלסיפור זה כרוך עוד חלק, והוא שבת אחותו של ר' אלימלך הנ"ל לא זכתה לזרע של קיימא כמה שנים, והלכה לבקש מדודה הקדוש שיברך אותה בזרע של קיימא, אז שאל אותה אם ציערה איזה בן אדם, וחשבה כמה דקות וענתה: לא שמיום עמדה על דעתה לא ציערה שום אדם, שאל אותה אם ציערה פעם איזה בעל חי, וענתה לו מיום עמדי על דעתי לא ציערתי בעל חי, שאל אותה אם ציערה פעם איזה דבר הצומח, וחשבה כמה דקות, וענתה שעכשיו היא נזכרת שפעם שיחקה עם חברותיה בחצירה, וקיבלה מכה קשה מאילן אחד, וקיללה את האילן שיתייבש ולא יוציא פירות, וכן הוה שנתייבש, אמר לה הרה"ק הנ"ל אכן נודע הדבר שהיא מידה כנגד מידה, בגלל שעל ידך לא מוציא האילן פירות, על כן גם את לא מוציאה פירות, על כן תתפללי שהאילן יחזור לקדמותו, ואחר כך תלדי בן ותקראי אותו על שמי, וכן הוה האילן התחיל להוציא פירות, והמשך העובדא היא כדלעיל.

ידוע שהיו רגילים האחים הקדושים הר"ר אלימלך והר"ר זושא לקרוא כל אחד בשמו כידוע, דהיינו שהרר"א קרא זושא זושא, והרר"ז קרא מלך מלך, אמר הרה"ק ר' מאיר שלום מקאלושין זצ"ל בזה כי לדעתו בטח שהי' כוונתם לעורר בזה מדות היסוד ומלכות, וזה שהרר"ז קרא זושא זושא, כי זושא גימ' השם שד"י שהוא שם היסוד, לעורר בזה את מדת הצדיק יסוד עולם, והר"ז קרא מלך מלך לעורר בזה מדת המלכות שיהיו מכוונים ומוכנים זה לזה, וכן בספרי הרה"ק מלובלין זי"ע מצינו כ"פ שמביא את הר"ר אלימלך בשם מלך לבד (נהר שלום).

אצל בתו של הר"ר אלימלך זי"ע הרבנית מיריש ע"ה לא נתקיימה אצלה הילדים ל"ע, פ"א נתגלה אליה הרר"א לאחר הסתלקותו עם עוד זקן אחד, ואמר לה כשיולד לך בן בעזהשי"ת אזי תקרא שם בנך הנולד על שמי ועם שם זה הזקן, ושאלה את הרר"א מה שם הזקן, אמר לה שזה הזקן הוא רבי פנחס מקוריץ זי"ע, וכך הוה שולד לה בן וקראו שמו בישראל פנחס אלימלך ע"ש וכשנתגדל רבי פנחס אלימלך נעשה לרבי גדול (אוצר ישראל).

בשערי החסידות

לפי המסורת נתקרב רבי אלימלך אל דרך החסידות ע"י אחיו הרבי ר' זושא זי"ע, שהוא הי' כבר נמנה בין גדולי התלמידים של המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע, והאגדה מספרת איך קירב הר"ר זישא את אחיו לחסידות, שפ"א בא אל אחיו רבי אלימלך, והזמין אותו הר"א לסעוד אתו על שולחנו, כאשר בא הרבי ר' זישא אל הר"א, סיפר לו על מנהג הזהירות שהונהג ע"י הבעשטה"ק זי"ע, שלא לאכול בשר אלא אם בדקו בעצמם את סכין השחיטה, ונראו הדברים בעיני הר"א, והזמין את השוחט אל ביתו, והראה להם את הסכין, אולם הסכין לא מצא חן בעיניהם, ובדקה עוד פעם ועוד פעם וכל פעם לא נמצא יפה, השוחט שכבר הי' מנוסה בתפקידו כבר עשרות בשנים ומעולם לא יצא מתחת ידו תקלה, נשתומם למראה עיניו, ולבו נשבר בקרבו, ודמעות החלו מנצנצות בעיניו, אח"כ נטל עוד פעם הר"ר זושא את הסכין ובדקו, ונמצא יפה, ויהי לפלא בעיני הר"א, כאן מצא הר"ר זושא מקום להסביר לאחיו אחד מעיקרי החסידות, כי גבהות לב תועבה לפני ה', וכל עוד שהשוחט הי' בטוח בעצמו, לא הי' יכול לכוון את סכינו יפה, ורק לאחר שחזר בתשובה הוטב גם בעיני ה', והרר"ז החל לשדל את אחיו לבא עמו לראוונא עיר מושבו של המגיד הגדול באותו זמן, ודר"א נענה לו, ובקוצר הימים הי' נמנה בין אריות שבחבורת תלמידי המגיד זי"ע.

אמר הרה"צ ר' נחום'ששע מראחמיסטריווקע זצ"ל, שהרר"א הי' יכול להיות אצל הבעל שם טוב הק' זי"ע, כי בעת ההסתלקות של הבעשטה"ק הי' כבר הרר"א יותר מארבעים שנה, רק כידוע הי' הבעשטה"ק תלמיד מהנביא אחיה השילוני, והרר"א הי' לו ניצוץ מאחי' השילוני, לא הי' יכול להיות שהרב יסע לתלמיד (אוצר ישראל).

בריש חבורתא

לאחר הסתלקותו של המגיד זי"ע, הסכימו כל החברייא קדישא כאיש אחד בלב אחד לקבל עליהם לרב ולמורה את הרבי אלימלך, למלאות את מקומו של רבם הגדול, ואכן הר"א מילא את מקומו של מנהיג החסידות כרבם השלישי אחרי הבעשטה"ק זי"ע מייסד החסידות.

וידוע מה שאמר הרבי ר' זושא מאניפאלי זי"ע אחרי הסתלקותו של אחיו הרר"א, שיסוד החסידות היא על יסוד פסוק זה "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והי' לארבעה ראשים", פי' "עדן" – זה הבעשטה"ק, שע"י נתגלה בעולם נועם ועדן הגנוז בחסידות, "ונהר" הוא הרבי בעל המגיד ממעזריטש זי"ע, שדלה והשקה והפיץ תורת רבו הבעש"ט, "הגן" הוא הרבי ר' אלימלך, ו"משם יפרד לארבעה ראשים" הם: החוזה מלובלין, המגיד מקאזניץ, והרבי ר' מענדל'ע רימאנאווער, וה"אוהב ישראל" מאפטא, זי"ע, שעל ידם התפשטה אור זיו החסידות ברחבי פולין וגאליציי'.

וצדיקים השווהו ממש לבעשטה"ק זי"ע וז"ל הרה"ק בעל "מאור ושמש" (פ' אמור): "יהי' העולם שמם עד שבאו שני המאורות הגדולים בעולם, הבעש"ט הקדוש, ואדמו"ר הרב רבנו אלימלך נבג"מ, והם פתחו שער לד' צדיקים יבואו בו", עכ"ל.

קבע מושבו בליזענסק הסמוכה לשינאווא, בספר "אוהל אלימלך" מביא שמקודם נתקבל לאב"ד לעיר שינאווא אבל מחמת מחלוקת שהי' לו בעיר עזב את העיר ונתיישב בעיר ליזענסק.

והמונים החלו נוהרים אליו ליהנות מזיוו ולשבוע מטיבו, ואז החל לגלות את כוחו הגדול, והתלקטו סביביו גדולי ומאורי החסידות, והי' נקרא בפי כל צדיקי תבל "די רבי פון אלע רבי'ס".

פ"א ישב בחדרו, והחברייא קדישא ישבו בחדר הסמוך ועמדו אז לעשות איזה ענין גדול שהי' כגירא בעינא דשטנא, ובא הבעל דבר והזהירם שיחדלו מזה, ואם לא, ישקיע כל כוחותיו כנגדם, ויענו ויאמרו שאינם מתייראים ממנו, נכנס הבע"ד לרבם הרר"א וביקש ממנו שיזהיר לתלמידיו על זה, יצא הרר"א אליהם ומסר להחברייא אזהרת הבע"ד, והם השיבו כנ"ל שאינם מפחדים

מהיצה"ר, אחרי כן חזר וביקש הבעל דבר מהרר"א שימסור להם את אזהרתו עוד פעם, ושוב יצא הרר"א להחברייא והזהירם, והם השיבו כבראשונה, אחר כך בא הבע"ד פעם שלישי להרר"א, ואמר שאם אמנם אינו יכול לעשות להחברייא כלום, אבל בזאת יתאמץ, שיעשה את כל העולם לחסידים, ויהי' אור וחושך משתמשים בערבובי'.

בקשר לתלמידיו הק' מסופר עוד, הגאון רבי מרדכי זאב אורנשטיין זצ"ל (אביו של הגאון בעל ישועת יעקב זצ"ל) כתב להרר"א ששמע שהוא מתפאר שתלמידיו זוכים לגילוי אליהו, ועל כן מבקש ממנו שגם הוא יזכה לגילוי אליהו, השיב לו הרר"א אמנם יש לתלמידיי גילוי אליהו, אבל מה ששמע מע"כ שאני אמרתי כך אינו אמת, ומה שמע"כ חפץ גם כן לזכות לגילוי אליהו, זה אינו בשבילו, כי לא לכך נוצר (י"ג אורות ח"ב).

אחד מתלמידיו הי' הרה"ק ר' דוד מזשלין זי"ע, מסופר שכשהשיא הרר"א זי"ע אחד מבניו, על החתונה הידוע בשם "די גרויסע חתונה" שהיו מסובים שם הרבה צדיקים קדושי עליון, והכריזו שם שמי שלא תיקון חטאת נעורים שלו לא ילך לרקוד, וקפץ אז ר' דוד ואמר: "אבל מי שלא הי' לו כלל חטאת נעורים יש לו רשות לרקוד", והתחיל לרקוד בהתלהבות נוראה, הרה"ק בעל בני יששכר קרא את שם בנו בעל "צמח דויד" על שמו.

כשהתחיל הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע לנהוג נשיאות בחיי רבו הרר"א, נסע פ"א ר' דוד אליו ללנאצוט ששם הי' גר אז הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע, כשנודע הדבר להרר"א נסע לזשילין לשאול לו למה נסע ללאנצוט (שהרר"א חשש שזה יזיק לו על אריכות ימים) ענה ר' דוד: "דער רבי איז צו הויעך, האב איך אים געטומען פאר א לייטער", מרן משינאווא כשסיפר זאת הוסיף ואמר "ראו השגה של חסיד, להשתמש עם הרבי מלובלין כסולם" (י"ג אורות ח"ב).

עי' בספה"ק תפארת שלמה ריש פ' וילך וז"ל: וכידוע מאדומ"ו הרב איש אלוקים מוה' אלימלך זלה"ה שלעת זקנתו הי' קדושתו גדולה עד מאד שלא הי' באפשרי לדבר עם המסתופפים בצילו, עכ"ל.

בגו גלותא

ידוע הוא הדבר שהרר"א עם אחיו הרר"ז הלכו בגולה, ורבים השיבו מעוון ולקרבם לדרכה של תורה, עיין בספר דברי אלימלך (פ' נח ד"ה ונראה לבאר) וז"ל: כאשר שמענו ונדעם, ואבותינו סיפרו לנו כי זה הי' מדתו של צדיק זה [הרה"ק הרר"ז זצ"ל] ואחיו אא"ז הרה"ק מוה' אלימלך זצ"ל אשר היו נוסעים ממקום למקום להכניס הרהורי תשובה בלב כל אחד אשר ראו ברוח קדשם עוונותיהם וכו' עכ"ל עי"ש.

פ"א הגיע לביתו של גיסו של הרר"א הרב מבעלזין זצ"ל (הי' אדם גדול, הרה"ק מקומארנא זי"ע מזכירו בספרו), והוא לא הכירם בתחילה, ואמרו לו שרוצים לסעוד אצלו, הלך הרב ואמר לזוגתו שהגיעו אורחים חשובים, והלך עמהם לביתו, כשהגיעו לפתח הבית אמרו הרר"א והרר"ז שהרב יכנס קודם, ואילו הרב אמר שהם יכנסו מקודם, והי' שם ילד קטן ליד הדלת וראה שאינם נכנסים, הלך הילד ופתח גם דלת השני כי בהמשקוף הי' מחובר שני דלתות, וכולם נכנסו ביחד, וברך הרר"א את הילד שיהי' לו אריכות ימים, והילד חי מאה ועשרים שנה,

כשנכנסו ביקש הרב מהרר"א שיטול ידיו לסעודה, והרר"א אמר קודם שיטול הבעה"ב את ידיו, והרב הי' מתענה הרבה תעניתים, והודה שיושב עכשיו בתענית, אז אמר לו הרר"א היתכן שהרב יתענה, רב העיר צריך ללמוד ד' חלקי שלחן ערוך, המחברים שעשו חיבורים על הלכות פסח יש להם טענות כי ערב פסח מטורדים ואינם לומדים בחיבוריהם, לכם נעשה שאלות שיעיינו בחיבוריהם, ובזה שהרב לומד הלכות פסח ניצל העיר משאלות בהלכות פסח, ואם לומד הרב יודה דעה ח"ב ניצל העיר משאלות אחרות, אבל האיך יכול להיות שהרב יתענה, ופעל על הרב ונטל ידיו לסעודה, ואח"כ נתוודע בעיר שנמצאים כאן הרר"א והרר"ז, והתקבצו כל בני העיר ללוותם בהתלהבות עצומה, ופתאום ראו האיך שהרר"א והרר"ז נמצאים בתוך הקהל שירדו מהעגלה, ושאלו אותם הלא הולכים ללות אתכם לקיים מצות לויה, אמר הרר"א כי ראו האיך שיהודים מקיימים מצות לויה בהתלהבות רצו להשתתף עמהם (אוצר ישראל).

אצל הרה"ק הרבי ר' הערש מרימנוב זי"ע קרה פ"א באמצע עריכת שלחנו הטהור שתפס איזה איש והטריח עצמו עד שהשליכו בחוץ, וסיפר הרר"ה, שכשהלכו הרר"א והרר"ז לערוך גלות, נתגלה אליהם פ"א אברהם אבינו ע"ה, על הר והראה להם הרבה נשמות ישראל שהיו רצים, ואמר להם אאע"ה "נישט אלע נשמות דארף מען מקרב זיין" (אוצר ישראל),

מסופר כשהלכו בגלות באו עד עיר ביאלא (במדינת פולין, שהוא על גבול מדינת דייטשלאנד), ורצו לעבור את הגשר המוביל לביליץ, ואמר להם הבעל דבר שאם ילכו הלאה, יעזוב את כל העולם ויתגרה עמהם, אחד מהם רצה להמשיך וללכת הלאה והשני לא רצה, ולכן לא המשיכו את דרכם, והנה פלא כי הנהר בין ביאלא לביליץ הי' רחב רק כשלשה או ארבעה מעטער, ואף על פי כן הי' נראה הבדל גדול, כי אנשי ביאלא היו יראים ושלמים ואנשים חסידים, ובביליץ כבר שלטה רוח המתחדשים, ואמרו שזה בא מחמת שהרר"א ואחיו הרר"ז לא דרכו כף רגלם בביליץ (י"ג אורות ח"ב).

הרה"צ בעל שומר אמנים זצ"ל סיפר באופן אחד קצת שהרר"א ואחיו הרר"ז הגיעו פ"א סמוך לעיר אושוויטץ ורצו לעבור דרך עיר אושפיצין הנקרא אושוויטץ, אז נגלה אליהם הס"מ וא"ל אם תעברו דרך עיר הזאת, אזי יעזוב את כל העולם וילחם רק עמהם, ולא רצו להתגרות עמן לכן לא עברו, כי הבע"ד הרגיש בוודאי שיבטלו הגזירות שיהי' שם אחר רבות שנים (אוצר ישראל).

הרה"ק ר' יחזקאל מקאזמיר זי"ע התפאר עצמו שזכה לשמש האחים הקדושים הרר"א והרר"ז כשהי' ילד בן ח', שאביו הרה"ק ר' צבי הערש נסתר זי"ע אמר לו פ"א בהשכמה בבקר בשעה חמש, קח לעקיך און בראנפען ולך לחוץ ותראה שני אנשים, אל תשאל אותם כלום, רק תן להם הלעקיך והיי"ש.

ויסופר שפ"א נסע לעיר ראחוב סמוך להנהר ווייסל ובמקרה הלך בהרגב (בלאטע) והמשיך ללכת בהרגב, אח"כ אמר "מען מוז מיר זאגן וואס איז דא געווען אין בלאטע", ושום אדם לא ידע, עד שלבסוף בא זקן אחד וסיפר כדלהלן, שפ"א לפני פסח באו הרה"ק הרר"א והרר"ז לעיר זאת כשהלכו בגלות, והיו לבושים קרוע ובלוע, והי' שם איש אחד, שריחם עליהם ונתנו להם חלאטלעך חדשים, אחר קצת זמן חשבו, אנחנו נהי' לבוש בחלאטלעך חדשים הלא זה יכול להביא לידי גיאות, לכלכו החלאטלעך בהרגב, והרה"ק ר' יחזקאל מקאזמיר הרגיש זאת ברוח קדשו. (שיח זקנים ח"ב).

כשבא הרה"ק ר' נפתלי מראפשיץ זי"ע אצל הר"ר אלימלך זי"ע בפעם ראשונה שאלו מי אתה, אמר לו בן ר' מענדלע לינסקער אמר הרר"א דו ביסט דעם ר' מענדלעס זיהן דעם רוצח"ס זיהן, וכפל ושלש דעם רוצח"ס זיהן, וסיפר לו המעשה דיין טאטע איז געווען א רב, אמאהל בין איך מיט מיין ברודער זושא געגאנגען צווייא יאהר גלות, ככלות הב' שנים והי' רצוננו לילך לביתינו, זענען מיר געגאנגען צו אייער טאטן, וויא מיר זענען אריין געקומען אין שטוב איז ער געזעסן אין געלערנט, ולא נתן לנו אפי' שלום, רק הגביה ריסי עיניו (אויגען ברעמען) הקדושים והסתכל עלינו ואמר בזה הלשון "אזוי גייט מען גלות, אז איך וואלט געגאנגען גלות וואלט איך אנדערש געגאנגען", כששמענו את דיבוריו הק' תומ"י הרתענו בחזרה, וקבלנו לילך גלות עוד שנה תמימה, והיינו עוד יותר בצער עשרת מונים מכפי אשר היינו בב' שנים הראשונים, "ניא זאגט אליין ברויך מען א גרעסערע ריציחה" (דברים ערבים ויי"ג אורות ח"ב).

תעניתים וסגופים

עבודתו עבודת הבורא הי' עבודה נשגבה, כרוכה בתעניתים ובסיגופים, וז"ל בס' באר משה של הרה"ק מקוזניץ זי"ע לר"ח אב: מה שראיתי מרבותינו הק' וכו' ובפרט מאדומ"ו הה"ק איש אלוקים בוצינא קדישא מו"ה אלימלך זצ"ל שכמה וכמה סיגופים עשה לו האיש הקדוש הזה, וכשהייתי אצלו כבר הי' במדריגה העליונה, ועדיין ייסר והכה את עצמו בכל יום בעשבים העוקצים ושורפים שקורין בל"א ברענעסטלין, חוץ שאר סיגופים ותעניתים ומקוואות שעשה הרב הקדוש הנ"ל, אשר מי יוכל להגיד ולספר, ותקצר היריעה מהכיל להעלות על המכתב גודל הסיגופים שעשה לו, עכ"ל.

הרה"ק מצאנז זי"ע אמר שמימות יהושע בן נון לא הי' מסגף גדול כמו הר"א, והסביר הרה"צ מהר"י מפשעווארסק זי"ע, דלכאו' היכן מצינו שיהושע בן נון הי' מסגף, שאולי הכוונה למה שכתוב (שמות ל"ג י"א) ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל, וע"ש במדרש לקח טוב דר"ל אפילו בשעה שמשה רבינו ע"ה הלך למחנה בני ישראל הוא לא מש מהאהל משמע דלא מש כלל, (ודלא כבעה"ט עה"פ לא ימיש), ובוודאי אין עינוי גדול גדול מזה מלהיות מ' ימים רצופים במקום אחד. (י"ג אורות ח"ב).

הרה"ק מציעשנוב זי"ע אמר פ"א שר"א ישב בתעניית משבת לשבת משך כ"א שנים, ואמר ששבע שנים התענה בשביל עצמו, ושבע שנים לטובת דורו, ושבע שנים לצורך דורות הבאים עד ביאת משיח.

אבל ידוע שהר"א בחר דרך זה רק לעצמו אבל לא היתה רוחו נוחה מתעניות לדורות החלשים אלו, וז"ל בנוע"א פרשת קדושים על הפסוק לא תכלה פאת שדך: שהנשמה נקראת שדה וכו', לא תכלה אותה על ידי שתסגוף אותה בתעניות וסיגופים יותר מדאי, רק הכל בהשכל, כדי לא תכלה ח"ו את נשמתך, שלא תוכל לעבוד הבורא ב"ה על ידי חלישת כחך שתחליש חלילה, עכ"ל, ועיין בספה"ק מאור ושמש להפטרת שבת שובה וז"ל: כי הנה ישנם אנשים אשר יחשבו כי תוכן התשובה הוא יום ענות אדם נפשו בתעניתים וסיגופים, ואולם לא בזה בחר ה', ובפרט בדורות האלו צוה לנו אדמו"ר הרב האלקי הקדוש מו"ה אלימלך זצוק"ל לבל יתענו יותר ממה שציוו חכמינו ז"ל כי כשל כח הסבל לסבול התעניות והסיגופים, ואין באפשרי לקנות שלימות ע"י תעניתים זולת מי שבטוח על כחו ואונו שיהי' יכולת בידו לקבלם, או פגם בעבירות חמורות יבוא לפני צדיקי הדורות להורות לו תשובה ועל ערום יעשה בדעת עכ"ל,

כשיצאה גזירת צבא רוסיא, גזר הרה"ק מאפטא זי"ע תעניתים רבים, ואמר: אם היו ישראל שומעים לי והיו מתענים ארבעים יום רצופים ובלילה יאכלו, הי' מביא משיח, ואילו הרה"ק מרוז'ין זי"ע לא הסכים לזה כי הדור חלוש ואין לטרוח עליהם בתעניתים, ואמר: אספר לכם מה ששמעתי מפי הרה"ק מאפטא בעצמו, פ"א נסעו בדרך בעגלה אחת הרבי ר' אלימלך ותלמידיו המה הרה"ק ר' משה לייב מסאסוב והרה"ק מאפטא זי"ע ואותו היום היתה שבעה עשר בתמוז והי' חום גדול, והעגלה עברה על גב הנהר ושאלו התלמידים את רבם אם מותר להם לרחוץ פה בנהר כי החום גדול, והסכים להם, והם בהמתינם עד שירד רבם תחילה כי לא יניחוהו יושב לבדו, והנה בין כך השליך רבם ראשו הק' לאחוריו ונתדבק נשמתו למעלה, והמתינו עד שיתעורר מדביקותו, וכשנתעורר אמר להם: נו, מדוע לא רחצתם, אספר לכם מה שהי' כעת בעולמות העליונים, נערה אחת נחלשה מן התענית והרגישה כאב ראש, ובאתה לשאול אצל הרב העיר אם מותרת להפסיק התענית ולא מצא לה היתר לאבול מפני כאב ראש, והנערה נחלשה ומתה רח"ל, ובבי"ד של מעלה נעשה רעש מזה, והביאו לדין את אנשי כנסת הגדולה בטענה מדוע גזרו תעניתים על דור חלוש כזה, והשיבו: אנחנו לא חשבנו שיתארך הגלות יותר מאלף שנים, ובאלף שנים הראשון עוד לא הי הדורות חלושים כל כך – ואמר להם הרר"א – הרי לכם שבדורות הללו אין התעניתים חמורים כל כך מפני חולשת הדור, ואתם שואלים אם מותר לרחוץ בנהר, וסיים הרה"ק מרוז'ין זי"ע: את זה שמעתי מפי הרה"ק מאפטא בעצמו, ולבסוף הוא עצמו גוזר תעניתים, אתמהה (מעדני מלך).

עבודת התפלה

גודל כח עבודתו שבלב זו תפילה מסופר נוראות אשר כבר התחיל מהכנותיו לתפילה, דרכו הי' להתפלל תפילת ערבית בחדרו מיוחד בהתבודדות בקדושה ובטהרה, הרה"ק ר"נ מראפשיץ זי"ע הי' תמיד משתוקק מאד להיות אז בחדר ולראות מעשה רבו, פ"א התגנב עצמו אל תוך החדר והתחבא תחת המטה, והר"א נכנס כדרכו אל החדר וסגר הדלת אחריו, ולקח הר"א את האבנט לחגור עצמו, וכאשר סבב פ"א עם האבנט על מתניו נעשה אור גדול בבית אור יקרות שאין כמוהו, וכאשר סבב פעם שני' נתגדל האור ביותר עד אשר לא יכול הרה"ק מראפשיץ לסבול את האור והתחיל להתעלף ויצעק צעקה גדולה, עד שהרגיש הרר"א, ואמר לו נפתלי בני אתה פה, לוא היית עוד בעת שאני סובב את האבנט פעם שלישית כי אז נפשך היתה יוצאת מגודל האור (עשר צחצחות).

כ"ש התפילה בעצמו הי' מלא התלהבות ודביקות הבורא, אחרי הסתלקותו של רר"א החליט תלמידו הרה"ק הרבי ר' מענדל'ע מרימנוב זי"ע לנסוע להרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבוש זי"ע, אמנם בנסעו עלי דרך נכנס ספק בלבו אם לנסוע להרה"ק רר"ב או לאחיו הרה"ק מסדילקוב זי"ע בעל "דגל מחנה אפרים", כשהגיע הבעל עגלה לפרשת דרכים שדרך אחר מוביל למעזיבוז

ודרך אחד לסדילקוב, טעה ונכנס בדרך המוביל לסדילקוב, והי' הרר"מ מתנמנם אז (או שרוי בדביקות) וכאשר הקיץ והכיר שהבעל עגלה טעה, נענה ואמר שגם זה הדרך טוב, שהרי הוא בעצמו מסתפק הי' אם לנסוע להרה"ק ממעזיבוז או להרה"ק מסדילקוב, ומאת ה' היתה זאת.

בבואו לסדילקוב, ביקש אותו הרה"ק מסדילקוב שיספר לו איזה ענין מרבו הרבי ר' אלימלך, הגיד לו: הנה שמעתי ממורי הרבי ר' אלימלך שישנו גיד אחד מאחורי אוזן של כל אדם שאינו רועד משום אימה ופחד זולת ביום המיתה, אבל אצל מורי ראיתי שבשעת התפלה הי' גם גיד הזה מרתת, ונהנה הרה"ק מסדילקוב ואמר: שבני פולין מסתכלין היטב (קוקן גוט) על רבם, הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע אמר: השמים בליזענסק מזוככים מתפלותיו של הרבי ר' אלימלך (י"ג אורות ח"ב).

פ"א הגיע הרה"ק רבי משה מפשעווארסק זי"ע להרר"א על שב"ק, ואז יצא גזירת המלכות ליקח בנ"י לצבא, ושמע רבי משה האיך שאמר הרר"א לזוגתו הרבנית "הערסט וואס פאר א גזירה מען גייט גוזד זיין אויפן כלל ישראל", ואמרה "נו וואס איז, ביי מוסף וועסטו מבטל זיין די גזירה", ורבי משה התחיל להכין עצמו לראות מה יהי' כבר בתפלת מוסף בשב"ק, וכשהגיע הרר"א לתפלת מוסף נפל על הארץ וחשבו כי כבר יצא נשמתו רח"ל, ור' משה צוה להביא בגד של אשה ולנגוע בהבגד את הרר"א, וכן עשו ותיכף אח"ז הקיץ הרר"א, אחר התפלה אמר הרר"א שכבר הי' בידו הגזירה לבטלה אם לא הקיצו אותו כי רצה למסור נפשו, והיות שהקיצו אותו מוכרח הגזירה לצאת רח"ל (אוצר ישראל וי"ג אורות ח"ב).

תפילה קודם התפילה

תפילתו – תפלה השוה לכל נפש לשפוך שיח לפני קונו – אשר חיבר הנקרא תפילה קודם התפלה ונתקבל ברצון בתפוצות ישראל, אודות התפילה סיפר הרה"ק הסבא קדישא מראדישיץ זיע שפ"א בהיותו בליזענסק בשנות נעוריו, ראה כמה אורחים גבהי קומה שהתקדמו במהירות לעבר ביתו של הרבי אלימלך, כשהגיעו אל פתח חצירו, כפפו קומתם ונכנסו אליו ואת הדלת סגרו אחריהם, ושהו שם במשך שעה ארוכה, ובצאתם מיהרו ביותר ואיש לא הספיק לראותם, כשנשאל הר"א על זה, גילה כי זה כמה שנים עוסק בהפצת ערכה של תפילה, ולצערו שרוב העולם אינם מכוונים בתפילתם כהוגן, רצה לתקן איזה תפילה קצרה, לתועלתם של המוני העם, שתהא שווה לכל נפש, "אנשי כנסת הגדולה שהרגישו בדבר שיגרו משלחת מיוחדת, להודיעו שלא לשנות אפי' תפילה אחת מן הנוסחא שסודרו על ידם", לאחר חילופי דברים הסכימו שיתקן תפילה מיוחדת לפני התפילה, בה יתפלל אדם לפתיחת שערי התפילה, ולאח"כ יוכל לכוון בתפילה כראוי, וזוהי תפילתו הידוע בשמה "די תפילה פון רבי אלימלך".

על אופן חיבור התפלה, סיפר הרה"ק מקאלאשיץ זי"ע, שהר"א הלך עם תלמידיו ביער, והתייצב כל אחד מהם בזוית אחת וחיבר קטע אחד מהתפלה, וקטע של כל אחד ואחד הי' הולם יפה עם הקטע שחיבר חבירו הסמוך לו, וכה נתחבר ונגמר כל התפלה, ולפי שהר"א הי' אז עמהם ועמד על גביהם, נקראת על שמו "תפילת הרבי ר' אלימלך" (י"ג אורות ח"ב).

ונתקבל בתפוצות ישראל להתפלל תפלה זו בכל עת רצון ובעת רעווא, הרה"ק ר' ברוך גארליצער זי"ע לא הי' ניחא ליה מה שאומרים ביוה"כ "תפלת זכה", והי' אומר שבמקום זה יש לומר "תפילת רבי אלימלך" (דברי ברוך).

מחבלי משיח יצלו לרווחה

בספר נתיב מצותיך (נתיב אמונה שביל ד' אות ה') להרה"ק מקאמארנא זי"ע מובא וז"ל: מו"ח הצדיק מוה"ר אברהם מרדכי מפינטשוב שמע מפיו של רביט אלימלך בזה"ל: חידוש נפלא לי הוא על התנאים שצפו ברוח קדשם ועד סוף כל הדורות וכתבו כ"כ גזירות רעות ויסורים שיהיו קודם ביאת משיח, ולא ראו שאלימלך יהיה בעולם וכל אלו הרעות והגזירות כבר המתיק אותם וביטל אותם אלימלך, כ"ז שמע מ"ח זצ"ל מפה קדשו, עכ"ל.

וע"ע בספר מלבוש לשבת ויו"ט פ' עקב וז"ל: שמעתי מכ"ק אא"ז מו"ר (הרי"א מזידיטשוב) זלה"ה שאמר בשם הקדוש רבי אלימלך זצ"ל בזה הלשון: הגם אשר נאמרו כמה פסוקים אשר קודם ביאת משיח יהי' מלחמות גדולות ומלחמת גוג ומגוג, אמנם הוא הפעיל בתפלתו שלא יהיה עוד מלחמות רק המוכר קמח יעמוד במדה וימכור הקמח והמוכר סחורה על מלבוש יעמוד עם האמה וימדוד הסחורה ופתאום יבא אליהו ויבשר ויאמר משיח בא, עכ"ל.

אבל אמר הרה"ק מצאנז זי"ע "קיין פלוימען צימעס וועט מען נישט עסן", והוסיף הרה"ק משינאווא זי"ע שמהגזירות והצרות שנותר, יוכלו לראות מה שביטל הרבי ר' אלימלך (י"ג אורות).

תוקף קדושתו

גודל קדושתו המופלאה רואין אנו מה שהביא בנו הרה"ק רבי אליעזר ליפא מחמעלניק זי"ע בספרו "אורח לצדיק" פ' תזריע מה שאמר לו אביו הרר"א כמה פעמים, וז"ל: והנשמה יש לה מעלה בהתורה ובשכל עליון עד שתגרום להגוף שתתהפך החומר לצורה, "כמו ששמעתי מאאמו"ר ז"ל שאמר כמה פעמים הלואי שיהי' לבני אדם נשמה טהורה מזדככת כמו הגוף שלי", וכל זה גרמה הנשמה בתורתה ובשכל עליון עד שנעשה הגוף מרכבה שלמה לקדושתו יתברך, עכ"ל.

הרה"ק ר' נפתלי ליזענסקער זי"ע (בן הרה"ק ר' אלעזר בן הרה"ק הרר"א זי"ע) הי' פ"א אצל הרה"ק מרוזין זי"ע, אמר לו הרה"ק מרוזין זי"ע גם אנו כעת היינו רוצים לנסוע לצדיקים רק אין לנו כח, "צו אייער גרויסען זיידן דעם גרויסען רבי אלימלך צו איהם וואלטין מיר געפארן" וסיים הרה"ק מרוזין, כי עשרה אצבעות של הרר"א זי"ע הם עשרת הדיברות, שתי ידיו הם שני לוחות הברית, וחמש מאות שנה טרם שירדה נשמתו לזה העולם ירדו כבר השפעות טובות בעולם בזכותו (אוצר ישראל).

פ"א דיבר הרה"ק מראפשיץ זי"ע מגודל מדריגות תלמידיו הקדושים של הרר"א, ה"ה החוזה מלובלין, המגיד מקאזניץ, והרבי ר' מענדל"ע מרימנוב, ואחר כך סיים ואמר: שלהרבי ר' אלימלך אינם מגיעין אפילו לקרסוליו, ופ"א הוסיף ואמר: לולא דמסתפינא מהזקן (כוונתו על הרבי ר' מענדל"ע שהי' הזקן שבין הצדיקים הנ"ל) הייתי אומר שהם היו כולם בבחי' בעלי תשובה, ורק הרבי ר'

אלימלך הי' צדיק מעיקרא, (י"ג אורות),

סיפר כ"ק אדמו"ר מפשעווארסק שליט"א בשם זקינו הרה"ק ר' איציקיל זי"ע שאמר בשם הרה"ק מצאנז בשם הרה"ק מראפשיץ זי"ע על הרר"א שאם הי' בימי אמוראים הי' אמורא, ובימי התנאים תנא, ובימי הנביאים נביא, ואם הי' בימי האבות היו אומרים אלקי אלימלך כמו שאומרים אלקי אברהם יצחק ויעקב,

וסיפר בשם זקינו, שפ"א הי' איש אחד נכד הרר"א אצל הרה"ק מצאנז וביקש ממנו כסף, והרה"ק מצאנז זי"ע נתן לו, וכך הי' כמה פעמים שביקש ממנו והוא נתן לו, פ"א אמר הלה להרה"ק מצאנז שהוא גר בג' חדרים ואין מספיקין לו, אמר לו הרה"ק מצאנז זי"ע: לך אין מספיק ג' חדרים, הלא להרבי ר' אלימלך זקינך לא הי' לו אלא ב' חדרים א' גדול וא' קטן, "והי' די המקום לו ולהרבנית, ולבניו, ולהחברייא, ולהשבעה רועים" (שיח זקנים).

פ"א ביקש הר"ר אלימלך מתלמידו הרה"ק בעל "מאור ושמש" זי"ע להביא טיי (או קאווע), כשנכנס הבעל מאור ושמש לרבו, נבהל ונשתומם בראותו שאיזה איש זר יושב אצלו, ומרוב פחד נפל הכוס מידו ונשפך ארצה, אחר כך שאלו הר"ר אלימלך למה לא הביא לשתות, השיב שראה איש אחד היושב בהחדר, והבין שהוא בא מגבהי מרומים, ומרוב פחד נפל הכוס מידו, אמר הר"ר אלימלך: ווי לבנים שאינם יכולים להביט בפני אביהם, והלא זה הי' אברהם אבינו (י"ג אורות).

בעת שהלך המלך נאפליון הראשון ללחום על רוסלאנד, אמר אז הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע בזה"ל: אצל הרבי אלימלך זי"ע היו מונחים כל השרי מעלה על הפיעקלעך, ולא היו רשאים לטבול הקולמוס בדיו מכאן ועד כאן בלי דעתו, אנחנו אין אנו יכולים להתפאר בזה, אבל המה יבנו ואני אהרוס, "דאס קאנען מיר אויך, לאז ער דארט גיין", נפל תפול נאפליון תפול (אוצר ישראל).

להחוזה מלובלין הי' חבר ושמו רבי יוחנן זצ"ל והוא הי' אדם גדול, לאחר הסתלקותו של הרר"א זי"ע שלח ר' יוחנן שליח לומר להחוזה שצריכים רבי, לכן או החוזה יהי' רבי והוא תלמיד, או להיפך, והרבי מלובלין לא ענה דבר להשליח, כשראה ר' יוחנן שלא ענה כלום אזי נסע להחוזה, וכשהגיע להעיר של החוזה שלח להודיע להרבי מלובלין שהגיע, וחשב שהחוזה ישלח שליח לקראתו, אך החוזה לא ענה כלום, ולא שלח שליח אליו כאילו לא הי', כשהגיע להחוזה נתן לו שלום בשפה רפה, וקיבל בפניו בקרירות, וראה החוזה שיש לו חלישות הדעת, אז שאל לרבי יוחנן אם הכיר את הרבי אלימלך, אמר בוודאי הלא נסע אליו, שאל אותו החוזה במה הכרתם אותו, ענה שהכיר את הרר"א שהי' צ"ט חלקים בעולם העליון וחלק אחד על זה העולם, אמר החוזה אם כן עדיין לא הכרתם את הרר"א, כי זה החלק האחד שהי' בזה העולם הי' ג"כ תשעים ותשעה חלקים בעולם העליוואם הי' היום בחיים חיותו הי' גם צריך לבוא אלי היום. (אוצר ישראל),

הרה"ק מצאנז זי"ע לפני השינה הי' משפשף את ידיו בהקיר ואמר: רמב"ם, ט"ז, רבי ר' אלימלך (כלומר, שרוצה לעבוד השי"ת כמו אלו ג' הצדיקים) (י"ג אורות ח"א).

הרה"ק ר' ישעי' מקרעסטיר זצוק"ל סיפר בסעודת מלוה דמלכא כי הרה"ק ר' הערשעלע ליסקער זי"ע נתן פ"א קוויטל עם פדיון להגאון המהר"ם א"ש זצ"ל, ולא רצה לקבלו מאתו, אמר לו ר' הערשעלע ליסקער כי מובא בספה"ק נועם אלימלך שא"א לצדיק לגמול טוב ליהודי בלא לקבל ממנו טובת הנאה כלשהיא (בפרשת קורח על הפסוק אל תפן אל מנחתם, כי משרע"ה הצדיק את דתן ואבירם יען כי לא לקח מאתם מאומה ולא הי' לו עמהם שום התחברות לזאת לא הי' ביכולתו לעשות להם טובה ולהצילם מאש המחלוקת הלזו) אמר המהר"ם א"ש נייתי ספר ונחזי אם כך כתוב, וראו שמה דברים ככתבן, אח"ז קיבל מהר"ם א"ש זלה"ה את הקוויטל ואמר אם הרר"א אמר זאת אני מוכרח לקבל זאת,

ואספר לכם מהות הרר"א והרר"ז, כי שמע מרבו החת"ס זי"ע, כי ספרו בשם רבו הגאון רבי נתן אדלער זצ"ל כי אמר פ"א בזה הלשון: נישט בחינם זאגט מען פוילישע האבן נישט קיין דרך ארץ, אבל כן היא, כי בעת כי יש לי עליית נשמה בגן עדן, תמיד הננו רואה שמה כבר את שני אחים היקרים, איך האב איינמאל אפגעפאסט צו קומען אין גן עדן ווען עס איז נאך געווען אבגעשלאסן די טירן, און ווען מען האט שוין געפענט די טירן האבן איך שוין דארט געפינען די צווי טייערע ברידער, וועלכער הארט זיי זענען אריין געגאנגען וויס איך נישט, אבער זיי זענען שוין דארט, נישט בחנם זאגט מען פוילישע האבן נישט קיין דרך ארץ, זיי האבן נישט געקענט ווארטן ביז מען וועט אויפשפארן די טיהרן, וסיים המהר"ם א"ש, אז דער ר' מלך איז יא אזוי גרויס אז הננו מוכרח לציית את דבריו (דברים ערבים).

במקום גדולתו שם ענוותנותו

גודל ענוותנותו הי' עד למאוד, וז"ל של הרה"ק בעל באר משה מקאזניץ זי"ע בספרו אבות ישראל פרק ד' משנה יט וז"ל: כשהייתי אצל כבוד מ"ו מו"ה אלימלך שמעתי שהי' אומר שהוא גרוע יותר מכל אדם, ושאלתי אותו כי בודאי הוא אומר זה בלב שלום, והאיך יוכל להיות זה, והשיב לי למשל מי שמדקיר בדבר עב אינו יכול להזיק כ"כ, ואם דוקר בדבר דק אזי הדקירה הוא ביותר והולך למרחוק, כך הוא מי שעושה עבירות חמורות חלילה אינו מזיק לו כ"כ כמו שמזיק להצדיק העבירה הקלה ביותר, עכ"ל.

מתנגד אחד שאל להרה"ק בעל התניא זי"ע: מי הוא המחבר של הספר נועם אלימלך המונח אצלי על גבי הריצפה מתחת להספסל, והשיב לו הבעל התניא: רק דבר אחד אגיד לך אודות המחבר, דע כי אפילו אם היית מניח אותו בעצמו תחת הספסל, גם כן לא הי' אומר כלום,(היינו מחמת ענוותנותו וסבלנותו), (י"ג אורות ח"ב),

הרה"ק מקאמארנא מביא בספרו נתיב מצותיך וז"ל: פעם אחד הכה אחד על לחי לרבינו אלימלך, ואמר [הרר"א]: רבונו של עולם אני מוחל בלב שלם ובלב שמח, ולא יענש שום אדם בסבתי,

פ"א במוצאי יום הכיפורים בעת תפלת ערבית כשרבינו אמר סלח לנו אבינו כי חטאנו, הי' קשה לו על מה מבקשים סליחה, והלא זה עכשיו בתפילת נעילה בוודאי נמחל הכל, ומתי הי' פנאי לחטוא מחדש, עמד והתבונן בדבר, ועלה בחשבונו שמנעילה עד תפילת ערבית כבר עבר על ארבע מאות עבירות (י"ג אורות ח"ב),

שמעתי בשם רבינו מרן רבי אלימלך זלה"ה, שפעם אחת אמר לתלמידיו הקודשים: ידעתם למה נוסעים לאלימלך כמה אלפים ישראל, להושיע אותם מכל צרתם, לפי שאמרו רז"ל (קידושין מ:) עשה מצוה אחת אז מכריע את כל העולם לכף זכות, ואם עושה עבירה אחת, אז מכריע את כל העולם לכף חוב, זהו

הטעם שנוסעים אצלי כמה אלפים ישראל עבור ישועתם, לפי שאלימלך עשה כמה עבירות, והכריע את כל העולם לכף חוב, עבור זה חסר להם, לזה מזונות ולזה בנים, ולזה חיים ולזה רפואה, כי אם הייתי עושה רק מצות השי"ת בלי שום עבירות, אז הכרעתי לכל ישראל לכף זכות, ולא הי' חסר להם שום דבר, אבל עתה על ידי עבירות שעשיתי, הי' הכרעה לישראל לכף חוב, לזה חסר להם כל בקשתם הנ"ל, לזה באים אצלי אלו ישראל שחסר להם, ואומרים: אלימלך התפלל להשי"ת שיהיה אצלנו ישועות אלו, כי אתה מחויב בדבר לעשות תשובה, כי אם היית צדיק גמור, לא הי' חסר לנו שום דבר לי שהכרעת אותנו לכף חוב על ידי עבירות שלך, לזה באנו אצלך להחזיר לנו מה שנחסר לנו, ע"כ, ודפח"ח. ("בן ביתי" להרה"ק ר' אליעזר צבי מקאמארנא זי"ע).

שמעתי בשם רבינו אלימלך אלקי קדש קדשים זלה"ה, שפ"א אחר תפילת השחר, אמר לתלמידיו הקדושים, היום התפללתי בדביקות גדול, בלי שום מחשבה זרה, והלכתי מעולם ועד עולם, ואדם הרשע הבליעל, לא עיכב לי מהלוך מעולם עד עולם, והוא עבור כי הרשע הבליעל חושב, מה לי לעכב את אלימלך, מלעלות מעולם עד עולם, כי הוא עצמו שלי הוא, ותפלתו גם כן שלי הוא, עבור שכל עשיותיו הוא שלא לשמה, מה לי לעכב לו מלהלוך בתפלתו, ממדריגה למדריגה, ובשעת אמירתו [זה] הי' בוכה בבכיה גדולה, ואמר: נראה לי מזה [שאני] נאבד משני עולמות וכל ימיו לא עשה שום רצון הבורא ברוך הוא, שאם הי' בורא הקב"ה אבן תחתיו, הי' עושה יותר רצון הבורא ברוך הוא ממנו ("זקן ביתי" להרה"ק רא"ץ מקאמארנא זי"ע).

לחזות באור פני מלך

סיפר הרה"ק מצעישנוב זי"ע פ"א נסעו קבוצת חסידים להרר"א, הבעל עגלה רצה כבר לנסוע בחזרה, ונכנס לביהמ"ד כדי לזרזם לשוב עמו, אח"כ בנסעו עמם שלי דרך אמר להם: תדעו שיכול אני לשתות יין שרף, אבל במדה שהרבי שלכם שותה, את זה אינו יכול, כי כשנכנסתי לבית המדרש והיו עומדים ומתפללים, נשמט טליתו של הרבי מראשו על כתפיו, וראיתי את ערפו שהי' אדום כל כך, עד שאני יכול לישבע שלפני כן שתה ליטר של יין שרף [כי מרוב פחד השי"ת הי' עורפו אדום ונלהב, והבעל עגלה אל הי' יכול להשיג כיצד יש לו לאדם עורף אדום כזה, מבלי לשתות יין שרף] ("ג אורות ח"ב).

כשהלך הרר"א גלות הגיע פ"א לאיזה עיר, שמע הרר"א שני האיך שני אברכים תלמידי חכמים שלא הכירו את הרר"א מדברים ביניהם, ואחד אמר לחבירו ראיתי האברכים הבאים מליזענסק שיש להם צורה אחרת מלאים יראת שמים, אולי הי' ג"כ כדאי לנסוע לליזענסק, ענה לו חבירו גם אני חשבתי כמוך שכדאי לנסוע לליזענסק, "אבער עס פאסט דאך אבער נישט", מה יאמרו הבריות אברכים לומדים נעשו בטלנים ונוסעים לרבי, כשחזר הרר"א לביתו לא רצה לאכול, כך עבר יום ויומיים, וצעק הרר"א כל הזמן "דער פאסט'עך לאזט נישט קומען משיח'ן" (הרועה אינו מניח לבוא משיח) ולא ידעו מה קרה, עד שנכנס בנו רבי אלעזר ז"ל ושאל את אביו, אבא מה קרה, סיפר לו הרר"א, כשהלך בגלות ראה "וונגעלייט וואס וואלטין געקענט זיין לייט", ואינם רוצין לנסוע לליזענסק "ווייל עס פאס"ט נישט", לכן דער פאסטע"ך לאזט נישט קומען משיח'ן" (תיבת "פאסט" פירושו מתאים, פירוש שזה אינו מתאים, ותיבת "פאסטעך" פירושו רועה) (אוצר ישראל).

הרר"א השתוקק מאד שהרה"ק בעל ישמח משה יבא אליו לשמוע לקח מפיו ולקרבו לדרכי החסידות, פ"א בתוך אחד השיחים אמר הרר"א, דעו כי יש לו נשמה גדולה ויקרה מאד, ומאוד אוותה נפשה לראותו פנים אל פנים, אך מה אעשה כי הוא לא רוצה לבא אלי, ואני לא אוכל לנסוע אליו" (הגה"ק בעל ישמח משה).

פ"א שלח להגיד לו שאם הוא יבוא אלי אוכל לעשות לו טובה עד סוף כל הדורות (תהלה למשה), ורביה"ק זי"ע סוף ימיו כשנחלה התמרמר פעם ואמר, שאולי אם הי' זקינו הישמ"מ נוסע להרה"ק ר"א מליזענסק הי' גם הוא נושע בזכותו, שהרי הבטיח לו שאם יבוא ייטיב לו עד סוף כל הדורות.

חסידי ליזענסק ניסו כמה פעמים להשפיע על הישמ"מ שיסע לקבל פניו, אבל לא עלתה בידם, שהלא הישמח משה הי' אז עוד רחוק מדרך הבעשטה"ק זי"ע ותלמידיו, ולא רצה לשנות את דרכו המקובלת לו מאבותיו, ובפרט לבטל תורתו בכדי לקבל פני צדיק מכת חסידים, ויהי היום שמעו חסידי ליזענסק שהרר"א נוסע לכפר הסמוך לשינאווא לברית מילה, אז הפצירו בו שיואיל להפגש בהרר"א, והסכים עמהם וישם לדרך פעמיו, אבל בדרך פגע בו תלמיד חכם אחד, ודיבר על לבו שיחזור מנסיעתו, בטוענו כי לא כבוד התורה הוא שגאון מפורסם בדור יסע להרבי של החסידים ועוד טענות כאלו, עד אשר חזר מנסיעתו, ובזמן לא הרבה נסתלק הרר"א ושוב לא ראה אותו הישמ"מ, ואמר רביה"ק זי"ע שמקובל בידו שהי' זה הבעל דבר שהתלבש בלבוש הת"ח ההוא (הגה"ק בעל ישמח משה).

בסוף ימיו אמר הישמ"מ שעל ג' דברים הוא מתחרט, ואחד מהם על שלא זכה לקבל פני הרר"א, לפני הסתלקותו אמר שעדיין יש להרר"א הקפדה עליו, והראי' שלא נתגלה לו בהקיץ רק פעם אחת בשעת ההקפות, ושאר צדיקים היו מתגלים אליו הרבה פעמים בהקיץ (תהלה למשה).

עושה פלא

זל"ק של הספה"ק מאור ושמש (פ' בלק ד"ה ויבא): שמעתי מפי אדמו"ר בוצינא קדישא מו"ה אלימלך זצוק"ל כששאל אותו ביחוד הצדיק המפורסם בוצינא קדישא אחיו מו"ה משולם זושא זצלה"ה, הייתי אז אצלם כששאל אותו בזה"ל: אחי, למוד לי זה שאתה הוא פועל נסים ונפלאות ומעשים נוראים, שאוכל גם כן לפעול כך, כלל הדבר בקיצור שהשיב לו אדמו"ר שהוא על ידי התחברות הצדיקים ואהבה וחיבה ורעות ביניהם על ידי כן נפעלים ונעשים כל הניסים וכל הפעולות והמעשים נוראים, וכו' עי"ש.

הרה"ק ר' שלמה לייב מלענטשנא זי"ע כשהי' ילד נסע עם אמו להרר"א זי"ע ובעצמו ראה היאך שהרר"א תחב ידו לתוך התנור של אש ושרף את ידו, ואח"כ ראה האיך לאחר שקם בבוקר נעשה לו נס ונברא לו יד חדש, ובזה היד בירך בירך את ישראל הק' (אוצר ישראל),

פ"א בהיות הרה"ק הרבי ר' מענדל'ע מרימנוב זי"ע אצל עריכת שולחנו של הרר"א בש"ק, הי' רבינו מערב את המרק עם הכף, ונשפך קצת מהמרק על השלחן, פרץ הרר"מ בצעקה: רבי, הלוא ישימו אותנו במאסר, הנוכחים שם תמהו על צעקתו ועל

דבריו, אחרי כן סיפר להם הרר"א, שבעת ההוא נערך ונכתב אצל הקיסר של עסטרייך גזירה לא טובה על היהודים, ובשעה ששפך על שלחנו מעט מרק, פעל בזה ששם בבית המלכות נשפך דיו על הנייר ונמחקה הכתב ונתבטל הגזירה, והרר"מ ראה את כל זאת בעיני קדשו, והי' נדמה לו שאמנם נמצאים בבית הקיסר ממש, ולפיכך צווח שיאסרו כדין מורדים במלכות, (י"ג אורות).

בשחר ימיו הי' הרר"א מלמד בכפר אחד בביתו של איזה יהודי, והי' שם מלמד אחר שלמד עם בניו של עשיר אחד, והוקיר מאד את הרר"א, יום אחד אמר לו הרר"א: הנה הבעל-הבית שלך יש לו בן, ולי יש בת תגיד נא לו שברצוני להשתדך עמו, ענה לו המלמד: והלא מע"כ הנו מלמד, ואיך יעלה על דעתו שעשיר כמוהו ישתדך עמכם, השיב לו רבינו: מה איכפת לך, עשה נא בקשתי, הבטיח לו המלמד לעשות כן, וחיכה על שעת הכושר להציע הדבר לפני בעליו, יום אחד ישב העשיר עם בני ביתו ושוחחו מעשיות ומילי דבדיחותא, ניצל המלמד את ההזדמנות, ואמר להם שגם לו יש איזה דבר לספר, והוא שהמלמד ר' אלימלך רוצה להשתדך עמהם, ויהי כצחוק בעיניהם, כעבור כמה ימים שאל הרר"א את המלמד: מה נשמע אודות בקשתי, והשיב המלמד שכבר הציע להם את הדבר ואינם מסכימים,

זמן מה אחרי כן בא סוחר מעיר רחוקה לעשות עסקים עם העשיר הנ"ל, ובתוך הדברים אמר לו הסוחר שרוצה להשתדך עמו, העשיר הסכים ונגמר ביניהם לבוא בקשרי שידוכין, וקבעו זמן לערוך משתה לכתיבת התנאים, לזמן הקבוע הגיעו לשם הרבה מחותנים, וביקש הרר"א מהמלמד שהי' מן המוזמנים, שבעת מסיבת התנאים ילחש באוזן הסוחר המחותן בזה"ל: אלימלך קאלטאן נמצא פה" (הרר"א לא נגע בהזקן שלו, ועל ידי זה נדבקו ונסתבכו שערות זקנו יחדיו כחתיכה אחת, וזה נקרא קאלטאן), ויעש כן המלמד, ולשמע דבריו התחילו המחותנים לצאת משם אחד אחד, עד שכולם נעלמו משם, כמובן הי' הדבר לפלא גדול בעיני העשיר, והיות שהבחין איך שהמלמד לחש איזה דבר באוזני המחותן, שאל לו מה אמר לו, השיב לו המלמד שכך וכך צוה המלמד ר' אלימלך לומר, וילך העשיר עם בני ביתו להרר"א לדרוש פשר הדבר, הגיד להם הרר"א שהללו היו שדים ורוחות שרצו לתפוס בנם ברשתם (כי הי' לו נשמה גבוה), ועל כן הציעו לו שרוצים להשתדך עמו, וכדי להציל אותו מידם, שלח אליהם את המלמד להציע להם שמוכן להשתדך עמהם, אבל כשסירבו וכבר עשו תנאים, הוזקק לעשות פעולה אחרת לבלתי ישלטו עליו, ולזאת צוה להמלמד שיזכיר את שמו באזניהם, ואז נפל עליהם אימה ופחד והלכו להם, מיד הסכים העשיר לבוא בקשרי שידוכים עם בתו של הרר"א, וכפי הנראה הי' חתנו זה רבי שמואל צורף זצ"ל שנטמן בחדר הסמוך לאוהל הרר"א, (י"ג אורות).

פ"א חזר הרר"א מבית המדרש לביתו בשביעי של פסח (או בשבת שירה) ושאל לאנשי ביתו, האם אתם רוצים לראות כיצד בקע משה רבינו את הים, וצוה שיביאו לו ספל מלא מים, ויט ידו הקדושה למעלה מן המים, ויבקעו המים, ואמר הרר"א כה בקע משה רבינו את הים, (י"ג אורות)

שתי נשים הזכירו את עצמן בצוותא חדא לפני הרר"א, האחת אמרה ששכר בעלה בית מלון מהפריץ ואין להם מעות לשלם דמי השכירות ועלול הפריץ להושיבם בבית הכלא, והשני' הזכירה שבעלה איננו בקו הבריאות, יעץ הרר"א להאשה השני', להעמיד עלוקות (באנקעס) להקיז דם, האשה הראשונה שהזכירה אודות הצרות שיש לה מהפריץ טעתה וחשבה שהרר"א מדבר אליה, ונסעה לביתה והגידה לבעלה שהרבי צוה להעמיד עלוקות, ויעש כן בגודל תמימותו ואמונתו הפשוטה, ועל ידי זה נטף דמו החוצה, ונפל למשכב, ביני לביני שלח הפריץ להיהודי שישלם את המעות, ואמרו לו שהוא חלוש ושוכב במטה, הפריץ חשב שעושה עצמו כחול, וקצף וצוה שיובילוהו אליו במטתו, זמן קצר לפני כן נשא הפריץ אשה, אמרה לו שהיא עוזבת אותו בגלל רשעותו, וכדי לפייס את אשתו ולמענה שתעזבנו, מחל הפריץ להיהודי את כל החוב, ולא עוד אלא שהרשה לו להמשיך לשבת בהמלון חנם אין כסף (י"ג אורות ח"ב).

ברוסלאנד הי' גר איזה רב גאון וצדיק בשם רבי שמואל זצ"ל, והרב הי' לו בת שהיתה כבר בת שמונה עשרה שנה, אך הנערה היתה עדיין כילדה קטנה ולא היתה ביכולת לעמוד על רגליה רח"ל, ועשו לה סגולות ורפואות ולא עזר כלום, וכשיצא שמעו הטוב ומופתים הנוראים של הרר"א, אמר לו אשתו הרבנית שיש צדיק פועל ישועות בליזענסק ויהי' לנו בעזהשי"ת ישועה על ידו, הגם שהרב לא הי' שייך להחסידים, עכ"ז שמע לקול אשתו ונסע עם בתו לליזענסק, אך בדרך פגש הרב לאחד מידידיו שגם הוא לא הי' שייך לחסידים, ואמר לר"ש למה מבטל עצמו מלימוד התורה, וכי אתם ג"כ מאמינים באדמורי"ם, השי"ת יכול לעזור לכם גם בבית, ונתפתה ר"ש מידידו וחזר עם בתו לביתו, וכשעבר עוד כמה שבועות שוב הפצירה לו אשתו שיסע עוה"פ לליזענסק, והתיישב ולקח את בתו ונסע לגאליציא, ועבר דרך עיר קראקא והתאכסן עם בתו אצל ה"מאור ושמש" זי"ע, וסיפר הרב להמאור ושמש מטרת נסיעתו לליזענסק, ואמר לו המאור ושמש בוודאי תסע ובטח יהי' לך ישועה בעזהשי"ת ולאחר שתחזור מליזענסק תספר לי האיך עבר עליך בליזענסק,

והגיע ר"ש לליזענסק עם בתו על ידיו, וכשנכנס הרב לחדר הרר"א צוה הרר"א שישים את בתו על מטתו, והרר"א התחיל לדבר עם הרב דברים אחרים, ובאמצע השיחה התחיל הרר"א לצעוק על הילדה "א חוצפה צו ליגן אויף מיין בעט שוין גיי אראפ" ור"ש הסתכל על הרר"א וחשב הלא הילדה אינה יכולה אפי' לזוז עצמה האיך יכולה לרדת מהמטה, וכשאך גמר הרר"א את דבריו התחילה הילדה לרדת מהמטה, והרר"א אמר להילדה שתיגש להשלחן והילדה נגשה לשלחנו של הרר"א, ואמר הרר"א עכשיו אברך אותה והחזיק הרר"א ידיו הק' למעלה מראשה של הילדה, והילדה התחילה להתגדל מתחת ידיו הק' של הרר"א מעלה מעלה עד שאמר ר"ש רבי כבר נתגדלה די מספיק, וראה ר"ש כי נושען כבר בישועה, אז אמר לו הרר"א הנה עכשיו כבר הגיע הילדה לפרקה וצריכים לעשות עמה שידוך לכן כשתסע חזרה לביתך תדבר עבורה שידוך הכי הגון, ואילמלך יתן לך פתקא ותתן הפתקא לאיזה יהודי בעיר פלוני וזה האיש ישלם לך כל הוצאות החתונה והנדן,

והרב נסע חזרה לביתו בשמחה, ומאז כבר הי' לו אמונת צדיקים שראה איך נושען, וכשהגיע לביתו קיים תיכף דברי הרר"א, ודיבר עבור בתו שידוך הגון, והבטיח נדן עם קעסט, ולאחר שגמר השידוך בשטומ"צ נסע להמקום שצוה לו הרר"א ליתן הפתקא, ובעיר ההוא הי' איזה אכסני' והלך הרב לאכסני' של העיר ושאל אם נמצאים כאן אורחים יהודים מעיר אחרת ואם נמצא כאן איש פלוני והבע"ב אמר לו שנמצא רק הלך כעת ואח"כ כשהגיעו האורחים הגיע גם האיש שבעבורו כתב הרר"א

הפתקא, והבע"ב אמר להאיש הרב חיפש אותו, אז הלך האיש להרב, והרב אמר לו שיש לו פתקא מהרר"א עבורו שישלם לו הוצאות החתונה והנדן, האיש לא חשב הרבה וסילק להרב כל ההוצאות, וסיפר להרב שי' לו בשכירות איזה קרעטשמע מפריץ ולא הי' לו לשלם השכירות להפריץ, וכנהוג הי' אצל הפריצים אם לא שלמו השכירות הי' אוסרים כל המשפחה בתפיסה, וגם אותי ואשתי ובניי אסר הפריץ בתפיסה בבור, וכל יום השליכו עבורם לתוך הבור ככר לחם רק כדי לחיות, פעם כשהשליך שליח הפריץ הככר לחם צעקתי מהבור להשליח שיאמר להפריץ מה ירויח אם אשב כאן בהבור, אנא יוציאנו מהבור ואלך לקבץ המעות לשלם, ואשתי ובניי יישארו משכון כאן, והפריץ הסכים לזה והוציאנו מהבור, ואספתי בהמדינה כל המעות ב"ה, ועכשיו שכבר הי' בידי כל המעות, הראת לי הפתקא של הרר"א חשבתי אני יתן לך כל המעות שלי והרר"א כבר יסדר עצמו עם הפריץ, והאיש נסע עם הפתקא להרר"א והרר"א בירך אותו שיהי' לפריץ מיתה משונה, וכך הוה שהפריץ הי' לו מיתה משונה, ואשתו ובניו יצאו מהתפיסה וכלם נושעו (אוצר ישראל).

מכון לשבתך

עבודה מיוחדת בפני עצמה בעבודת הק' של הרר"א הי' עבודתו בערב שב"ק, כפי שהוא מפרש בספרו הק' נועם אלימלך פ' בשלח עה"פ והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו וז"ל: להיות שכל מי שעובד עבודתו לשמים, וכוונתו לטוב כל ימי השבוע בכל מה שעוסק או לומד, אז בהיר הוא בשחקים, ביום בא יום הששי נתלהב בקרבו אז הבהירות של יום השבת הבא, אף שלא עשה עדיין הכנת יום, רק המעשה של ימי החול ברכו וקדשו ברמ"ח אבריו ושס"ה גידיו להרגיש את יום השבת קודש מיד בהתקרבו ביום הששי בבוקר, ונמצא זה הדבר סימן טוב על ימי החול ההוא אם היו בקדושה ואם היתה עשייתו נוח לשמים ונוח לבריות כשבא בוקר יום הששי מרגיש קדושת שבת טרם בואו, עכ"ל יע"ש, בבחינה זו ממש הי' התנהגותו בערב שב"ק,

כתב הרה"ק ה"אור לשמים" (בהר) וז"ל: כאשר שמעתי בשם רבנו האלקי מו"ה אלימלך זצוק"ל שערב שב"ק הוא בחינת ערב יום הכיפורים, עכ"ל.

כשהי' הרה"ק ר' שלמה מראדאמסק זי"ע בעל תפארת שלמה בליזענסק, שלח אחר זקנה אחת שהכירה את הרר"א לספר לו מגדולתו, אמר לו שבכל ערב שבת קודש הי' דוגמת ערב יום הכיפורים בקבוצת העיר בבית הכנסת על תהלים ובכיות, והגיד להם מוסר (אוהל אלימלך).

ובס' אילנא דחיי (פ' בשלח) כתב: שמענו בבירור שכל מי שהי' ביום ששי אחר חצות בבית הרר"א, פלצות ורעדה אחזתו, והוכרחו המשרתים שלו לתקן הכל קודם חצות היום, כי אחר חצות אם עשה אחד בבית הקדוש הזה איזה עובדא דחול נפלו הדברים ונתקלקלו כל מה שהי' בהם.

ועיין בספר בית אברהם–סלונים (ר"פ ויגש) וז"ל: הרה"ק ר' אלעזר בנו של הרה"ק ר"א מליזענסק ז"ל הראה פעם להרה"ק ר"ש דייטש ז"ל גודל הרגש קדושת שב"ק אצל אביו הק', שאפילו המשרתות מרגישות גודל הקדושה, והכניס אותו בעש"ק למטבח, וראה איך שהמשרתות מפייסות אחת לחברתה כמו שנהוג בערב יו"כ, אולי הרגיזו אחת לחברתה במשך השבוע, שתמחול לה על זה, כדי שלא יעכוב אותם מלהרגיש קדושת השבת ע"י התרעומות שיש מזה על זה.

חסידים מספרים שכבר ביום רביעי בעת שהרר"א אמר בסיום ה"שיר של יום" את הפסוק "לכו נרננה", הרגישו הנוכחים מעין טעם של שבת.

עיין בדעת משה מהרה"ק מקוזניץ זי"ע (פ' ואתחנן) וז"ל: אמר הה"ק מוח"ז מו"ה צצללה"ה, כי כשנכנס שבת לא יכול לסבול הכרוזים, והוכרח לאטום אזניו מכח קדושת שבת המנקשת באזניו וינוע מקול הקורא, עכ"ל, כעי"ז מובא בס' אהבת שלום להרה"ק רמ"מ מקאסוב זי"ע (פר' ויצא) וז"ל: שמעתי מפה קדוש ישראל מוהר"ר זכרי' מענדיל משענדישוב בזה"ל: פעם אחת הייתי אצל אדומו"ר הקדוש רשכבה"ה מו"ה אלימלך בעת בואו מטבילת המקוה של ערב ש"ק, והניח עצמו על מטתו ואמר בזה"ל: מאן יכול למסבול רוחין דבוסמין דגן עדן, עכ"ל.

וז"ל הרה"ק מקאמארנא זי"ע: רבינו אלימלך אמר, שאינו יכול לסבול, בערב שבת אחר הטבילה, את בוסמין וריחין דגן עדן, כי הצדיקים הרבה פעמים מריחין ריח גן עדן, והסבה, שבעת עבודה ותפלה ולמוד תורה, באים נשמות מגן עדן לסייע להם, ומהם מלבושיהם מריחין גן עדן (זוהר חי).

סעודתא דדוד מלכא משיחא

הר"ר אלימלך זכה שדוד המלך ע"ה נתגלה אליו בכל מוצאי שב"ק כשהוא מעוטר בכתר על ראשו, פעם אחד נתגלה אליו בלי הכתר, וכששאל לו טעם הדבר, ענה לו משום שבכל מוצ"ש שותה את הקאוע או הטיי עם צוקער, ובפעם ההוא שתה בלי צוקער, הר"ר אלימלך לא נטל ידיו לסעודת מלוה דמלכא, ופעם אמר שלא ידע שסעודת מלוה דמלכה גדול כל כך, וכיון שכבר אין לו כח בזקנותו ליטול את ידיו לסעודת מלוה מלכה, על כן יצוה את בניו אחריו שהם ידקדקו לערוך סעודת מלוה מלכה (י"ג אורות ח"ב).

הרה"ק מנעשכיז זי"ע הי' מתלמידי בענועא"מ זל"ה, ולקח לעצמו לזכרון מרבו זלה"ה את הכלי אשר שתה ממנו הטייא, ואמר כי אצל שתית הטהעה המה הולכים בעולם העשייה ויש לפעול בזה דברים רבים, פ"א באת אשה אחת ממקורביו וביקשה מאתו, כי ימליץ עבורה אצל רבו הרה"ק בעל נועם אלימלך זל"ה כי יתפלל עבורה כי הרופאים כבר התייאשו ממנה, אמר לה שתלך אצל הרה"ק בעת אשר ישתה הטייא, וכן הי' והיתה לה ישועה, ואמר הרה"ק מנעשכיז כי הרבה עקרות נפקדו כשזכרונם בא לפניו בעת אשר שתה טייא מכלי הנ"ל אשר קיבל מרבו בענועא"מ זלה"ה, ובשם הרה"ק מפרימשלאן אומרים כי אמר בזה רמז נאה, 'תה"א השעה זאת שעת רחמים ועת רצון מלפניך' [דברים ערבים].

שמעתי מהחסיד ר' משה זאב חתן הרה"צ מהר"י מזידיטשוב כי זקינו הרה"ק בעל נועם אלימלך זצ"ל לעת פטירתו הי' לו גילוי אליהו זל"ה, וביקש מאתו כי יזמין אצלו האבות הק', ובאו, ודוד המלך לא רצה לבא, השיב אותו יען כי הוא לא כיבד אותו ולא נהג כבוד בסעודתו סעודת דוד המע"ה "מלוה דמלכא" אשר על כן לא ירצה לבוא אצלו, הבטיחו בענועא"מ כי יצוה את בניו אחריו, להקפיד על סעודת מלוה דמלכא, אח"כ בא גם דוד המע"ה אצלו, וכן האמת כי נכדיו היקרים המה משתעשעים

בסעודת מלוה דמלכא עד היום.

ומפי חותני זלה"ה שמעתי כי דהמע"ה התלבש בבגדי נכרי ובא בתרמילו עם דגים חיים והלך אצל הרב הק' בעל נועם אלימלך ודיבר אותו בלשון נכרית כי יקח מאתו הדגים, שלח אותו אצל הרבנית, והרבנית השיבה לו כי כבר נגמרה מלאכת שבת עוד בצהרים ביום עש"ק ואינה צריכה עוד, הלך בחזרה אצל הרה"ק ושלח אותו עוד הפעם אצל הרבנית, והרבנית אמרה לו כבראשונה, וחזר אצל הרה"ק בענועא"מ ואמר לו תשובת הרבנית, ולקח הדגים מתרמילו והשליכם לארץ בעודם חיים, ואמר: כי טוב יהי' לו ליקח הדגים לסעודת "מלוה דמלכא", אזי הגביה הרה"ק את ריסי עיניו (כי הי' לו ריסי עינים [אויגן ברעמען] גדולים למאוד, וכאשר ביקש לראות איזה איש הגביה אותם) והבין שהוא דוד המלך ע"ה ואמר לו: "מיר האבען שוין קיין כח אייער סעודה צו האלטען, נאר פאר אינזערע קינדער וועלען מיר אן זאגען אייער סעודה בכבוד צו האלטען" (דברים ערבים).

וכדבריו כן היו, ונכדיו פעלו הרבה ישועות עם סעודת מלווה דמלכא, ומסופר שפ"א בא איש אחד להרב דעיר ליזענסק (שהי' ג"כ אדם גדול) אודות כי אשתו הוא ר"ל מקשה לילד, והי' אז באשמורת הבוקר ליום א', והרב הנ"ל הלך לטבול א"ע במי קרח הנוראים (וכבר הי' לבוש במלבושי חול) והלך דרך הבית של הרב ר' אליעזר ליפא (נכד בענועא"מ זל"ה) ושמע קול מצהלות אנשים ששים ושמחים מרקדים בריקודים, הלך לראות שמה מה היא, וראה כי המה יושבים עוד בסעודת "מלוה דמלכא", שאלוהו החברייא והרב להיכן הולך, והוא בענות צדקו אמר להם כי פלוני ופלוני בא בבקשתו עבור מקשה לילד להתפלל עבור אשתו, והולך מקודם התפלה לטבול בהנהר, אמר לו הרב ר' אליעזר ליפא, ליאת לא צריך מע"כ לילך לטבול ולשבור גזיוא דברדא, יתן לנו האיש הלוה ב' מידות מע"ד (מין משקה בימים ההם) לצורך סעודת "מלוה דמלכא" ומיד יפקד אשתו בזש"ק, הלך הרב ואמר זאת לבעל האשה והביא ב' מידות מע"ד ומיד נפקדה אשתו והי' לה בן זכר למז"ט (דברים ערבים) [וכן ידוע שצדיקי בית פשעווארסק זי"ע – שהיו נכדי הרבי ר' אלימלך – הקפידו מאוד על סעודה זו].

שיבנה בית המקדש

בספר זרע קודש (פ' כי תצא ד"ה כי תבנה) מובא וז"ל: בכל יום כשאדם עובד אותו ית' הכל לפי מעשיו, בונה את ירושלים ובית המקדש, יש בונה ביום אחד שורה שלימה, ויש מניח למשל לבינה אחת, כן בונה האדם מישראל שעובד ה' בכל יום עד שיהי' נבנה בשלימות ב"ב, וכן שמעתי מהרב הק' מו"ה אלימלך זצ"ל, שכשעלה עליות נשמה ראה שנושאים את כלי הבית המקדש, ואמרו לו שהם אותם הכלים שהוציא הוא מהגלות, ע"ש.

וע"ע בספר היכל הברכה (פ' תבא) וז"ל: קבלנו מאת רבותינו שכל אחד מישראל מברר ובונה חלק בביהמ"ק, ורבינו אלימלך זי"ע הי' לו עליות נשמה, ועלה למעלה והראו לו שבנה בקדושתו את המזבח במקדש של מעלה, ושאל על הארון ועל היכל קדשי קדשים, והשיבו לו, אם יהי' הרצון שיתברר בחינה זאת יבא משיח, עכ"ל.

גופא דעובדא סיפור הרה"ק ר' איציק'ל מפשעווארסק זצ"ל במכתב אחד שכתב וז"ל: הרה"ק בעל אוהב ישראל זצ"ל סיפר שהי' יום טוב אחרון של חג הסוכות אצל כ"ק אא"ז ר"ר אלימלך זצ"ל, ואמר לו שמיצר לו על שלא הי' אצלו ר"ה, היות בימים הנוראים הי' ח"ו קטרוג, ואא"ז הק' [הר"ר אלימלך] לימד זכות על ישראל בכח תורתם ותפלתם ומעש"ט, והמשטינים עמדו כנגדו ולא הניחו ללמד זכות, ונתיישב להתחיל לדבר מעניני אכילה ושתי', ועל זה לא הטו אזנם של המשטינים, ואמר נחזי אנן החילוק בין עכו"ם ולהבדיל ישראל, דהיינו אם עכו"ם עושים משתה נצמח מזה רציחה וכדו' כידוע, אמנם כשישראל עושים חתונה אומרים שירות ותשבחות ומחלקים הרבה מעות, ומדיבורים הללו נתהוה עת רצון גדול, עד שבאו אצלו ושאלו אותו מה נעשה כבוד ויקר על שגרמת שמחה להבורא ית"ש ולכל העולמות במה שלמדת זכות על ישראל הק', ונתיישב אם הוא עת רצון הוא רוצה לראות ביהמ"ק של מעלה, והראו לו, וביקש אני רוצה לראות הקדשי קדשים, והראו לו, אני רוצה לראות הארון, והראו לי, וביקש אני רוצה לראות הלוחות, אמרו לי הקשית לשאול, ואמר כ"ק אא"ז [הר"ר אלימלך] זצ"ל להרה"ק מאפטא זצ"ל אם כבודו הי' בכאן הי' זכות הרבים והיו מראים לו לוחות ג"כ, ואמר הה"ק מאפטא זצ"ל מסתמא לא הי' עוד זמן הגאולה, עכ"ל (י"ג אורות ח"ב).

פ"א כשהי' הרה"ק מרן בעל קדושת יו"ט זי"ע במרחץ סאבראנץ וזמרו חרוז "י–ה רבון", סיפר כי אצל הרה"ק בענוא"מ הי' פעם הרה"ק ר' ארון לייב מפרימשלאן זי"ע, אמר לו הרה"ק בענוא"מ כי יזמר "י–ה רבון" כי הוא בקי בהיכל הניגון, ולא רצה, ואחר רוב הפצרות זימר, וכאשר הגיע לחרוז אלהא דילי' יקר ורבותא, הי' הה"ק בענוא"מ מלא חדוה, וכאשר הגיע למאמר מפום אריוותא נתלהב ובכה מאין הפוגות, וישב על הכסא ואמר, חשבתי כי עתה יבוא משיח, וסוף כל סוף בלבלו את דעתי ומחשבתי, ונתבטל הדבר ד' ירחם (דברים ערבים).

קדושה ראשונה קידשה לעתיד לבוא

הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע אמר: מה שיהודי עשה תשובה, ומה שיהודי עושה תשובה, ומה שיהודי עוד יעשה תשובה, הכל היא מכחו של הרבי אלימלך (י"ג אורות ח"ב).

ועיין מה שכתוב בספה"ק תפארת שלמה (קהלת ז י"ד) וז"ל: הפי' בזה להבין גודל מעלות הצדיקים הממשיכים עוצם קדושתם לדור דורות הבאים אחריהם עליהם תופע נהרה מאור הקדושה אשר הורישו לתלמידיהם ותלמידי תלמידיהם לדו"ד כאשר עינינו תחזינה מישרים מגודל מעלות הרב הקדוש מוהר"ר אלימלך זלה"ה אשר זה קרוב שמונים שנה שהלך לעולמו, ועד היום תופע אורו הקדוש לדור דור תלמידי תלמידיו כנהר שאינו פוסק לכל מי שבא לטהר, זי"ע, עכל"ק.

פ"א ישב רביה"ק זי"ע בכ"א אדר אצל סעודת ברית מילה, ואמר אחד המסובים לרביה"ק שהיום הוא יומא דהילולא של הר"א אלימלך ויספר עובדא מהר"ר אלימלך אמר רביה"ק זי"ע בזה"ל: "וואס אונז רעד מיר איז פון ר"ר אלימלך", כמו שאיתא בגמ' (יבמות צו:) וכי על כל דבר שאמר יהושע, הי' אומר להם כך אמר לי משה, אלא יהושע יושב ודורש סתם, והכל יודעין שתורתו של משה הוא... (שיח זקנים ח"ב).

אשכבתי׳ דרבי – ויום היארצייט

סמוך ליום פטירתו אמר לתלמידו הרה״ק בעל מאור ושמש זי״ע ״תכין עצמך וחזקת והיית לאיש״, באחד הלילות העיר אותו הרר״א וחזר והזהיר את תלמידו שיכין את עצמו בהכנה דרבה, באמצע הלילה אמר הרר״א לתלמידו שיבא עמו על הבית החיים, ושיקח עמו מקל, וכל מה שיראה יעשה בהמקל סימן על הארץ במקום ההוא, כשהגיע חצות הלילה נפתחה דלת בשמים כנגדם, ונתגלה עמודא דנהורא, ומסביב העמודא דנהורא ניתזו נתפזרו ניצוצות ואורות, הרה״ק בעל מאור ושמש לא הי׳ יכול להסתכל באור הגדול, שהאיר מקצה העולם עד קצה העולם, ועשה סימנים על הארץ במקום ההוא במקל, לאחר שנסגרה ארובות השמים, אמר הרר״א לתלמידו: כעת אנו יודעים מה הוא הבעשטה״ק, והוסיף ואמר כי זה כבר שנים שהוא מבקש לראות את הבעשטה״ק בעולם הזה, ונדחה בקשתו, אולם הובטח לו שקודם פטירתו יראה, ועתה נתקיימה ההבטחה, האש הגדולה הוא נשמת הבעשטה״ק, ואילו ניצוצות האור התפשט בכל העולם מכח התורה והחסידות שהם יסודות התורה, ואח״כ אמר שבהמקום שנתגלה העמודא דנהורא יהי׳ מקום הקבר שלו, ובהמקום שניתזו הניצוצות אש יהי׳ האהל מסביב (אוצר ישראל, ועוד).

ביום כ״א אדר שנת תקמ״ז עלה ונסתלק למרום, אולם בספרי תולדות וקורי הדורות טעו וכתבו שנפטר שנת תקמ״ו, וטעותם נובע מדברי הגה״ק רבי זאב וואלף אבד״ק ליזענסק זצ״ל בספרו לשון הזהב (שבת דף פה.) שנראה משם שנסתלק בשנת תקמ״ו, וז״ל: ״נלאיתי לכתוב יותר מה שחדשתי ת״ל במסכת כולה עד גמירא וכן הרבה מסכתות שלמדתי בישיבת תלמידים, מחמת עול ציבור כי יבאו אלי לדרוש את משפטם וגם שאר צרכי ציבור ועול התלמידים שהעמדתי ת״ל..., ולא כתבתי אלא מעט לעת הפנוי, אמנם עתה בשנת תקו״ם תרחם ציון כאשר ניטלה הוד תפארת דתה״ק, וידידי אוה״נ צמיד לבי החסיד המנוח מוהר״ר אלימלך זצלה״ה זי״ע ועכי״א נסתלק ועלה למרום, וארא כי הגלות מתגברת עלינו והתורה נתמעטת בכל יום ויום בעווה״ר, קבלתי עלי כל מה שיעלה על רעיוני הן בהקיץ הן בשינה אכתוב על הנייר שיהי׳ לזכרון לדורי דורות, ומן השמים יעזרינו לגמור כל מסכת זו ועל שאר המסכתות ויגדל תורה ויאדיר בב״א, עכ״ל,

אבל הרה״ק ר״א מפשעווארסק זי״ע מברר ואומר שברור שנסתלק שנת תקמ״ז, מכח כמה ראיות, על המצבה כתוב שנס׳ בשנת תנצב״ה, והוא עולה בגימ׳ תקמ״ז.

עוד סמך לזה, ממה שנוהגים לעשות את היא״צ של הרר״א מדור דור באדר ראשון ושני, וזה נכון רק אם נסתלק בשנת תקמ״ז שהיתה שנת פשוטה, כנהוג אצל מי שנפ׳ בשנה פשוטה, אבל אם נסתלק בשנת תקמ״ז שהיתה שנה מעוברת, א״כ הדין נותן לעשות היא״צ באותו אדר שנסתלק ולא פעמיים (עיין ברמ״א סי׳ תקס״ח ס״ז ומג״א והגר״א שם ומ״ב שם, וב״ח וש״ך יו״ד סוף סי׳ ת״ב).

עוד ראי׳, שבהסכמת הרה״ק רבי משה מפשעווארסק זי״ע על הסה״ק נועם אלימלך, שכתבו בשנת תקמ״ח, כתוב הכ״מ כפי שנוהגין לכתוב בשנה ראשונה להסתלקות, ובע״כ שלא נסתלק בשנת תקמ״ז, כי אם בתקמ״ז, ומה שכתוב בספר הנ״ל שנת תקו״ם בוודאי הכוונה הוא עם הכולל, (י״ג אורות ח״ב).

אחר הסתלקותו העלה הרה״ק המגיד מקאזניץ זי״ע בת צחוק על שפתיו, וסיפר שבשעה שהופיע הרר״א לפני הבי״ד של מעלה ושאלו לו על מעשיו, התוודה ואמר: לא התפללתי ולא למדתי, אמרו הבית דין: אם כן ילך לגיהנום, אבל למעשה כמובן הוליכוהו לגן עדן, וכשהגיע לשם סיפק כף על כף ואמר: יש לנו בורא טוב כזה, אם הגיהנום טוב כל כך, כל שכן ועל אחת כמה וכמה מה מאד טוב ויפה הגן עדן, כי חשב שנמצא באמת בגיהנום (י״ג אורות ח״ב).

ובאוצר ישראל מובא בשינוי קצת, בשם הרה״ק מרוזין זי״ע, ששאלו אותו בעולם עליון אם למד, וענה שלא למד שמו שצריך, אמרו לו שאם כן ילך לגיהנם, והוליכו אותו לגן עדן, ומרוב בושה עמד בהכנעת ראש, וסיים הרה״ק מרוזין: דער גרויסער ר״ר אלימלך שטייט נאך ביז היינט מיטן אראפגבויגענעם קאפ פאר בושה.

שתיית לחיים

פ״א ביום היארצייט של הרר״א, שאל הרה״ק מצאנז זי״ע להרה״צ רבי אלעזר מליזענסק זצ״ל (בן הרה״ק ר׳ נפתלי בן הרה״ק רבי אלעזר בן הרבי אלימלך זי״ע) אם שתו יין שרף לתיקון, והשיב הן, שאל עוד האם איחלו שתהי׳ להנשמה עליה, והשיב בשלילה, (כי חשבו שאין הרה״ק צריך לזה) צוה הרה״ק מצאנז זי״ע להביא עוד הפעם תיקון ולאחל שתהי׳ להנשמה עלי׳, [היינו שאפי׳ לנשמה גדולה כמו הרר״א גם כן שייך עלייה, שההיכלות הם אין סוף] (י״ג אורות ח״א).

ציון המצויינת

מקום קבורתו נתהווה לתל תלפיות, רבים פוקדים את ציונו הק׳ בכל השנה ובפרט ביומא דהילולא קדישא באים אלפים מכל קצוי תבל להפקד בדבר ישועה ורחמים,

ידוע מה שמובא בתהלה למשה (תולדות היש״מ זי״ע) שכשהי׳ הרה״ק ר׳ אלעזר ניסן ילד בן תשע שנים חלה חולי גדול והי׳ מסוכן מאד, לקח הישמח משה זי״ע שני אנשים כשרים ושלח לליזענסק על הציון הק׳ של הרר״א, ואמר להשלוחים כאשר תבואו לחצר בית החיים תאמרו אשר אנחנו מנדרים פרוטה לצדקה בעד הנשמה אשר תלך ותגיד לנשמת הרר״א כי באנו על הציון שלו להתפלל לה׳, ואז ירוצו כל הנשמות הנמצאים שם בעת ההוא להגיד ולהודיע להרר״א, דשם בעולם האמת דבר חשוב הוא אצל הנשמות אם נודרים פרוטה לצדקה לתועלת נשמתם, ע״כ כל אחד ירצה להקדים למען יזכה הוא במצות הפרוטה, ואח״כ תלכו על קברו להתפלל בעד בני, ותשגיחו על המורה שעות באיזו שעה שתהיו שמה, וכן עשו, ופתאום הקיץ הילד אשר שכב על ערשו כמתעלף, וקרא אבי אבי, וכאשר בא אליו אמר לו מעתה אקים מחליי בעזהי״ת ואהי׳ מעתה בבריאות השלימות, ושאלו מאין ידעת זאת בני, השיבו שבזו הרגע הי׳ אצלי איש יהודי וצייר תוארו ותמונתו כתמנת הרר״א ובירך אותי והבטיח לי שאהי׳ מעתה בריא, תיכף הביט היש״מ על המורה שעות, ואח״ז כאשר באו השלוחים אל ביתו ראה שהי׳ במכוון אותו שעה שהיו על הציון,

הרה"ק הרבי ר' מענדלע מרימונוב זי"ע אמר כי סגולה להתעוררות התשובה להיות על ציון הרבי ר' אלימלך זי"ע ביום היא"צ שלו (ילקוט מנחם ליקוטים), גם הרה"ק ר' מאיר מפרמישלאן זי"ע אמר שסגולה ליראת שמים ליסע על ציון של הרר"א (דברי יצחק),

ועיין בעטרת צבי שכותב וז"ל: מקובל בידי תלמידי חכמים ויראי שמים שהרבי ר' אלימלך זי"ע קודם פטירתו הבטיח, כי כל מי שיהיה על קברו יושיעו כמו בחיים חיותו, ולא ימות בלא תשובה, ובאמת אין ספורות למו, להעולם הנסעים בכל שנה ושנה על קברו.

הרה"ק בעל תפארת שלמה זי"ע הי' מרבה לנסוע לליזענסק, ומחמת שהי' כהן לא הלך עד הציון אלא עד המקום הקרוב ביותר האפשרי, ובחודש אלול התעכב שם משך שבועות אחדים רצופים, גם השתדל בתיקון וחיזוק האוהל, פעם אחת בנסעו לליזענסק עבר דרך העיר קראקא, ואמר שהמתנגדים מעיר קראקא, בוודאי יתמהו למה אינו הולך על קברם של הצדיקים השוכנים בקראקא, אלא – אמר – שצדיק אחר הסתלקותו אין לו שייכות לעוה"ז, חוץ הרבי ר' אלימלך שזיכך עצמו שגם אחר הסתלקותו יהי' בתוכנו, (י"ג אורות ח"ב).

גם הרה"ק מצעישנוב זי"ע אמר בסגנון זה, שאין מה לנסוע לקברי צדיקים, כי נשמת הצדיקים אינם יורדים לעלמא הדין במשך כל השנה חוץ ביומא דהילולא שלהם, מה שאין כן לציונם של הרר"א והגה"ק מצאנז זי"ע טוב לנסוע גם במשך השנה, כי פעלו שיהי' להם שייכות עם עולם הזה בכל זמן ועידן.

אמו של הרה"ק ר' מאיר יחיאל ממאגלויניצא זי"ע, היתה נכדת הרר"א זי"ע, פ"א רצתה לנסוע לליזענסק על הציון של הרר"א ונסעה דרך עיר קראקא, ובקראקא התאכסנה בביתו של הרה"ק המאור ושמש זי"ע, כששמע המאור ושמש מטרת נסיעתה דיבר על לבה מה לאשה לנסוע על ציון, אח"כ בלילה נתגלה הרר"א להמאור ושמש, ושאל אותו למה דיבר על לבה שלא תסע על הציון, תאמר לה שתסע "און זאל פועלן אלעס גוטס" (אוצר ישראל).

פעם אחת בל"ג בעומר כשישב מרן הגאון בעל "אבני נזר" זי"ע בסעודה לכבוד הילולא דרשב"י, בעת שולחנו הטהור, אמר הגם שיש צדיקים שזכו להוביל גופם מכאן לארץ ישראל, אבל גופו הטהור של הרבי ר' אלימלך עדיין הוא פה בחו"ל, ואמר עוד מי שיודע סוד שמחת הילולא דרשב"י יותר משאר תנאים, יודע גם הטעם, מדוע דוקא גופו של הרב אלימלך זי"ע נשאר בחו"ל (אביר הרועים).

תורתו מגן לנו

לא כתב בעצמו חידושי תורתו, אלא בנו הרה"ק ר' אלעזר בנו הי' כותב הדברי תורה שאמר במשך השב"ק, וביום ראשון הניח הכתבים של הד"ת על השלחן לפני אביו, כשראה את הכתבים שאל את בנו: לייזשע, מי אמר ד"ת אלו, אמר ר אלעזר הלא אתה אמרת הד"ת אתמול בשב"ק, אמר הר"א "איך האב געמיינט אז מלאכים ושרפים האבן דאס געזאגט".

ומאז הסכים בדעתו כי תמיד יכתבו את ד"ת, אבל לא רצה שיודפסו בחייו, וזל"ק של הרה"ק ר' אלעזר בההקדמה: א'פרש נא שיחתי לפני כל ואדברה וירוח לי, ל'א אכזב מלי רק האמת אספרה למען אבאר אשר בלבי ורעיוני הי' תמיד למולי, ע'ד בחיים חיותו של כבוד אדוני אבי מו' המפורסם הגדול האיש אלקים בוצינא דנהורא שמו הנעים כבוד מוהר"ר אלימלך זלה"ה הכ"מ בהיותם בכאן כמעט כמו מקדש מעט בהתקבץ יחד קודש ישראל לשמוע דברי אלקים חיים יוצאים מפה קדוש מדבר ועלימו תשוף מלתו של כבוד אבי מו' זלה"ה מצוף דבש ומצאו בו כל אחד מגמת נפשו ולבו איך לעבוד את ה' בהשכיל לבותם כל חד לפי מדרגתו רבים שתו בצמא את דבריו הק' להיות חקוקים בעט סופר שמור לדורות ולהביאו לבית הדפוס באמרם לאו בכל יומא ניסא מתרחיש לנסוע תמיד אל כבוד אבי זלה"ה לשמוע מפיו הקדוש ממש וכשיהיו הדברים נאמרים בספר זכרון אז נשמח כולנו תמיד בקראנו בו הנהגתיני ונדע איך להשכיל דרכינו לפני בוראינו ולכלכל את מעשינו כראוי' ונכון כל חד לפי שכלו אשר יבין בו וכל אחד יאמר שכל הנאמר בו הכל בשבילי, ז'את השבתי למולם גם אנכי ככה חשקי מאד לדבר זה ובודאי כך הוא האמת והישר אבל אי אפשר לעשות שום ד"ק וד"ג בלי ידיעת כבוד אבי מו' זלה"ה ובפרט דבר גדול כזה צריך אני להמלך בו אמרתי אבקשה את הדבר הזה מאתו אולי ישמע בקולי, ר'צתי במהירות לכבוד אבי מו' זלה"ה ודברתי הדברים האלה באזניו והשיב בזה הלשון אמת נכון הדבר מאד לפני בורא עולם ית"ש שיבא לבית הדפוס כי כל אחד בודאי ימצא בו מחוז חפצו לפי מעמדו ומדרגתו בעבודה אך שאיני רוצה שיהי' זאת בעודי בחיים מטעם הכמוס ונצטוויתי בציוו גמור מפיו הקדוש והטהור שלאחר מותו אראה להביאו לבית הדפוס וכה אמר אין לך מצוה גדול מזו כי אף שנראין הדברים כפשוטן לפי ראות העין לכאור' אבל כשיבא איזה אדם צדיק וישר וכחם וילמוד בזה ספר בוודאי ימצא בו כל רצונו ובזה יאות הדבר אלי, ב'עבור הדברים אלו הקדושים ששמעתי מפיו גמרתי בלבי הדבר להעשות כן למען כבוד הבורא ב"ה וב"ש ויתעלה זכרו והי' כל מבקש ה' באמת להעמיק תוכן הדברים עד היכן מגיעים עמוק עמוק ימצאנו והנהגות ישרות ודרכי נועם וקראתי שם הספר נועם אלימלך ע"ש כבוד אבי זלה"ה וע"ש אמירה נעימה כסופה אהובה הנשמע בקהל קדושים... עכל"ק.

ובפי החסידים מקובל שעוד רמז גנוז בה, דהנה בתיבת "נועם" אלימלך רמוז שמו של אחיו הרה"ק ר"ר זושא זי"ע שהוא פירושו של נועם ומתיקות. (כן מובא גם בנועם אליעזר – סקולען, בהקדמה).

אחד שאל את הרה"ק ר' אלעזר בנו של הרר"א מה צוה אביו לפני הסתלקותו, אמר: "דער טאטע איז געווען א מצוה לפני מותו עשרים ושנים שנה, זהו הספר 'נועם אלימלך' שאמר שנים ועשרים שנה קודם הסתלקותו", (ד"ע, א').

הרה"ק ר' אלעזר לא הי' לו מעות להדפיס כל הספר נועם אלימלך, לכן הדפיס קודם הליקוטי שושנה עם אותיות דרבי עקיבא, ואמר ר' אלעזר למה הדפיסם יחד עם האותיות דר"ע, כי אביו הרר"א הי' לו מסירות נפש עבור השי"ת כמו התנא רבי עקיבא ע"ה, ואח"כ הדפיס כשהי' לו מעות הספר נועם אלימלך.

וכידוע כתב רבי אלעזר בראש הספר התנצלות בן המחבר, וכמה מדפיסים השמיטו מהספר נו"א ההתנצלות הנ"ל, וחרה זאת מאד להרה"ק בעל "תפארת שלמה" זי"ע, ואמר הת"ש שזה ההתנצלות חשוב אצלו כחצי ספר נועם אלימלך, כי כתוב שם שאביו הק' הרר"א מסר נפשו על בני ישראל הקדושים לבטל מהם גזירות רעות בתפלתו הנאמנה במסירות נפשו (דברים ערבים, אוצר ישראל).

ידוע שהדפוס הראשון (שנדפס בשנת תקמ"ח בלעמבערג ע"י בניו הקדושים רבי אלעזר ורבי אליעזר ליפא, כמבואר בשער הספר) של הספה"ק נועם אלימלך חשוב מאד, כי התעסקו בהדפסתו רק בני הרר"א ועוד יהודים צדיקים.

הרה"ק ר' נתן אחיו של הר"א, לא נמנה בין החסידים, פ"א נפל על ערש דוי ל"ע וכמעט שהי' כגוסס, ופתאום הוטב לו עד שנתרפא לגמרי, וסיפר שבבית דין של מעלה דנו אותו למיתה, ובא אחיו הר"ר זושא, והספר נועם אלימלך תחת זרועו, ורמז בידו להבי"ד של מעלה שיעזבוהו לנפשו (היינו בזכות שניהם, הוא ואחיו), וכן הוה שהוטב מצבו, ואז נסע לליזענסק, כי רצה להיקבר סמוך להר"א, ושם נפטר ומנוחתו כבוד באהל הר"א, באוהל החיצון (י"ג אורות ח"ב).

סיפר הרה"ח ר' דוד"ל ריישער ז"ל, שפ"א הי' הרה"ח ר' הערש יעקב ריישער ז"ל בשינאווא, והרה"ק בעל הדברי יחזקאל זי"ע אמר אליו ר' הערש יעקב הלא אתם יכולים לספר מעשה לאמיתו, מה זה שאומרים על הפירושים מהספר נועם אלימלך, אמר ר' הערש יעקב, כי רבי יצחק אייזיק מקאלוב זי"ע רצה לעשות פירוש על ספר נועם אלימלך, כמו מסכת בבא קמא, בבא מציעא, בבא בתרא, ואמרו לו מן השמים כמספר המלאכים שנבראו מהתורה ומצוות על רבינו רבי אלימלך זי"ע כל כך פירושים יש על הספר נועם אלימלך (אוצר ישראל).

ובשיח זקנים ח"ב הוסיף שכבר הי' לו פירוש והודיעו לו מן השמים שאין רשאין לגלות כל כך, שרף את החיבור.

הרה"ק ר' ישע' מפשעדבארז זי"ע אמר: שיכול לעשות על שורה אחד מספר נועם אלימלך פירוש מכמה דפים.

פ"א בא אצל הרה"ק הר"ר מענדל'ע מרימאנוב זי"ע אדם גדול אחד, והרר"מ הושיבו על ידו, בין הדברים אמר הגדול להרר"מ שעושה פירוש על הספר נועם אלימלך, וכבר כתב על פרשת בראשית לבדו והפירוש גדול כל כך יותר מכל הספר נועם אלימלך, אמר לו הרר"מ האיך יכולים לעשות חיבורים על נועם אלימלך, "דער גרויסער רבי ר' אלימלך, מלאכים ושרפים פלאגן זיך צו פארשטיין די כוונה פון אשטיקל נועם אלימלך, קאנט איר גיין מאכן א חיבור אויפן נועם אלימלך", ולא הסכים להדפיסו (אוצר ישראל).

החתם סופר זי"ע כשראה את הספר נועם אלימלך (ואז עדיין לא הי' מפורסם כ"כ), אמר: אקעגן אים זענען מיר האלץ האקערס (ויגד יעקב).

וז"ל של הרה"ק מקאמארנא זי"ע בחומש היכל הברכה שמדבר שם באיזה ספרי קבלה ומוסר ללמוד, עי"ש באריכות, ובהמשך דבריו מביא בזה"ל: ובספרי מוסר ספר הקדוש "נועם אלימלך" כולו אור צח צחצחות עמוק עמוק עד למאד אם תיזכו להבין דבר אחד מדבריו,

מקובל בין החסידים שסגולה לכל חולה שלא יהי' ח"ו, לשים מראשותיו של החולה מלמעלה הספר הקדוש "נועם אלימלך" (מעדני מלך).

גם מקובל הסגולה למקשה לילד שתוושע מהרה, להחזיק הספר "נועם אלימלך" דפוס ראשון, כמובא בספר דרך צדיקים שאשת הגאון בעל "שם שמואל" מסאכטשוב זי"ע היתה מקשה לילד, חמיה הגאון בעל "אבני נזר" מסאכטשוב זי"ע חיפש ספר "נועם אלימלך" שיהי' מוכרך בעצמו בלי שום ספר אחר, עד שמצא לשאול את הספר מכורך בעצמו, כי הוא סגולה למהר לידתה, [הנראה מזה כי לאו דווקא דפוס ראשון הוא סגולה, כי בכלל הספה"ק נועם אלימלך" הוא סגולה, וכמובן שדפוס ראשון עאכו"כ] (פרקי דרבי אליעזר).

פ"א בא א' אל הרה"ק ר' מנחם בראדי זי"ע מקאלוב שיתפלל על מקשה לילד, אמר הרה"ק ר"מ להמשמש שיתן לו הנועם אלימלך, א"ל שכבר יש לו נועם אלימלך בבית היולדות, אמר לו הנועם אלימלך שלי אין לך, ס'איז פונעם אלטען קאליווער, ולקח הלה את הספר והלך לבית היולדות כשהגיע לשם אמרו מזל טוב (שיח זקנים ח"ב),

ולסיום כדאי להעתיק מנהגו של רביה"ק זי"ע אם אמנם לא הי' לו שיעור קבוע בספר מיוחד מספרי תלמידי בעשטה"ק זי"ע, רק למד בכל ספרן של צדיקים פעם בזה ופעם בזה, יוצא מהכלל הי' הספה"ק "נועם אלימלך", אשר הי' לו שיעור קבוע בכל מוצאי שב"ק בספר תנא דבי אליהו ובספר הקדוש נועם אלימלך מפרשת השבוע הבא, ושיעורין אלו היו אצלו כחוק ולא יעבור.

תמיכת נכדי הרבי אלימלך

הרה"ק מצאנז הי' אומר בשם רבו הרה"ק מראפשיץ זי"ע שכשיבא משיח צדקנו תהא שאלתו הראשונה לישראל, אם היו מקרבים את נכדי הרר"א, והוסיף הרה"ק מצאנז: אנכי אוכל להשיב שאמנם קירבתי אותם.

הרה"ק מקאלאשיץ זי"ע נתן טעם לשבח על שזו תהא שאלתו הראשונה של משיח, כי ידוע שהרר"א התפלל שצאצאיו יהיו עניים, אבל צדיקים המתיקו שבעקבתא דמשיחא יתפרנסו בכבוד ולפי שזה צריך להתקיים, נמצא שמי שתומך אותם מקרב את הגאולה, ומשיח צדקינו יכיר לו טובה, על כן תהי' זאת שאלתו הראשונה, ועוד, כי ידוע ומפורסם שהרר"א ביטל את חבלי המשיח, ומשיח צדקינו מכיר לו טובה יען הטיב לו והקיל חבליו ויסוריו, ולזאת חפצו עז שימדדו ישראל לצדיק הזה כמדתו וייטיבו לנכדיו, לכן ישאלם אם אמנם קירבו אותם (י"ג אורות ח"א).

כשנשא הרה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע אשה שהיתה נכדת הרר"א, אמר שמקוה שעכשיו יבא משיח כי זוגתו נפלה היא עכשיו בעשירות.

פ"א אמר שאביו הרה"ק מצאנז זי"ע רצה לעשות טובה לנכדי הרר"א אפילו לאחר הסתלקותו, כי לפני חג הפסח נוסעים בעיירות לקבץ מעות לצרכי פסח, ולאחר יו"ט שאז כל המעות לצרכי חג הפסח צריכים עוד הפעם מעות וקשה לנסוע עוד פעם בעיירות לקבץ מעות, לכן בחר להסתלק בכ"ה ניסן לאחר יו"ט, ונוסעים נכדי הרר"א עוד הפעם בהעיירות "אין דאס הייסט מען פאהרט אויף צאנז צום יארצייט" (ולמראה עיינים הוא שנוסעים לצאנז על ההילולא) (אוצר ישראל).

הרה"ק ר' אליעזר מדזיקוב זי"ע אמר פ"א לאביו הרה"ק מראפשיץ זי"ע שראה את הרר"א בחלום, אמר לו אביו כי לא יכול להיות זאת, שאל לאביו למה לא יכול להיות, אמר לו אביו כי לראות את הרר"א צריכים להיות בעל מדריגה, שאל שוב את אביו נו, וואס בין איך א שניידער, אמר לו אביו לא, אבל לראות את הרר"א דארף מען זיין גאר גרויס, ושאל את בנו מה עשה איזה דבר טוב שזכה לראות את הרר"א, אמר, שנתן את הטיליף שלו להרה"ק ר' נפתלי ליזענסקער זי"ע (בן ר' אלעזר) נכד הרר"א, כששמע זאת אביו, אמר, אם כן כבר יכול להיות, אז מען איז מהנה דער רביין ר' אלימלכ"ס א קינד, יכולים לזכות לראות את הרר"א זי"ע (אוצר ישראל).

דבר בעתו

שבת פרה

לקט מדברי קודש מפי צדיקי וקדושי עליון מגדולי קדושי הימים ומגולהי

היום פרשת פרה הוא אצלינו במקום הזאת אפר פרה מטהרת טמאים ומטמאת טהורים, ואיתא בספר הרב דפולנאה שזה רומז למדת גאוה וכו' עיי"ש, לכך צריך האדם קודם קריאת הפ' הנ"ל להיות שפל אצל עצמו וידע שהוא שפל ואז מטהרתו.

(אמרי פנחס)

◆◆◆

מהפטרת פרשת פרה שאינו מדבר כלל מטהרת הטומאות רק מטהרה מהחטאים ועונות, כמו שנאמר וזרקתי עליכם וגו' ומכל גלוליכם אטהר אתכם, ונתתי לכם לב חדש וגו', ואחר כן ביום טהרי אתכם מכל עונותיכם, ומה שייכות הפטרה זו לפרשת פרה, מזה מבואר כמו שאמרנו דעיקר הטהרה בפרה הוא משורש היצר הרע, ומטהר מכל טומאה אף מטומאת מת שהביא הנחש לעולם.

(פרי צדיק)

◆◆◆

בענין טהרת פרה שקבעו לקרות בשבת, כי הנשמה טהורה כמ"ש נשמה שנתת בי טהורה, ועיקר הטומאה הוא רק מחלק הגוף, ולכן בשבת שהוא יומין דנשמתין שהנשמה גובר ביותר על הגוף ונקראת נשמה יתירה, לכן זוכין בו לטהרה.

(שפת אמת)

◆◆◆

איתא מהרב הקדוש איש אלקים ממעזיבוז, שאחר מחיית עמלק נצרך הטהרה, כי מזה שנתאבק עם ההיפוך, הגם שמנצחו ומכניעו, עם כל זה נדבק איזה שמץ ולזה צריכים ליטהר בפרשת פרה אחר הפורים.

(תורת אמת)

◆◆◆

הגה"ק מצאנז זי"ע אמר שמקובל אצלו שלשבת פרשת פרה צריכים לנסוע להצדיק הדור, וכשנסתלק רבו המובהק הגה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע התחיל לנסוע על שב"ק פרשת פרה לחתנו הגה"ק רבי אשר ישעי' מראפשיץ זי"ע, ואחר הסתלקותו נסע על שב"ק פרשת פרה להגה"ק רבי הערש מרימינוב זי"ע.

(כתבי צאנז)

הטעם שקבעו פרשת פרה בשבת, כי קדושת השבת מסייע לטהרה

מה שקבעו פרשת פרה בשבת, נראה כי השבת מסייע לטהרה זו, דאיתא לך אני מגלה טעמי פרה ולאחרים חוקה, דוודאי יש טעם לפרה, רק שמי שטעם טעם חטא אינו יכול להשיג זה הטעם, כי הוא תיקון חטא העגל, שמקודם היו דבוקין בעץ החיים, ועל ידי החטא אינם יכולין להשיג טעמי פרה, ולכן מרע"ה השיג הטעם, **ולכן בשבת שמשה רבינו ע"ה מחזיר לישראל הכתרים של הקדמת נעשה לנשמע, שזוכין לקבל הארה מלוחות הראשונות, יכולין להשיג מעט מטעמי פרה, ולכן מבקשין יגלה לן טעמי, כי בחינת הטעמים שהם למעלה מגופי תורה מתגלין בשבת קודש**, וכפי מה שיכולין להשיג טעמי פרה באין לטהרה.

ועוד, כי הנשמה טהורה כמ"ש נשמה שנתת בי טהורה, ועיקר הטומאה מחלק הגוף, **ולכן בשבת שהוא יומא דנשמתין שהנשמה גובר ביותר על הגוף, ונקראת נשמה יתירה, לכן זוכין בו לטהרה.**

שפת אמת

הגה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע אמר: אם הייתי נוסע לרבי הייתי נוסע על שב"ק פרשת פרה.

(כתבי חסידים)

◆◆◆

הנה בשבת פרשת פרה הקדימו לקרות פרשת פרה לפרשת החודש, שיש בה טהרתן של ישראל כמו שאמרו בגמרא [מגילה כט.], ופי' הענין, דבזמן שאין בית המקדש קיים דבר שפתינו לרצון לפני אדון כל כאילו קיימנו והקרבנו הקרבנות, וגם הפרה בהזאת שלישי ושביעי, ועל ידי קריאתה על כל פנים נטהר טהרה רוחניית לכבוד הרגל הבא עלינו, וזה הרמז איתא בפסוק, וידבר ה' אל משה ואל אהרן זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר, דהיינו שיהיה זמן שדי באמירה לבד, כאשר אין בית המקדש קיים, וזה אשר צוה ה' לאמר.

(עבודת ישראל)

◆◆◆

צריך להאמין שכשם שנטהרים באפר הפרה ממש להקרבת הפסח ממש, כמו כן נטהרים בזמן הזה בקריאת פרשת פרה, כל אחד ואחד לפי בחינתו בקדושה.

(בית אהרן)

◆◆◆

ובחודש אשר אז הוא התחדשות אורות הרגל צריך להקדים הטהרה שהיא אפר פרה, וכמו שאמר המגיד הק' ממעזריטש האיך מחפשים אש באפר, ומרומז להנ"ל שאפר פרה היא הכנה לקבל התלהבות רשפי אש שלהבת השם ואורות הרגל של יו"ט פסח.

(ישמח ישראל)

◆◆◆

בכל שנה קודם ניסן יורד משמים טהרה לנפשות בני ישראל המצפים לטהרה, ולא לחנם קבעו חז"ל לקרות פרשת פרה בשבת זה, רק שיכולין עתה לזכות לטהרה.

(שפת אמת)

◆◆◆

הנה אמרו חז"ל [שבת דף יב.] שבת הוא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא, בשבת קודש זה נמשך רפואה, כי פר"ה הוא אותיות רפ"ה.

(תורת אמת)

שבת פרשת פרה

רוממות מעלת השבת, וגודל סגולת קריאת הפרשה ודרכי הטהרה והתשובה הנרמזין בתוכה

גודל סגולת והשפעת שבת פרה

על ידי שהאדם שומר שבת כהלכתו ונזהר מכל הל"ט מלאכות, על ידי זה (שבת קיח:) כל השומר שבת כהלכתו מוחלים לו, שזוכה לליבון עונות כמו שכתוב (ישעי' א, יח) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו, **ובפרט בשבת זה פרשת פרה שקודם חג הפסח שהוא לטהר טמאים, על ידי שמירת שבת מכל הל"ט מלאכות ישפיע השי"ת רוח טהרה על כל ישראל לטהר אותם מכל הטמאות והחטאים, ויתלבנו כל העוונות בבחינת כשלג ילבינו, שיהיה בכחם לקבל קדושת חג הפסח בכשרות ושינצלו ממשהו חמץ בפסח** (וכו'), כי שמירת שבת מטהרת את האדם מכל התאוות והטומאות, ובפרט בשבתות האלו שקודם פסח (וכו').

ובשבת זה פרשת פרה שהוא לטהר טמאים, נשפע טהרה מכל הטומאות ושמירה מכל החמוצים בפסח, ונתבטלו כל הפ"ר דינים וה' גבורות מנצפ"ך, ונתהפך מפר"ה שהיא פ"ר ה' לאותיות הר"ף, שיהיה בחינת (תהלים לז, ח) **הרף מאף ועזוב חמה,** (אך טוב וחסד ירדפוני כו').

מגן אברהם, פקודי (פ' פרה ד"ה אלה)

סמך דקריאתה מדאורייתא

וידבר ה' כו' זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר, נראה לפרש, מלת לאמר **מורה כדעת האומרים שפרשת פרה מדאורייתא,** ולזה בא הרמז בתורה 'אשר צוה ה' לאמר', שאפי' בזמן הזה שאין לנו בית לעשות פרה כתיקונה **צריך לקרות הפרשה ונשלמה פרים שפתינו, ותהיה אמירת הפרשיות במקום עשית הפרה, וזהו לאמר.**

עבודת ישראל (פרה ד"ה וידבר)

שלך קיימת, אתה עומד ומטהרן

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר, ירצה זאת באמת חק התורה אשר **צוה ה' לאמרו ר"ל שדי באמירה,** על דרך דמצינו במדרש תשא בשעה שקורין פר' שקלים כאלו אתה עומד וזוקף את ראשן שנאמר כי תשא את ראש 'שא' לא נאמר, אלא תשא, והכי נמי אמר **'דבר אל בני ישראל ויקחו'** ילמדו פרשת פרה מלשון (משלי ד, ב) לקח טוב, **'אליך' דייקא כאלו אתה עומד ועשה הפרה, לכן נחשב הקריאה כמעשה והבן.**

ייטב פנים (פ' פרה אות י"ב)

נגאלין בזכות האמונה

צריך להאמין שכשם שנטהרים באפר הפרה ממש להקרבת הפסח ממש, **כמו כן נטהרים בזמן הזה בקריאת פרשת פרה, כל אחד ואחד לפי מדריגתו להארת הפסח,** ולקדושת כל אחד ואחד לפי בחינתו בקדושה.

בית אהרן (ליקוטים, בד"ה בשבת, דף קמ"ד ע"ב)

שבירתן מטהרתן

אנו קורין פרשת פרה לקיים ונשלמה פרים שפתינו, כמו שאמרו ז"ל (מנחות קי.) כל העוסק בפרשת עולה כאלו הקריב עולה, וכמו שהפרה מטהר הטמאים כן קריאת הפרשה מטהר אותנו, וכמו שהפרה מטמא טהורים **כן בקריאת הפרשה נזדככה נפשותינו, עד שאנו מרגישים ונתוודע לנו איך נתרחקנו מהשי"ת ונטמאו נפשותינו מרוב עוונינו,** ובפרט חטאת נעורים אשר מי יאמר זכיתי לבבי טהרתי מעונותי, וממילא משיגים אנו רוח טהרה ע"י לב נשבר ונדכה. ומשום הכי אמרינן בגמרא שמהראוי היה להקדים פרשת החדש לפרשת פרה,

ומפני מה הקדמוה פרשת פרה מפני שהיא טהרתן של ישראל, וע"י קריאת הפרשה נטהרו נפשותינו, ונזכה לעשות כל המצות התלוים בחדש ניסן בקדושה וטהרה.

בית יעקב (ד' פרשיות, דף ל"ג ע"ג)

שלך קיימת – התורה המטהרת

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמור וכו' ויקחו אליך פרה וכו', איתא במדרש רבה אמר ר' יוסי ברבי חנינא רמז שכל הפרות בטילות ושלך קיימת וכו', לבאר הענין ובו יבואר גם כן תיבת לאמור, דאיתא בגמרא (ברכות טז.) על פסוק כנחלים נטוי וכו' כאהלים נטע, מה ענין אהלים אצל נחלים אלא לומר לך מה נחלים מביאין את האדם מידי טומאה לידי טהרה אף אהלים מביאין את האדם לידי טהרה ע"כ, והנה הפרה שצוה הקב"ה ליקח הוא רק לטהר את האדם מטומאתו, וזה היה בזמן המקדש, **אבל עתה בעונותינו הרבים שחרב בית המקדש אין לנו טהרה אלא כשאנו לומדים ועוסקים בתורת פרה ובמצותיה על ידי זה אנו נטהרין, וזה פירוש הפסוק זאת חקת דהיינו מצות פרה שהיא חקה והיא כדי לטהר, התורה אשר צוה ה' לאמר ר"ל שתאמרו ותעסקו בתורת ה' הוא גם כן מטהר.** וזה שקאמר המדרש הנ"ל ויקחו אליך רמז שכל הפרות בטלות ושלך קיימת, **ר"ל אפילו בזמן הזה שאין לנו פרה, שלך קיימת פי' שלך היינו התורה שנקרא על שמך,** כמשה"כ (מלאכי ג, כב) 'תורת משה עבדי', **ועל ידי תורתך שיתעסקו יוטהרו כנ"ל.**

מאור ושמש (פ' חקת ד"ה א"י)

דרך תשובה

ושרף את הפרה לעיניו (במדבר יט, ה) ר"ל כי כתיב 'כפרה סוררה היתה בית ישראל' (הושע ד, טז), **'וישרוף'** זה בתשובה, **'לעיניו' ר"ל שיתחרט ויאמר איך עברתי עבירה בחדרי חדרים ואמרתי מי רואני ומי יודיעני, הלא הקב"ה מלא כל הארץ כבודו ועיני ה' משוטטות בכל הארץ,** כמו שהתנצל דוד המלך ע"ה (תהלים נא, ו) **'והרע בעיניך עשיתי',** וכמו שאמר החכם 'אל תמרה את אדניך והוא רואה אותך', **'את עורה כו' על פרשה ישרוף',** פירשה אותיות פר"ש י"ה, ר"ל מה שפירש מהקב"ה, **'ישרוף'** בתשובה וחרטה כל אחד כפי מדרגתו או בתעניות או במקואות או בבכיה, ונוכל לומר שזהו הפירוש **'ושרף הפרה לעיניו'** שיבכה בעיניו על עונותיו, **'ולקח הכהן עץ ארז ואזוב ושני תולעת',** עץ ארז רמז להקב"ה, כמו שהארז גבוה מכל האילנות כך הקב"ה גבוה על הכל, ואזוב רומז על הצדיק הנאצל מהקב"ה כאילן הקטן שנתפשט מאילן גדול, ושני תולעת רמז שיקשור את עצמו להצדיקים, ועל ידם יוכל לקשור את עצמו להבורא ב"ה וב"ש, **'וכבס בגדיו הכהן' ר"ל** כשהצדיק מוכיח את העם ומקרב את עצמו להם ממש לא ימלט שבאפס מה נדבק בו מהלכלוך וסרחון עונות שלהם, כמו שהמשיל אדמו"ר זצ"ל למי שמוציא זבל לשוק אפי' יעשה כל תחבולות שבעולם לא יועיל שלא ידבק בו מעט מן הזבל, ולכך צריך הצדיק כיבוס, וזה פירוש **'לטהר טמאים לטמא טהורים באומר קדוש',** ר"ל כשהצדיק אומר דברים קדושים אזי מטהר טמאים שהעם עושים תשובה ומטהרין את עצמם מעונות ופשעים, ומטמא טהורים דהיינו הצדיק את עצמו.

עבודת ישראל (פ' פרה ד"ה א"י)

לטמא טהורים באומר קדוש

לטהר טמאים לטמא טהורים, רמז **שעל ידי שהצדיק הקדוש האמיתי שהוא בעיניו כטמא ח"ו, והוא מטהר עצמו בכל פעם יותר ויותר כנ"ל, עד שעולה למדרינה העליונה בגודל הקדושה, וזהו 'לטהר טמאים', על ידי זה 'לטמא טהורים'** מפיל טומאה ועצבות על אותן שהם בעיניהם בטהורים כבר ואין חסר להם מאומה, ובאמת עדיין הם בחוץ עומדים עם ראשם ורובם ועודם בטומאתם, **הצדיק מפיל עליהם חשכות ועצבות שיהיה נראה להם האמת, שעדיין לא פעלו כלום ולא פסעו עדיין אף פסיעה אחת בעבודת השי"ת ב"ה, ועל ידי זה יתחזקו באמונה לבא אל האמת אמן.**

באר משה (פ' פרה ד"ה לטהר)

טהרה, קדושת הדיבור, בטחון וענוה

לטהר טמאים וכו' באומר קדוש, היינו כל מי שירצה לטהר את עצמו, **מוכרח לקבל עליו להיות דבוריו קדושים, כי כל זה אחוז במאמרים ודבורים קדושים.** וגם כן צריך לאחוז במדת **בטחון והכנעה ושפלות,** כי קשורים זה בזה [וכו'].

בארת המים (בד"ה ופ"א, דף כ"ב ע"ב)

לא אחד, 'איין מאל ניין'

מי יתן טהור מטמא לא אחד (איוב יד, ד). על ידי החלטה חזקה וקיימת אחת ולתמיד, **'לא אחד', "איין מאל ניין", לא אשמע בקול היצר הרע עבור כל מחיר שבעולם, אפילו אם יוכיח ויראה לי כל מיני היתרים על זה, לא אשנה אף פעם החלטתי, בכח זה מסוגל אדם להתהפך**

'**מטמא לטהור**', ובלבד שלא יהיה כאותו שיכור שהחליט לא לשתות יין שרף מהיום והלאה, ואמנם הרבה פעמים גברה בו התאוה והתחשק לו מאד לשתות יי"ש, ואף התחיל כבר ללכת לבית משתה היין, אבל התגבר על יצרו וחזר בו, אולם אחרי שעמד בנסיון הרבה פעמים חשב לעצמו, אחרי גבורה כזאת כבר ראוי אני וזכאי לקבל כוס יי"ש, ומיד אחרי ששתה פעם אחת חזר לסורו ולשכרותו עוד ביתר שאת, ההחלטה צריכה להיות תקיפה ועצומה כברזל, לא אחד, בשום אופן לא, ואז היא מתקיימת.

דברי שמואל (פרה, ד"ה מי)

נשפע טהרה מעין הקדושה העתידה

"קבעו חכמינו ז"ל לקרות פרשת פרה קודם ניסן, כי כמו שיורד בניסן התחדשות לבני ישראל, כמו כן יורד מקודם טהרה לנפשות בני ישראל, כי הכל מאתו ית', ובימים אלו שכל בני ישראל טיהרו עצמם קודם הבאת קרבן פסח מסוגלים הימים בעצמם למצוא רוח טהרה. ופרשה זו של דין טהרת מת, המייגעים בה יכולין לבוא לטהרה, וכתיב (יחזקאל לו כב) 'וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם' כו', ומאחר שבניסן עתידין ליגאל (ר"ה יא.), **ממילא בודאי מקודם הגאולה יתן השי"ת רוח טהרה בלבות בני ישראל, לכן מסוגלים אלה הימים שהיה בהם הטהרה ושיהיה בהם הטהרה למצוא בהם גם עתה לב טהור, כי כל עניני הקדושה נשאר מהם ברכה לאחריה, ולפניה ג"כ יכולין להרגיש מעין הקודשה העתידה להיות אז".**

שפת אמת (תרמ"ז)

הכנה לפסח, סור מרע ועשה טוב

פרשת פרה קודם לפרשת החודש כסדר סור מרע ועשה טוב, "הפוסקים הביאו דברי הירושלמי (מגילה פ"ג ה"ה): מפני מה אין מפסיקין בין פרשת פרה לפרשת החדש, משום דבדין הוא שיקדים פרשת החדש לפרשת פרה, שהרי באחד בניסן הוקם המשכן ובשני נשרפה הפרה, אלא שהקדימוה מפני שהיא טהרתן של ישראל, [וכיון שכן, אין ראוי להפסיק בין פרה להחדש, כדי שלא תקדים כ"כ, מאחר שהיתה ראוי' להיות מאוחרת]. וי"ל הענין בדברי הירושלמי בפשטות, על דרך שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים לד, טו) '**סור מרע ועשה טוב**', **דבתחילה צריך האדם לטהר אבריו וגופו ואחר כך להתקדש במעשה המצות.** והנה **חודש מרמז על מעשה המצות,** ע"ד ששמעתי ממו"ח הרה"ק [מהרי"ד מבעלזא] זללה"ה בביאור דברי המדרש (ויק"ר כט, ו) על הפסוק (שם פא, ד) 'תקעו בחדש שופר', '**בחדש' בחדש זה תחדשו מעשיכם, 'שופר' בחודש הזה שפרו מעשיכם וכו'**, דבימים הללו, בימי תשרי, ישראל מוסיפים אומץ בקדושה ומחדשים מעשים טובים, וכשבא חג הסוכות זמן שמחתינו שאז היא בחינת תשובה מאהבה הזדונות נעשין כזכיות, וכמו שמפורסם דברי הה"ק מבארדיטשוב זי"ע (קדושת לוי, האזינו) על דברי המדרש (תנחומא, אמור); ראשון לחשבון עונות. וזהו שאמר המדרש: 'בחדש זה תחדשו מעשיכם', זהו בימי היראה שישראל מוסיפין אומץ ומתחדשים בעבודת השי"ת, 'בחדש הזה שפרו מעשיכם', זהו בחג הסוכות שעושים תשובה מאהבה, ומשפרים למפרע המעשים שמהזדונות נעשו זכיות, והאריך עד בביאור סיום המדרש, ואכ"מ. הרי דחודש מרמז על חידוש המעשים כנדרש במדרש הנ"ל. **ולכן פרה שבאה לטהרתן של ישראל הקדימוה לפרשת החודש שבא על חידוש מעשים, כסדר הפסוק סור מרע ועשה טוב".**

שארית לפינחס להרה"ק ר"פ מאוסטילא זי"ע

(הו' מכון משכנות יעקב ש. סקווירא נ"י. תשנ"ה)

הגבהות מטהרת טמאים וכו'

כבר נודע מה שאמר הבעש"ט ז"ל ששאלוהו על ענין פרה אדומה היכן היא רמוזה לבא מזה לעבודת השי"ת תמיד שכל המצות הן נצחיות בשכל, אף שבפועל הם בזמן ובמעשה, בשכל הם תמיד נצחיים, כי התורה הוא אלקותו, ואלקותו היא נצחיות, כמו שכתבו כל תלמידי הבעש"ט בשמו שכל התורה צריכה להמצא תמיד בכל זמן בדרך חכמה ושכל, שיש ללמוד מכל מצוה רמיזתה. ושאלוהו על פרה אדומה שמטהרת הטמאים ומטמאת הטהורים. **והשיב שזה ענין הגבהות, שמתחלה אם האדם מתנהג בדרך לא טוב ורחוק מהשי"ת, התחלת תיקונו הוא מצד הגבהות ושלא לשמה,** כמו להתפארות, או עולם הבא שזהו ג"כ גבהות נסתר, שחושב שראוי שישלם לו הקב"ה שכר על מעשיו, וחושב א"ע שעושה איזה דבר למענו, ובאמת שמצדינו בלתי כח הבורא מה אנו, והיאך יתכן לקבל שכר. רק מתחלה א"א לבוא לזה, וח"ו ישאר בחיצוניות (אם לא יקח עכ"פ מן הבא בידו), **והותר** לו לאחוז בגבהות והתפארות, ויעשה שלא לשמה. ומתוך שלא לשמה יבא לשמה, ובלשמה צריך להיות זך מכל סיג גבהות, כי אם יתערב בלשמה פניה מצד הגבהות, תפסול העבודה. **נמצא הגבהות מטהרת הטמאים הרחוקים מהשי"ת, ומטמא את הטהורים שנתקרבו כבר להשי"ת, שח"ו אם יתערב בם גבהות מתועב לפני ה'.**

יושר דברי אמת

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור כ"ק אדמו"ר מראחמיסטריווקא שליט"א, מוומסב"ג בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

מוצש"ק פרשת תצוה תשפ"ד לפ"ק

רבינו: איך הער אז איר באזעצט אייך אין וויליאמסבורג, יא?

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: דערווייל פארט מען אהין אויף שבתים.

רבינו: זאל זיין מיט הצלחה, יהא בואו לברכה, מיט סייעתא דשמיא.

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: ס'איז דא היימישע אידן דארט, ס'האט זיך אזוי געפירט.

והציל את בניו וחתניו שנתלוו אתו

רבינו: דער טאטע ז"ל האט געהאט א שוואגער ר' יוחנן (חדב"נ מרן העצי חיים ז"ל), ער איז אויך געווען א ראחמיסטריווקער אייניקל, רבי פיניעלע'ס א זוהן.[1]

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: כ'מיין אז ער פלעגט אסאך רעדן פון אים, ער פלעגט אמאל טרעפן מיין טאטע (האדמו"ר מראחמיסטריווקא ז"ל בעל אמרות טהורות), אסאך מאל. אלץ האט ער געפלעגט רעדן פון רבי פיניעלע.

רבינו: יא, דער טאטע איז זייער שטארק נתפעל געווארן פון אים, ער האט אים געזעהן ווען מ'האט אויפגענומען דעם זוהן ר' יוחנן – דעם טאטנ'ס שוואגער – אלס רב אין א שטעטל מוזשאי,[2] ס'איז געווען זומער, און רבי פינעלע איז געקומען אהין קיין מוזשאי, און צוויי וואכן איז ער געווען דארטן, פרשת קרח און פרשת חוקת, און דער טאטע איז אויך געווען די צוויי וואכן אין מוזשאי, האט דער טאטע פארציילט אז רבי פיניעלע איז געזיצן אין טלית און תפילין יעדן טאג ביז פארנאכט'ס מיט די רבינו תם'ס תפילין און געלערנט, ער האט נישט טוען גארנישט ביז פארנאכט'ס.[3]

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: מ'האט אים נישט אויסגעלערנט צו עסן,... זיין טאטע האט אויך גארנישט געגעסן.

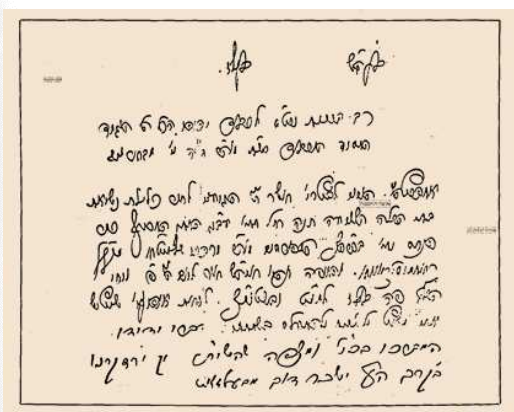
זיין טאטע רבי מאטעלע ראחמיסטריווקער איז געווען א חידוש, ער האט געפלעגט צו פאסטן שובבי"ם משבת

---

1 הגה"ק רבי פנחס טווערסקי ז"ל מאוסטילא, בנו של הגה"ק רבי מאטעלע מראחמיסטריווקא ז"ל וחתן הגה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא ז"ל.

2 קיבל רבנות זו מכ"ק דודו מרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל.

3 רצו"פ מכתב מהמהרי"ד מבעלזא בו הוא מזמין את רבי משה מבארנוב ז"ל שיבא להשתתף בשמחת נישואי בתו עם הרה"ק מאוסטילא ז"ל:

בעזה"ש

בעלז

רב ברכות וכט"ס לכבוד ידידי ה'... ה' הנגיד החסיד הנכבד כש"ת מוה"ר משה נ"י מבארניב

אחדש"ה, הנני לבשרו אשר ת"ל הגיענני לתור כלילת נשיאות בתי הכלה הצנועה חנה רחל תחי' עב"ג החתן החריף כמר פנחס יחי' בהרה"צ המפורסים מוה"ר מרדכי שליט"א מק"ק ראחמיסטריווקא. והחופה תהי' איה"ש אור ליום ה' פ' ויחי הבע"ל פה בעלז למז"ט ובשטוב"צ. לזאת אחיעו שישיש אתי משוש ולשמוח ולהתעלס בשמחתי.

דברי ידידו המברכו בכ"ט ומצפה שהשי"ת... ירם קרנו בקרב הק' ישכר דוב מבעלזא

לשבת, ער האט נישט געמאכט קיין הבדלה, ער האט יוצא געווען מיט איינעם, און די קומענדיגע מאל וואס ער האט געגעסן עפעס איז געווען ביי קידוש, א גאנצע וואך האט ער גארנישט געגעסן. און ער איז נישט געווען שוואך, ער האט עס דערהויבן.[4]

רבינו: רבי מאטעלע איז ארויף געגאנגען קיין ארץ ישראל אין די ס' יארן.

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: יא, אום תרס"ו.[5]

רבינו: ער האט געכאפט שלעק פון די רוצחים ווען ער איז אהיים געקומען פונעם כותל. און ער איז שוין אזוי אפגעלעגן ביז ווען ער איז נסתלק געווארן.

דאס איז שוין געווען בערך אין יאר תר"פ.

רבינו: יא, חודש אייר תר"פ איז ער אוועק.[6]

---

4 עיי' בס' בפקודיך אשיחה (עמ' קכ"ב) שסיפר כ"ק האדמו"ר מסקוירא ז"ל שחו"ע הרה"ק ר' מרדכי מראחמיסטריווקא ז"ל שידוע שהיה מתענה הרבה, דרכו היה להתענות בכל שנה שני שבועות משבת לשבת, שבוע ראשון של שובבי"ם ושבוע האחרון, וכשחל עשרת ימי תשובה להיות שבוע שלימה בלי הפסק של שבת התענה כל השבוע עד ערב יום הכיפורים, ובאותם פעמים שהיה מתענה משבת לשבת לא היה ניכר כלל עליו שמתענה, אלא כשהיה נכנס ערב שבת לתפלת מנחה היה נראה בריא ושלם כאדם הבא מסעודת שלמה בשעתו, פניו היו מוצהבים, וקומתו היתה עליו כאדם בעל כח.

וסיפר, שהיה אדם אחר בעירו של הרה"ק ר' מרדכי'לע ז"ל שגם כן רצה לעשות כמעשהו ולהתענות משבת לשבת, שלשה ימים הראשונים עברו עליו כמעשה, אך כאשר הגיע יום רביעי לא נשאר בו כח, וכבר התגלגל תחת הספסלים מחמת צער הרעב.

5 עיי' בס' ביתו נאוה קודש (עמ' תקנ"ז) שהגה"צ אב"ד בילגורייא ז"ל סיפר כי גיסו רבי פינעלע מאוסטילא הי"ד נסע לארץ ישראל בשנת תרע"ד, בכדי לבקר את אביו [שעלה בשנת תרס"ו בערך והתיישב בירושלים], ובשובו חזרה לחו"ל שאלו חותנו כ"ק מרן הק' מהרי"ד ז"ל מבעלוא, והתעניין כיצד עבר עליו יו"ט פסח בארץ ישראל, ובין השאר סיפר הצדיק מאוסטילא שערך את הסדר בליל יו"ט שני של גליות בפרהסיא, כלומר בנוכחותם של כמה מאנשי ירושלים שבאו בצל קורתו, נענה חמיו בניחות תוכחה ואמר: מפני כבודה של ארץ ישראל אין ראוי שלא לעשות כן.

אגב, עיין בס' בית הכנסת שבבעלוא (עמ' צ"ו) שהרה"ק רבי מרדכי'לע נסע להיפרד ממחותנו המהרי"ד מבעלוא ז"ל לפני נסיעתו לארה"ק. - ומסופר שם: בעת שבא הרה"ק ר' מרדכי מרחמיסטריווקא ז"ל להיפרד ממחותנו כ"ק מרן מהרי"ד ז"ל טרם נסעו לארה"ק, ליווה אותו מרן עד עלייתו לעגלה שעמדה סמוך לבית הכנסת, ומרן עמד כשדגלו הא' על מדריגת העגלה, ורגלו השני' על הארץ, והראה לו מרן על ה'משיח'ס טיהר', ואמר לו, מחותן, אתם רואים הדלת הזה, משיח וועט אריבערגיין דורך די טיהר, והוסיף מרן לומר: זקיני ז"ל אמר שדרכו של משיח יהי' דרך בארדיטשוב, ולכבודי יסטה מדרכו ויעבור דרך בעלוא, ע"ש.

---

6 להלן תמונה מחלק ממציבתו המקורית המונחת כהיום באוהל ראחמיסטריווקא בהר הזיתים:

ומן הענין לציין מעשה פלא שמובא בהגדה של פסח פרי אהרן (מהג"ר אהרן בערנשטיין ז"ל ראש ישיבת חיי עולם בירושת"ו) ששמע מאביו הג"ר ירוחם פישל ז"ל שהיה מהחברא קדישא בירושת"ו, שהוא נקרא לבוא אצל הרה"ק ר' מרדכי מרחמסטריווקא ז"ל לפני הסתלקותו, על מנת להסדיר את הענינים לאחר מכן, והראה לו הצדיק גחלת כבויה ועליה עשבים [והיתה הגחלת בתוך עץ זית מיוחדת שהוא הקדוש ז"ל בנה בהיותו אמן יד כידוע], וביקש מאאמו"ר הגרי"פ שישלח את הגחלת הנ"ל לבנו הרה"ק רבי פנחס מאוסטילא הי"ד שהיה בחו"ל.

וסיפר לו הצדיק מה טיבה של גחלת זו, בהאניפולי היה אדם רע מעלליים מרושע ועשה צרות גדולות, והרבי ר' זושא ז"ל הרחיקו מעל פניו, ופעם נכנסו הרהורי תשובה בלבו, ובא אל הרבי ר' זושא לבקש על נפשו, ולא אבה לשמוע לו, והיה עומד מאחורי ביתו של הרבי ר' זושא והתפלל בעד נפשו, עד שנכמרו רחמיה של בתו של הרבי, ונכנסה אליו והביעה תמיהתה, כלום נעלו ח"ו שערי תשובה מאדם מישראל, נענה הרבי ר' זושא, כאשר יצמח על גחלת זו (שעמדה על השולחן כדי להדליק ממנו הלולקע) עשב, אזי תתקבל תשובתו.

כשמוע האיש את הדברים, גדל יגונו שבעתים והחל בפחי נפש בוכה וצועק מהמיית לבבו, כי רוצה באמת לחזור בתשובה שלימה, ומירר בבכי רב, וראה זה פלא החל לצמוח עשבים על הגחלת.

ועברה הגחלת הזו בירושה לחתנו של הרבי ר' זושא הרה"ק ר' ישראל אברהם מטשארני-אוסטראה ז"ל, וממנו לחתנו הרה"ק ר' דוד מטאלנא ז"ל, וממנו לחתנו הרה"ק ר' מאטעלי מראחמסטריווקא ז"ל, ועתה הוא הורה לשלוח לבנו הרה"צ ר' פיניאלע ז"ל. ואכן הגרי"פ שלחו להנ"ל, וכאשר עלה הכורת ר"ל והרה"ק ר' פנחס נהרג על קדה"ש הי"ד, גם גחלת זו נאבדה.

ער איז געווען א ברודער מיט רבי וועלווועלע ראחמיסטריווקער, וואס ער האט אויך געווואוינט אין ארץ ישראל.

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: יא, ער איז שוין געקומען שפעטער אין די צ' יארן. מ'האט שוין נישט געקענט בלייבן דעמאלטם דארט אין רוסלאנד.[7]

רבינו: ס'איז געווען זייער שווערע זמנים, מ'האט גע'הרג'ט אידן, ס'איז געווען א קריג דארט אין די פ' יארן. ס'איז געווען זייער שווער דארט אין רוסלאנד.

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: אפילו ווען ער איז שוין אווען געגאנגן פון דארט, דער זיידע, האט ער זיך געוואלגערט פון שטעט צו שטעט, ביז ווען ער האט געקענט אנקומען קיין ארץ ישראל.

רבינו: אין די קליינע שטעטלעך איז געווען געפערליך, אין די גרעסערע איז געווען אביסל בעסער.

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: ער איז טאקע אנטלאפן פון ראחמיסטריווקא, ס'איז געווען א קליין שטעטל.

רבינו: יא, אין די קליינע שטעטלעך איז נאך געווען ערגער, ס'איז ממש הפקר געווען. מ'האט געהרג'ט אידן.

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: מ'האט בארואבעווען אלעם, מ'האט אלעם צומזיק'ט.

רבינו: ס'איז געווען הפקר, יעדער גוי האט געקענט טוהן וואס מ'האט געוואלט.

דאס איז געווען ווען מ'האט אראפ געווארן דעם צאר, במילא איז געווען הפקר דארט[8], ס'איז געווארן א מלחמה די וויסע מיט די רויטע, אזוי האבן געהייסן די צוויי פארטייען, זיי האבן זיך ארום געשלאגן, די רויטע האבן געזיגט, און ס'איז געווארן ערגער, די רויטע זענען געווען די קאמוניסטן, די בולשעוויקן, אוי האט עס געברענגט צרות נאכדעם.[9]

---

7 להלן מודעה מבואו של הרה"ק רבי זאב מראחמיסטריווקא לארה"ק בשנת תרצ"ד:

8 עיי' בס' בחצרות בית ה' (עמ' נ"ט) שבשנת תר"פ נתפס האדמו"ר רבי יוחנן מראחמיסטריווקא (אחיו של רבי מאטל הנ"ל שאחר"כ עלה לירושלים) במהלך הפאגראמען ונתלה על עץ, וברגע האחרון עבר שם נער צעיר שצעק לעבר הפורעים שה"אדומים" (הבולשביקים) מגיעים, והפורעים נסו על נפשם, ורוקח א' שהתגורר בסמיכות מקום הוריד את הנער המעולף מחבל התליה וטיפל בו, עד ששבה אליו הכרתו.

9 הנה כידוע שביום המר ותשעה באב בשנת תרע"ד פרצה מלחמת העולם הראשונה, פלישתו של צבא דייטשלאנד לרוסיא הטיל אימה על כולם, הניזוקים הראשונים היו כמו תמיד היהודים, שמועות זדוניות שהופצו האומרות כי היהודים מרגלים עבור הדייטשן, גרמו לכך שהרוס'ן לקחו למאסר כ'משכון' את מנהיגי היהודים הגרים שם, זאת כדי שהיהודים לא יגלו לאויב על מיקום מחנות הצבא של הרוס'ן, ואז ברחו הרבה צדיקים ממדינת רוסיא, וכגון הרה"ק הרש"ב (חודש חשון תרע"ו) לעיר ראסטוב.

ומלחמת העולם הראשונה גררה בעקבותיה בשנת תרע"ז את מלחמת האזרחים, ואז הקאמוניסטן הרימו את נס המרד נגד שלטון הצאר, בחורף של אותה שנה הופל שלטונו של הצאר (הנקרא - מהפיכת פעברואר) כאשר המורדים רצחו את כל משפחת הצאר ולא הותירו ממנה נפש חיה במיתות משונות רח"ל, ואז הוקם שלטון דעמאקראטיע זמנית, שלטון זה לא החזיק מעמד זמן רב, ובתחילת חורף תרע"ח עבר השלטון לידי הקאמוניסטן (הנקרא - מהפכת אוקטאבער).

הקומוניסטים השלימו את המהפכה רק בחורף שנת תרפ"א, ועד אז היתה רוסיא לשדה קרב מלחמות האזרחים בין ה'אדומים' ללבנים', והיו פרעות ורציחות כל היום, גם צבא דייטשלאנד עדיין הסתובב ברוסיא וכבש חלקי מדינה, ונוצח במחוזות אחרים, בוקה ומבוקה ומבולקה חרב איש ברעהו, ואז יהודים רבים קיפחו את חייהם בקרבות ופרעות אלו.

וכאמור עם השתלטות בולשעוויקן על רוסיא בשלהי מלחמת העולם הראשונה נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השיעבוד כאשר בתחילת שלטונם היו כנופיות החיילים של הצאר "פטלורא" ו"דינקין" כן היה שמם של ראשי הכנופיות ימ"ש, הידועים בשמם ה"באנדעס", זוערעים הרס וחורבן ברוסיא, כשמטרתם להחזיר את הצאר לשלטון שהודח זה לא מכבר (בשנת תרע"ז) ע"י הבולשעוויקן, מובן מאליו שהיהודים היו הקרבן הראשון בזוועות אלו, כשהחיילים הרוצחים תחת להלחם בבולשעוויקן פרקו את זעמם על היהודים, ובכל מקום בואם ראשית מלאכתם היתה הרג היהודים ורציחתם, כשהרציחות התנהלו תחת ההכרזה "הכה את היהודים והצל את רוסיא", והיתה עת צרה גדולה ליעקב.

אבער אפילו בעפאר איז אויך נאך געווען, דער צאר האט געזוכט אונטער צו דרוקן די אידן, ער האט געזאגט 'שלאג דעם איד און ראטעווע רוסלאנד'. די אידן זענען אלץ שולדיג געווען... אזא שפרעך ווארט האבן זיי געהאט.[10]

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: דעם איד האט מען אלץ פיינט געהאט. זייט הר סיני, שמשם ירדה שנאה לאומות העולם עליו (שבת פט.)...

רבינו: אלע יארן האבן אידן זיך אפגעליטן דארט, גזירות משונות איז געווען. די אידן וואס האבן געווואוינט אין עסטרייך, אונטער דעם עסטרייכישער קייסער, זיי האבן געהאט אינגאנצן אן אנדערער מין לעבן.

ס'איז דא אפילו אין ייטב פנים א דרשה (לי"ג מידות אות ד), ווען ער רעדט דערפון, ער זאגט נישט ארוים דעם נאמען, אבער ער מיינט רוסלאנד, ער רעדט פון 'המדינה הרחוקה' וואס מ'איז גוזר גזירות אויף אידן ל"ע.[11]

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: ער האט מעורר געווען אידן וועגן דעם.

רבינו: יא, מ'זאל מתפלל זיין אין די חיליגע טעג.

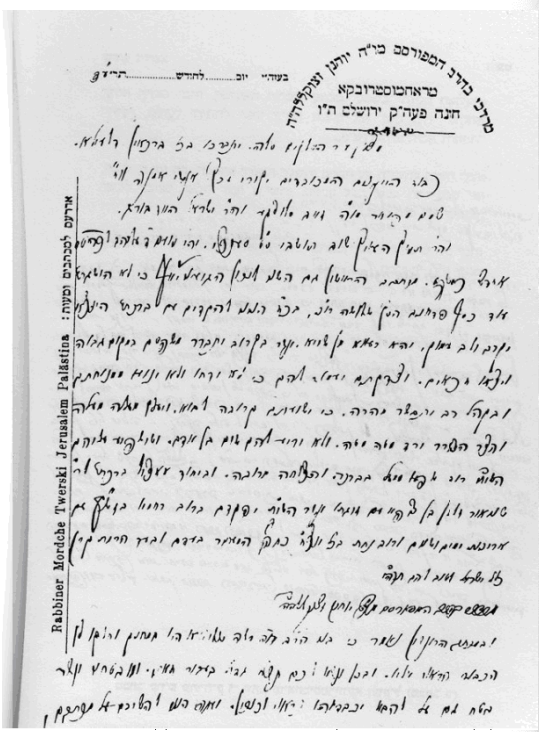
ס'איז אמאל געווען א סעודת ראש חודש האט דער זיידע רבי מאטעלע הארנאסטייפלער ז"ל געזאגט מ'זאל מאכן א מאכל לכבוד ראש חודש, איז געווען א מאכל אזעלכע קליינע רינדעלעכיגע שטיקלעך פון פלייש – אויף ענגליש הייסט עס מיעט–באל'ס – אינדערהיים האט מען עס ערופן "קאָהלן". ער האט געזאגט א וועלטל: 'מ'זאל מאכן לכבוד ראש חודש 'קאָהלן', ווייל דער קייסער האט ליעב 'קאָהלן'... יענעם טאג האט מען געשאפן דעם קייסער...!.

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: אז ער זאגט אז דער קייסער האט ליעב 'קאָהלן', האט מען געגעבן פארן קייסער 'קאָהלן'....

רבינו: ס'איז געווען א משונה'דיגע גזירה אויף די רבי'ם, די טשערנאבלער רבי'ם האבן געהאט א גרויסן איינפלוס (השפעה) אין אוקריינא, און די רעגירונג האט זיי זייער גע'רודפ'ט, ס'איז געווען שטארק רשעות'דיג, דער צאר האט ארוים געגעבן א גזירה אז זיי טארן נישט ארום פארן נאר מיט ערלויבענישׂ, מ'האט זיי געזרופן 'צאדיקאוו',[12] און

---

10 להלן מכתב קודש מהרה"ק רבי מרדכי מראחמיסטריווקא בהיותו בירושת"ו:

11 וזל"ק ב'ייטב פנים' שם: "וזהו שאמר 'ועתה' דייקא 'חרב בית המקדש' כו' כי 'ולא ישראל במעמדו', ר"ל שאינם במעמדו ומצבו העבר ואינם משתוקקים להחזיר להם העטרות והמשכנות שניטלו מהם, כי אם נוטים אחרי ההבל ויהבלו בהבלי עוה"ז והולכים במלבושי עכו"ם, ובפרט המדינה הרחוקה אשר כופין אותן לשנות מלבושיהם וגימוס היהודיים ח"ו, אוי לעיניים שכך רואות ואזניים שכך שומעות".

וע"ע שם (אבני זכרון לר"ח אות סה): "על כן שומו נא לבבכם אל תוקף הגלות והשיעבוד בדברים הנוגעים לנפש, צרות האחרונות משכחות את הראשונים וכח הסט"א הולך וגובר לאבד את היהודים בענין הדת, כי הרבה נפשות כשרות אשר נלכדו ברשת זו טמנו בעת המלוקח באדם, ומאשר נגזר במדינה אחרת להקיף פאת הראש ולשנות המלבושים וכיוצא בזה. אוי לנו מתוקף הגלות ומחורבן ביהמ"ק זה יותר מח"י מאות שנה" יעו"ש .

12 כן היו נקראים הצדיקים בפי הצוררים ממלכות רוסלאנד, שהציקו את הצדיקים המפורסמים אשר היו להם השפעה על עדת החסידים.

הגזירה 'צאדיקאוו' עצמה היתה על ראש צדיקי בית טשערנאביל האמורים לעיל בשנת תר"כ. מני אז, ובמשך שלושים שנה, עד שנת תר"ן בערך, עמדה הגזירה במלוא תוקפה על החצרות מגזע הקודש דטשערנאביל.

הגזירה, "גזירת צדיקאוו", קבעה כי חייבת להיות ביקורת תמידית מטעם נציגי השלטון על כל אורחותיהם של הצדיקים הללו מגזע הקודש טוועריסקי, והמפקד-המושל העליון של מחוז קיעוו שהי' מתקרי "גאבערנאטור", כותב במכתב: "בעצם היינו צריכים לשלוח את כל הצדיקים מכל המחוז בכדי להמעיט את השפעתם על ההמונים, אך עצה זו לא מועילה, כפי שכבר הוכח בפרשת הצדיק פרידמאן מריישין, שמעת אשר הוכרח לעזוב את הארץ גדלה השפעתו הרבה יותר"...

מ׳האט זיי נישט געלאזט אזוי גרינג פארן, מ׳קען עס היינט נישט פארשטיין, מ׳האט נישט געקענט ארויס פארן, מ׳האט געדארפט האבן א ערלויבעניש צו פארן.

האדמו״ר מראחמיסטריווקא: און נאכדעם איז געווען זייער שווער, א גאנץ עסק... מ׳האט יא באקומען, צי נישט באקומען.

אפילו צו די התונות פון די אייניקלעך האט מען נישט געקענט פארן.

אזוי פלעגן זיי ארום פארן מהזק זיין די אידן אין די דערפלעך און שטעטלעך.

רבינו: לעצטענס האט מען געעפנט די ארכיוון פון די רעגירונג אין רוסלאנד, און ס׳איז נתגלה געווארן די אלע פרטים פון די נסיעה וועז דער בעלזער רב רבי יהושע׳לע איז געפארן קיין רוסלאנד, ער איז געפארן קיין טשערנאביל, צוויי קינדער האט ער חתונה געמאכט דארט,[13] זיי האבן חתונה געהאט זייערע נאנט, ממש איין וואך נאכ׳ן צווייטן, במילא איז דער בעלזער רב (אביהם הגה״ק מהר״י ז״ל) דעמאלטס געפארן קיין טשערנאביל צו די צוויי חתונות דארט, בעלזא האט באלאנגט פאר עסטרייך, איז היינט דא אין די ארכיוון פון די רוסישע רעגירונג, ווי מ׳האט זיי נאכשפיאנירט, די געהיים אגענטן זענען זיי נאכגענאנגן פונקטליך וואו זיי האבן געעכטיגט, וואו מ׳איז אינגעשטאנען, אלעם איז פארשריבן, ס׳איז דא מעשיות וואס מ׳וויסט, באקאנטע מעשיות... היינט שטעלט זיך ארויס וועלכע ס׳איז יא אמת און וואס ס׳איז נישט אמת.

האדמו״ר מראחמיסטריווקא: ס׳איז א חידוש אז אפילו פון דעמאלטס איז אלעם פארשריבן, פון נאך די קאמיוניסטן איז זיכער געווען פארשריבן, אבער אפילו פון דעמאלטס אויך.

רבינו: יא, פון דעמאלטס נאך. אלעם שטייט דארט.

ער איז דעמאלטס געפארן קיין מקארוב, ווייל רבי יעקב יצחק פון מקארוב איז געווען א מחותן מיט רבי יהושע׳לע בעלזער,[14] זיין זוהן רבי משה מרדכי איז געווען אן איידעם ביי רבי יהושע׳לע.

די מקארוב׳ער רביצין (הרבנית חוה ע״ה א״ח רבי משה מרדכי ז״ל) האט מאריך ימים געווען און זי האט שפעטער געוואוינט

והגזירה היתה בעיקר על צדיקי בית טוועראסקי, כי הם הירבו לנסוע, ודרכם היה שהיו נוסעים לעיירה מסויימת, וכל אנשי העיירה היו באים לקבל פניהם וגם מכל הסביבה ההיא היו באים לעיירה ההיא להיות במחיצתו של הצדיק, ליהנות לאורו ולקבל ממנו עצה ותושיה, ומנהגם הי׳ לצאת לעיירות מיד אחר החגים עד ימי החנוכה, ואחר חנוכה שוב נסעו עד פורים, וכן מיד אחר הפסח עד שבועות וכן אחר שבועות עד חודש אלול, ולמעשה לא היה מגיעים לעיירה אחת יותר מפעם אחת בשנתיים או יותר, שהיו הרבה עיירות ובכל סביבה היה עיירה מסויימת שלשם היו מגיעים, ובכל מקום שהרבי היה מגיע התקבצו מכל הסביבה והיה בעיירה ההיא כעין חג.

וסיפר א׳ מהצדיקים מנכדי בעל תשואות חן מלויזין שפ״א נסע לעיירות ובאותה תקופה היתה גזירה מאת הצאר שהצדיקים לבית טוועראסקי לא ייצאו מעירם, כיון שידע פעולתם הק׳, וכשנתפס הנ״ל הוכיח שאין הוא ממשפחת טוועראסקי והתפלא השוטר ואמר: ״לא ידעתי שיש צדיקים שאינם בשם טוועראסקי״.

ועיין בס׳ אמת ויציב (ח״ג) ובס׳ ספרן של צדיקים (עמ׳ מ״ט) שבעת המסירה על צדיקי בית טשערנאביל המפורסם בשם ׳גזירת צאדיקאוו׳ באו אל הרה״ק ר׳ אהרן מטשערנאביל זצוק״ל לחקור עליו, ושאלו האם אתה ׳צאדיקאוו׳, א״ל הן אני צאדיקאוו, אמר השר שיחתמו שני עדים שהוא הודה בעצמו שהוא צאדיקאוו, תמה הרה״ק, וכי צריך אני עדים שאני צאדיקאוו, השמים והארץ יעידו שאני צדיק, ועל השולחן היו מונחים פתקאות, ושאל השר ההוא על מהותם, השיב הרה״ק מי שיש לו בקשות נותן לי פתקא שאתפלל בעדו, ולהוראת השר לקחו הפתקאות וכרכו אותם במטפחת, וגם הסידור היה מונח על השולחן וכתובים בו שמות אנשים, ולשאלת השר, אמר הרה״ק כי גם כאן כתובים בקשות, ולקח השר גם הסידור והתחיל ללכת החוצה, אמר הרה״ק וכי גם הסידור לקחן, במה אתפלל, והלך הרה״ק וחטף ממנו הסידור, ונתפחד השר ואמר לאנשיו הוליכו אותי החוצה, כי לא אדע מה היה לי, וכשהוליכוהו חוצה אמר השר, כמעט פרחה רוחי מפחדו, ומעולם לא ראיתי איש שמטיל אימה ופחד כמותו.

---

13 כי הרה״ק המהרי״ד ז״ל הי׳ חתנו של הרה״ק רבי ישעי׳ משולם זושא ז״ל בן הרה״ק רבי אהרן מטשערנאביל ז״ל. וגם אחיו הרה״ק רבי ארי׳ ליבוש ז״ל ממאגרוב, הי׳ חתנו של הרה״ק רבי מנחם נחום מלויעב ז״ל בן הרה״ק רבי אהרן הנ״ל.

14 כאמור, הגזירה חורגשה מאד בהגיע עת דודים, כשנישאו בני ונכדי הצדיקים הק׳, וכידוע השתדכו הני צדיקים פעמים רבות זה בזה, וכל אימת שהיו צריכים לצאת ממקומם הוכרחו לקבל אישור הממשלה שהקשתה עליהם קשיים רבים. כך גם כל אימת שביקשו לעלות על ציון אביהם המגיד הק׳ מטשערנאביל ז״ל שנטמן בכפר אנאטיווקא, לא בנקל עלתה להם להגיע למחוז חפצם, שכן כל פעם שאחד מן הצדיקים יצא ממקומו נתקבצו ובאו מאות ואלפים להקביל את פניהם בחרדת קודש ובכבוד מלכים, והדבר היה לצנינים בעיני השלטון.

ואחת החתונות המפורסמות עליה נשתמרו סיפורים לאותו חתונה, היא חתונת הרה״ק רבי ברוך מאיר מאזארניץ ז״ל, בן הרה״ק רבי מנחם נחום ז״ל בן הרה״ק רבי אהרן מטשערנאביל ז״ל, שהתקיימה במקארוב בחודש מנחם-אב שנת תרכ״ה, ובה נשא הרבי מאזארניץ את בת דודו, הרבנית בשמה חיה ע״ה, בת הרה״ק רבי יעקב יצחק ממקארוב ז״ל.

ועיין בספר ״בעלזון צדיקים״ שי״ל ע״י חסידי סקווירא (עמוד נז), מובא הרבה כת״י ודאקומענטן שתורגמו מרוסיש בנוגע לגזירת צדיקאוו שנמצאים בארכיון הממשלתי בקיעוו.

אין בעלזא אין רבי ישכר בער"ס צייטן, ער איז דאך געווען איר ברודער, נאך דעם וואס דער בעלזער רב רבי ישכר בער איז נפטר געווארן איז זי וויטער געבליבן אין בעלזא, און דער בעלזער רב רבי אהרן האט איר זייער מקרב געווען, זי איז געווען זיין מומע, ער האט איר אפגעגעבן גרויס כבוד פאר די מומע.[15]

דארט אין די ארכיוון זעהט מען ווי איינער שרייבט אזוי, אז ס'איז געקומען א מסירה אז ער מאכט איבערקערענישן, און ער ענטפערט, דער מקארוב'ער ענטפערט אז ער איז געקומען צו א חתונה, ס'איז זייער אינטערסאנט די אלע דאקומענטן פון די רוסישע רעגירונג.

אינטערסאנט, דער בעלזער רב (מהר"י ז"ל) ווען ער איז געווען דארט אין טשערנאביל אויף די חתונה, האט ער אין א שיינעם טאג געזאגט, איך וויל אהיים פארן, ער האט געהייסן שוין דינגען א פיאקער, ס'איז נאך געווען אינמיטן די שבע ברכות, און ער זיך אויפגעהויבן און איז אוועק געפארן, ער האט זיך נישט געזעגנט מיטן מחותן, ער איז ממש אנטלאפן, ער האט נישט געוואלט נעכטיגן דארט, ער האט נאר געוואלט אהיים פארן, און ער איז טאקע אהיים געפארן, ער איז אדורך געפארן די גרעניץ, און גלייך נאך וואס ער איז אדורך געפארן די גרעניץ איז מען אנגעקומען – די חברה – און מ'האט אים אויפגעזוכט דארט, און ער איז שוין געווען פון די אנדערע זייט גרעניץ. מ'האט דעמאלטס געזעהן אז מ'האט אים געוואלט אפהאלטן, און ער האט געהאט אן הרגשה אויף דעם און ער איז אנטלאפן.

ס'איז דא די פאספארט פונעם בעלזער רב, און ווען מ'איז אריבער די גרעניץ, ס'שטייט פונקטליך די נעמען וועט ס'איז אלץ געפארן, דער בעלזער רב רבי יהושע'לע האט געהייסן אויף גוי'איש 'אסיעם רוקח', און דער בעלזער רב רבי ישכר בער האט געהייסן 'בערקא', ס'איז פארשריבן ווען זיי זענען געקומען און ווען זיי זענען צוריק.

אלעם קען מען היינט זעהן ביי די ארכיוון, מ'האט עס לעצטנס געעפנט.

היינט אין די ארכיוון וואס מ'האט אנדעקט קען מען זעהן

---

15 אגב, עיי' בס' ילקוט מאורי אור (עמ' רע"ט) שכ"ק הרה"צ רבי משולם זושא מטשערנאביל ז"ל סיפר שפע"א היה בבעלזא והלך לבקר דודתו הרבנית של הרה"ק המהרי"ד מבעלזא ז"ל וסיפרה לו שבעלה הק' היה בכל יום אחר התפילה בשעת קיפול התפילין מדבר מחו"ז הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל ז"ל, ופע"א שכח, וכשבא לביתו נזכר שלא דיבר מזקה"ק, אבער וואס קען מען רעדן מיט א אידענע, אז דיבר עמי מהדרו ומביתו היכן עמדו השולחנות והכסאות.

ווער ס'האט געמסר"ט דעם תניא, פונקטליך ווער ס'האט וואס געשריבן, פון די געגנטער וואס די רעגירונג שרייבט צווישן זיך.

האדמו"ר מראחמימסטרייווקא: יא, יא, אלעם איז כתוב והחתום.

רבינו: די ליובאוויטשער האבן ארויס געגעבן א גאנצן בוך, פון די אלע דאקומענטן, אלעם האבן זיי אריין געשטעלט, די קאפי'ס אויף רוסי"ש, און איבער געטייטשט.

די דאקומענטן ווער ס'האט געמסר"ט די חסידים אין ווילנא, די מלשינות, אלעם איז היינט דא.

וציוה רבינו להביא כיבוד

רבינו: כ'האב געהערט פונעם טאטן ז"ל אז מ'האט געזאגט אויף רבי יוחנן ראחמימסטרייווקער (בן הרה"ק רבי מרדכי המגיד ממשערנאביל ז"ל), אז ער האט נשמת רבי יוחנן בן זכאי. ווען מ'האט עס אים איבער געזאגט אז מ'זאגט אויף אים אזוי, האט רבי יוחנן געזאגט דערויף 'איך וויים? יוחנן היים איך, און א בן זכאי בין איך...' (כי הוא בנו של זכאי וצדיק).

ער האט געזאגט אז דער טאטע רבי מאטעלע טשערנאבלער האט געהאט אלע ערליי שלימות אין מידות, און ער האט געלייגט א אויג צו ירש'ענען די מדת הענוה פונעם פאטער, דערווייל האט דער ברודער רבי משה פון קאריסטשוב מיר אויסגעכאפט 'בין איך געבליבן מיט גארנישט...'.[16]

כ'האב אויך געהערט פונעם טאטן ז"ל ער האט פארציילט אן אינטערסאנטע מעשה, אז רבי מאטעלע טשערנאבלער איז אסאך ארום געפארן, און איז אמאל אנגעקומען צו א איד א עושר, און יענער האט אים זייער שיין אויפגענומען, ער האט געמאכט א סעודה לכבודו. זאגט אים דער טשערנאבלער מגיד אך וויל אז דו זאלסט מיר געבן א מתנה. זאגט דער איד, גוט, אז דער רבי וויל א מתנה, וועל איך געבן א מתנה.

גייט דער איד צום זילבער שענקל און נעמט ארויס א זילבערנעם בעכער, און וויל עם געבן במתנה, זאגט ער 'ניין, נישט דאס', זאגט דער איד, גוט, איך וועל געבן א גרעסערער מתנה, און האט פראבירט צו גיין אלין מער אוך מער, אבער ער איז נאך אלין נישט געווען צופרידן, ביז ער האט געזאגט 'איך וועל זיך אליין אויסוועלן'.

---

16 כן סיפר האדמו"ר מסקווירא ז"ל שכשנסתלק הרה"ק מקראסטשוב ז"ל נענה אחיו רבי איציקל מסקווירא ז"ל, אחי שהיה מצויין במדת הענוה, אכו עליו אפשר לומר: משה עבד ה'.

איז ער צוגעגאנגען צום זילבער–שענקל וואו עס זענען געווען אסאך זילבערנע חפצים, אבער רבי מאטעלע האט זיך אויסגעקליבן א שיינעם גרויסן לייכטער, און ער זאגט 'דעם לייכטער וויל איך א מתנה'.

זאגט ער, דער רבי זאל מוחל זיין, איך קען טאקע געבן א מתנה, אבער נישט דעם לייכטער, כ'האב נישט נאך אזא לייכטער, איך בין גרייט צו געבן א אנדערע חפץ, אבער פונקט דעם וויל דער רבי. זאגט רבי מאטעלע 'ניין, איך וויל נישט עפעס אנדערש נאר דאס', אבער דער בעל הבית האט דאס נישט געוואלט געבן, ער האט געזאגט 'דאס איז דער שענסטער חפץ דא'.

נישט איז נישט, זעצט ער זיך צוריק אראפ צום טיש.

ס'נעמט נישט לאנג, קומט אריין א קינד דארט אין שטוב זאגן פארן טאטן, אז פאר די מאמע איז ל"ע שלעכט געווארן. האט ער שוין געזעהן אז די זאך טויג נישט, זאגט ער פארן רבין 'רבי, איך גיב דעם לייכטער, נאר דער רבי זאל זעהן אז די בעל הבית'סטע זאל זיין געזונט'.

רבי מאטעלע האט געזאגט 'אה, דו געבסט דעם לייכטער, יישר כח', און ער האט אגעווואונטשן אז די בעל הבית'סטע זאל זיין געזונט און האבן א רפואה שלימה, און ער האט געזאגט מ'זאל ברענגען א זאק, און דארטן אריין לייגן דעם לייכטער, און ויסעו, ער פארט זיך אוועק פון דארט.

עס געדויערט נישט לאנג, און באלד זענען אנגעקומען די פאליציי, און זיי האבן באלאגערט דאס הויז, און זיי זאגן אז מ'האט ג'ענב'עט פון א פריין א טייערן לייכטער, און די גנבים האבן עס פארקויפט, און זיי זענען נאכגעגאנגען די שפורן און זיי ווייסן אז די לייכטער איז אנגעקומען דא, ער האט געלייקנט, ער ווייסט נישט וואס זיי רעדן פון קיין לייכטער, האבן זיי געזאגט אז זיי וועלן שוין אליינס ארום זוכן, זיי האבן געזוכט אין גאנצן הויז, פונעם בוידעם ביזן קעלער, איבעראל האבן זיי געזוכט, אבער זיי האבן גארנישט געטראפן, און זענען זיך אוועק, האט ער דעמאלטס געזעהן דעם כח פון רבי מאטעלע, וועז מ'טרעפט וועז ביי אים דעם לייכטער וואלט געווען אחת דתו...

דער טאטע האט עם געהערט פון די באבע – די ראצפערטע באבע (הרבנית הצ' שרה מרים ע"ה א"ח הרה"ק מהרש"א מראצפערט ז"ל בתו של הגה"ק רבי מרדכי דוב מהאראנסטייפל ז"ל נכד המניד הק' מטשערנאביל ז"ל) – זי איז געווען א טשערנאבלער אייניקל, און זי האט פארציילט אסאך טשערנאבלער מעשיות. זי, די ראצפערטע באבע איז געווען א גרויסע מלומדת.

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: ס'איז טאקע א גרויסע חידוש די מעשה.

רבינו: כ'האב אויך געהערט פונעם טאטן ז"ל, אז רבי מאטעלע טשערנאבלער האט א נאמען געגעבן פאר זיינע זוהן נאך די שבעה רועים, ער האט געהאט אכט קינדער, איין קינד האט געהייסן נאך זיין פאטער (הרה"ק המאור עינים ז"ל), רבי מנחם נחום. און די איבעריגע קינדער האט ער געהאט אזוי, אברהם האט געהייסן דער טריסקער מגיד, יצחק האט געהייסן רבי איציק'ל סקווערער, יעקב האט געהייסן דער טשערקאסער, ער האט געהייסן רבי יעקב ישראל, משה האט געהייסן רבי משה פון קאריסטשוב, אהרן איז געווען רבי אהרן טשערנאבלער, און דוד האט געהייסן רבי דוד'ל טאלנער, יוסף האט ער נישט געהאט, נאר אנשטאט יוסף האט ער געהאט רבי יוחנן. האט ער געזאגט אז ער האט א נאמען געגעבן יוחנן און האט נישט א נאמען געגעבן יוסף, ווייל ס'וואלט ווען געשאדט פאר א שידוך וועגן צוואת רבי יהודה החסיד...

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: כ'האב קיינמאל נישט געהערט דעם חלק פון די מעשה.

א' הנוכחים: מ'האט געזאגט אז 'יוחנן' מיט 'יוסף' איז דער זעלבער נאמען.[17]

וכיבדו רבינו בברכת לחיים

ובירכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן הצלחה רבה און סייעתא דשמיא, מ'זאל קענען משפיע זיין פאר אידישע קינדער אלע גוטע ענינים.

כ'האב נאכגעזאגט די וואך פון רבין פון לובלין, ער האט געטייטשט 'ועשית משבצות זהב', האט ער געזאגט 'ועשית' דו זאלסט מאכן, אז אידן זאלן האבן 'משבצות זהב' קעסטעלעך פון גאלד, אזוי האט דער רבי פון לובלין געטייטשט.

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: צדיקים האבן ממשיך געווען גוטע השפעות פאר אידישע קינדער.

א' הנוכחים: פאר א געלט מעשה אויף מוצאי שבת איז עס זיכער א גוטע טייטש....

ונפרד רבינו ממנו ברב ברכות

---

17 יש לציין מה דאי' בספרים שמצאו סימוכין לזה עפ"י ביאור הגמ' (ברכות כ ובי"מ פד) שאמר רבי יוחנן על עצמו 'אנא מזרעא דיוסף קאתינא'. 'שיוסף הוא מרכבה למדת יסוד והיה לרבי יוחנן מדריגת ומעלת יוסף הצדיק שבלי ספק שזהו כוונתו במה שייחס עצמו להיותו מיוצאי ידיכו של יוסף", עי"ש. (ועיין בקו' שב דנחמתא מהר"י ענגעל את ו' מה שכ' בזה).

וועד
קרן הבנין

דקהל ומוסדות יתב לב ד'סאטמאר
בעיה"ק ירושלים תובב"א

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ימלא פ"י תהלתך

מהררי ציון קרתא קדישא, נשגר ברכותינו בנהורא נפישא, לכבוד מע"כ ידידינו האי מרגניתא טבתא, מלא מדע וחכמתא, עומד לנס עמו, מה טוב שמזו, מכבד את ה' בהונו, נודע בצדקת פזרונו, ראש וראשון לכל דבר קודש, לבו בוער למען קרן הבנין דקהלתינו פה עיר הקודש, פושה ומפשה במדת הגודש, פועל פעולות גדולות ונפלאות, כתר שם טוב לו יאות.

ה"ה הרבני הנגיד המפואר

מוה"ר

ירוחם פישל
חיים ריספלנער

הי"ו

מהיושבים ראשונה במלכות
לבנות את בית ה' אשר בירושלים ת"ו

לרגל שמחת נישואי בנו בשעטומ"צ

בסימן טוב ובמזל טוב

החתן **משה שמחה** ני"ו

עב"ג הכלה החשובה שתחי'
בת ידידינו
הרה"ח ר' **בנימין ארי' לייבוש הירש** הי"ו

תקרב רינתינו, לפני ה' אלוקינו, שירוה מע"כ מכל יו"ח רב נחת דקדושה, במדה גדושה, עדי נזכה בקרוב הימים, לתשועת עולמים, ותחזינה עינינו, בביאת גואלינו, ומלכינו בראשינו, במהרה בימינו אמן.

המברכים בברכת ציון וירושלים

וועד קרן הבנין
ירושלים ת"ו

חַיִּים
וּבְרָכָה
לְמִשְׁמֶרֶת
שָׁלוֹם

וועד קרן הבנין

בית המדרש הגדול

דקהל יטב לב ד'סאטמאר בני ברק

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

סל מלא ברכות

באותות הוקרה וחיבה, נשגר ברכה מרובה, אל מעלת כבוד ידידינו ומכובדינו האי גברא יקירא, רודף צדקה וחסד תדירא, ידיד נאמן ותומך נלהב לטובת מוסדותינו המעטירה, טוב ומטיב לכל מבקש ברוח נדיבה ובנהורא נפישא, ובמיוחד הוזיל זהב מכיסו להרחבת גבולי הקדושה בתוככי קהילתינו הקדושה, בבנין בית מדרשינו במדה מרובה גדושה, שמו הטוב משבחים ומהללים, לתורה ולתעודה מרבה פעלים, איש חמודות רב תבונים, מקבל את כ"א בסבר פנים,

מו"ה ירוחם פישל חיים ריספלער

הי"ו

מגדולי תומכי מוסדותינו הק' ולמשכן הקמת ביהמ"ד הגדול דקהילתינו הק' פה בני ברק יצ"ו

לרגל שמחת נישואי בנו למזל טוב בשעה טובה ומוצלחת

החתן החשוב המופלג בתורה ויראה, נודע לעוז ולתפארה

כמר **משה שמחה** הי"ו

עב"ג הכלה החשובה שתחי' בת מוה"ר **בנימין ארי' ליבוש הירש** הי"ו

והברכה אחת לאמו החשובה ויהללוה בשערים מעשיה בעלת חסד ונדיבת לב

מרת ריספלער תחי'

ושגורה ברכותינו, ותערב לפני ה' עתירתינו, שיזכה לראות ולרוות מכל יוצ"ח רב תענוג ונחת, תורה וגדולה במקום אחת, וימשיך בפעליו הברוכים בהרחבת גבולי הקדושה, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת במידה מרובה וגדושה, עם כל ברכאן דנפישא

המברכים ברגש הודאה והערכה לעומתו

וועד קרן הבנין

ב'המ"ד הגדול דקהילתינו הק'

בני ברק יצ"ו

